

Otrokove pravice

Otrok mora uživati posebno varstvo. Z zakonom ali drugače mu je treba omogočiti, da se bo v svobodi in dostojanstvu razvijal telesno, duševno, moralno, versko in družbeno zdravo in normalno. V zakonih, sprejetih za varstvo otroka, naj bo otrokova korist poglavitno vodilo.

Otrok mora uživati vse ugodnosti socialnega varstva. Imeti mora pravico do življenja in razvoja v zdravih okoliščinah. Zato je treba njemu in njegovi materi dajati posebno nego in varstvo. Zanj in za njegovo mater je treba skrbeti že pred porodom. Otrok ima pravico do ustrezne prehrane, stanovanja, razvedrila in zdravniške nege.

Telesno umsko in socialno prizadetega otroka je treba posebej negovati in vzgajati, zaradi svojevrstnih okoliščin, v katerih živi in se razvija.

Za popoln in skladen razvoj njegove osebnosti sta otroku potrebna ljubezen in razumevanje. Če je to le mogoče, naj zanj skrbijo in naj bodo zanj odgovorni starši, vsekakor pa naj raste v ozračju naklonjenosti in moralne in gmojne varnosti. Le v izrednih okoliščinah je lahko otrok v najnežnejših letih ločen od svoje matere. Družba in organi oblasti morajo skrbeti zlasti za otroke brez družine in brez sredstev, potrebnih za preživetje. Za vzdrževanje otrok v velikih družinah je zaželena denarna podpora in pomoč države.

Otrok ima pravico do šolanja, ki naj bo vsaj na stopnji osnovne šole brezplačno in obvezno. Doležen naj bo vzgoje, ki bo razvi-

prosvetni delavec

(Foto: Amand Papotnik)

Pretrgana vez med teorijo in prakso

Zakaj ostajajo ugotovitve raziskovalcev v predalih?

Že nekaj časa je jasno in znano, da se celodnevna osnovna šola pri nas prepočasno uveljavlja. Nič boljšega ne obetajo tudi načrti nekaterih občin za prihodnje srednjeročno obdobje, saj je v nekaterih predviden zastoj ali celo nazadovanje števila otrok in oddelkov celodnevne osnovne šole. Nova tudi ni ugotovitev, ki so jo poudarili na zadnji seji koordinacijskega odbora za uveljavljanje celodnevne osnovne šole pri predsedstvu RK SZDL Slovenije, da je razvoj celodnevne osnovne šole bolj odvisen od politične akcije na posameznem območju kot od gospodarske moči posamezne občine. Znano je, in to prav učitelji in ravnatelji najbolj vedo, da je uveljavljanje celodnevne osnovne šole v marsičem odvisno od zavzetosti posameznikov, posebno od ravnatelja in učiteljskega kolektiva, ki želi učencem dati še kaj več kot zgolj znanje iz knjig in učnih načrtov.

Čedalje bolj postaja jasno, da z našo celodnevno osnovno šolo ni vse tako, kot bi moralo biti. Vse kaže — in to je potrdila tudi zadnja razprava na koordinacijskem odboru za uveljavljanje celodnevne osnovne šole — da tudi v šolstvu velikokrat ne znamo, ne zmoremo — ali pa tudi nečemo jasno izražati, zapisanih in sprejetih družbeno-političnih izhodišč prevesti v razumljiv, uporaben jezik. Pot nadaljnega

razvoja naše osnovne šole jasno zahtuje temeljna izhodišča resolucije VIII. kongresa Zveze komunistov Slovenije, opredeljujejo pa jo tudi smernice razvoja celodnevne osnovne šole. Do tod vse lepo in prav, skrajni čas pa bi bil, da bi po pet- ali šestletnem razvoju celodnevne osnovne šole vedeli, kaj novega v resnici pri naša ta nova šola, v čem se razlikuje od »stare«, v čem je boljša. Čedalje bolj je očitno, da zasnovana, izoblikovana pred šestimi leti, ne ustreza več, da jo je treba — in to čimprej — kritično ovrednotiti in spremeniti. Taka, kakršna je zdaj, je še vse preveč toga, uniformna in ne upošteva niti možnosti za delo in življenje šole v konkretnem okolju niti razlik v razvoju učencev. Tako torej zmanjšuje možnosti za to, ugotavljajo na Republiškem komiteju za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo, da bi celodnevna osnovna šola postala učinkovitejše sredstvo podružljanja osnovne šole.

Šole, vsaj tiste, na katerih delajo učitelji, ki jim ni vseeno, kako se učenci v celodnevni šoli počutijo, kako uspevajo, kako s šolo živijo, se čutijo utesnjene, vedo, da v njihovem delu preveč izstopa klasično šolsko delo — torej predvsem pouk in učenje, čeprav pod pojmom samostojno učenje — in same iščejo izhod, nove oblike in poti, nove, drugačne vsebine. Počutijo se tudi osamljene, prepuščene same

sebi, saj med njimi ni prave povezanosti, kaj šele tiste najbolj nujne in za nadaljnji razvoj edino pravilne povezanosti z raziskovalnimi organizacijami. Tako torej lahko tudi pri oblikovanju ter življenju in delu celodnevne osnovne šole ugotavljamo, da teorija in praksa nista povezani. Po eni strani ugotavljamo, da raziskovalne organizacije veliko raziskujejo, iščejo nove oblike, metode in vsebine vzgojno-izobraževalnega dela in jih tudi najdejo, po drugi strani pa večkrat slišimo, da naša pedagoška teorija zelo zelo zaostaja za prakso. Resnica pa je drugače: v nepovezanosti teorije in prakse, v tem, da spoznanja in dognanja raziskovalcev vzgojno-izobraževalnega področja ne najdejo poti do praktikov, do učiteljev. In obrnjenost: problemi, težave, pa tudi uspehi učiteljev pri vsakdanjem delu ne pridejo do ušes in misli raziskovalcev. Tako torej učitelji dognanja raziskovalcev ne morejo uporabljati pri svojem delu, veliko zrno resnice pa je tudi v tem, da jih ne znajo uporabljati. Že nekaj časa ugotavljamo, da učitelji za nove oblike in metode dela, ki jih zahteva celodnevna osnovna šola, niso usposobljeni, saj jih ni nihče pripravljala in usposabljal za novi način dela. Kadrovske šole so, vsaj do zdaj ostajale gluhe za novosti, ki jih je celodnevna

Nadaljevanje na 2. strani

Med drugim preberite

- UPORABNIKI NA ČRNI LISTI, str. 2
- PORAZDELITEV BREMEN, str. 3
- SODOBNA MARKSISTIČNA UNIVERZA, str. 4
- SO ODŠLI NAJBOLJŠI ALI NAJSLABŠI?, str. 6
- EKSPERIMENTALNE ŠOLE SE PRESKUŠAJO SAME, str. 7
- NEZADOSTNO IZ OBRAMBE IN ZAŠČITE, str. 11

Za večjo storilnost

»Pouk na šoli poteka spel samo za silo, kot da bi se nam nikamor ne mudilo in kot da ne bi novi učni načrti zahtevali temeljite izrabe vsake učne ure!« Tako nam je potožil ravnatelj srednje šole. In kje je vzrok za to, smo ga vprašali, saj gripe še ni, učna mesta pa so povprečno zasedena. »Sestanki, seje, posvetovanja, simpoziji, zborovanja in seminarji — in vse to sredi delovnega dopoldneva in delovnega tedna... Prva konferenca pa bo naenkrat tu. Čas je, da se tudi v vzgoji in izobraževanju dogovorimo, kako bomo ravnali v zdajšnjih zaostrenih gospodarskih razmerah in kako bomo tudi mi z večjo delovno storilnostjo prispevali k skupnim prizadevanjem.«

Besede ravnatelja, zavzetega pedagoškega in družbenega delavca, spodbujajo k razpravljanju. In vendar ne bi smelo ostati samo pri besedah.

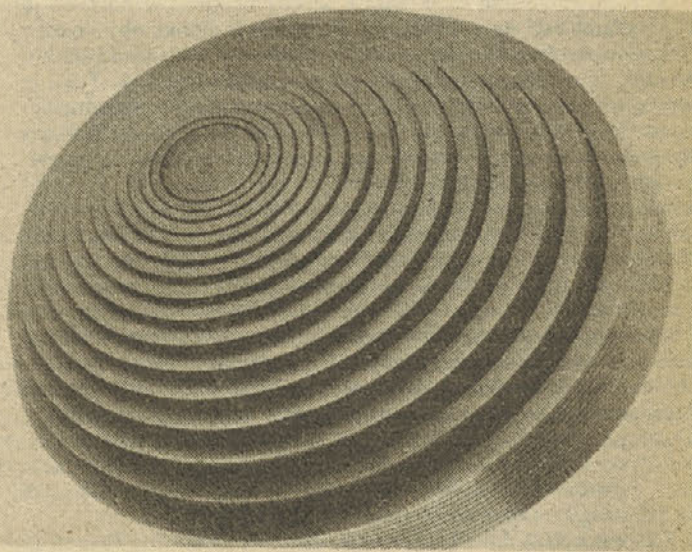
Vemo, da so seminarji, posvetovanja in druge oblike strokovnega izpopolnjevanja nepogrešljivi spremljevalci sodobnega življenja, zlasti učiteljevega dela. Potreba po nenehnem izobraževanju je značilna za vse pedagoške poklice. Vendar smo se že pred leti domenili, in ta sklep nekajkrat ponovili, da mora biti strokovno izpopolnjevanje organizirano predvsem ob delu, tako da ne moti rednega vzgojno-izobraževalnega dela na šolah. Saj imamo v ta namen kar tri tedne zimskih »počitnic«. Učitelji se zberejo na šoli že precej pred začetkom novega šolskega leta. Poznamo dežele, kjer visoke šole, inštituti in druga središča strokovnega izpopolnjevanja pedagoških delavcev prirejajo še po koncu pouka poletne šole s pestrimi programi.

Pri nas pa ostajamo pri starih navadah in razvadah, neprilagojeni novim razmeram. Kot pravijo na šolah, radi prirejamo taka srečanja v republiškem središču ali oddaljenem turističnem kraju — tudi takrat, ko bi bilo strokovno izpopolnjevanje lahko bližje udeležencem in za šole bistveno cenejše.

Prav tako tudi vsi vemo, da zahtevajo samoupravni odnosi in delegatski sistem sestajanje, dogovarjanje in odločanje. Kadar se taka samoupravna telesa sestanejo v širšem merilu, z obsežnim dnevnim redom, zavzamejo seje in sestanki ves delovni dan — in drugače tudi biti ne more. Drugače pa je lahko, ko prirejamo krajše sestanke v občinskem in krajevnem merilu. Z dobro pripravo in s pospešenim delom bi take sestanke lahko končali v dobri uri, v dveh ali treh urah. Take seje in sestanki bi morali biti zunaj delovnega časa ali pa bi jih morali sklicevati v zadnjih urah delovnega dne, ko je pouk končan in ko vsakodnevna krivulja delovne storilnosti tudi pri drugem delu naravno upade.

V sedanjih gospodarskih razmerah moramo varčevati tako z denarjem kot z delovnim časom in ju čim bolj izrabiti. Ne bi smeli neodgovorno in brez utemeljene potrebe ustavljati tekega traku, delovnega ali učnega procesa!

Vzgoja in izobraževanje se ne moreta vključevati v prizadevanja za boljše gospodarjenje z večjim varčevanjem že zdaj skopo odmerjenega denarja, lahko pa se vključujeta z večjo storilnostjo in kakovostjo dela, poudarja sindikat prosvetnih delavcev. Krčenje učnega časa in nizevanje potrebne storilnosti nasprotujeta torej gospodarski in šolski reformi.

Slavko Tihec: Večplastna oblika, les, s 1. razstave jugoslovanske skulpture v Pančevu, kjer se je zbralo 100 kiparjev iz dvajsetih mest

jala njegovo splošno kulturno raven in ga usposobila, da na podlagi enakih možnosti razvija svoje sposobnosti in zmožnosti za svojo presojo, čut moralne in socialne odgovornosti, da bo lahko postal koristen član človeške družbe.

Otrokove koristi naj bodo vodilo tistim, ki so odgovorni za otrokovo vzgojo in izobraževanje; za to morajo biti odgovorni predvsem starši. Otroku moramo priskrbeti igro in razvedrilo, ki tudi vzgajata. Družba in oblasti naj si prizadevajo, da bodo otroci lahko kar najbolj uživali te pravice.

Otroka je treba varovati pred običajni in navadami, ki pospešujejo raso, versko ali kakršnokoli diskriminacijo. Vzgojati ga je treba v razumevanju, strpnosti, prijateljstvu med narodi, miru, bratstvu in v zavesti, da naj vse njegove moči in njegova nadarjenost služijo človeštvu.

(Iz deklaracije OZN o pravicah otroka)

dogodki
novostiČASOPIS ZA ZGODOVINO
IN NARODOPISJE

Review for History and Ethnography

Izdaja (Editors): Univerza v Mariboru in Zgodovinsko društvo Maribor. Glavni in odgovorni urednik (Chief and Responsible Redactor): prof. dr. Jole Koropeč, 62001 Maribor, Korovška 180, Jugoslavija. Telefon: 22-171.

Uprava in založba (Administration and Publisher): Založba Obzorja, 62001 Maribor, Partizanska 3, Tiskarna (Printing House): COP VEČER, 62001 Maribor, Svetovarska 14, Jugoslavija.

50
15 75

OB TREH JUBILEJIH

Časopisa
za zgodovino
in narodopisje

Založba Obzorja v Mariboru je te dni razposlala rednim naročnikom in knjigarnam obsežno številko Časopisa za zgodovino in narodopisje. Platnice krasijo tri rdeče številke 75 — 50 — 15, ki označujejo tri jubileje. Poglejmo, kaj pomenijo.

Zavedni slovenski rodoljubi so leta 1903 v Mariboru ustanovili zgodovinsko društvo za Slovensko Štajersko z namenom, da se Slovenci tudi na znanstvenem področju osamosvojijo izpod nemškega nacionalističnega pritiska. O tem je Fran Kovačič, eden od ustanoviteljev društva, napisal: »Štajerskim Slovincem preostaja le dvoje: ali z obupno, pasivno resignacijo čakati svoje smrti, ali pa krepko zaživeti in napredovati tudi na kulturnem polju, zlasti zgodovinskem... Ako hočemo veljati kot narod, moramo se tudi v znanstvu kolikor toliko, postaviti na svoje noge...« Samo leto dni kasneje, aprila 1904, je izšla prva številka Časopisa za zgodovino in narodopisje, znanstvenega glasila Zgodovinskega društva. Tako je praznoval Časopis 1979. leta 75-letnico izhajanja; to pomeni, da je edina slovenska zgodovinska revija, ki se lahko pohvali s tako častitljivim jubilejem.

Nacistični okupator je leta 1941, podobno kot vse druge kulturne in prosvetne institucije, prepovedal tudi Časopis za zgodovino in narodopisje. Po osvoboditvi so v Mariboru razvili več kulturnih ustanov, le Časopis za zgodovino in narodopisje dolgo niso mogli obnoviti. Šele ob ustanovitvi visokošolskih zavodov je začel Časopis spet izhajati. In tako sta Združenje visokošolskih zavodov in Zgodovinsko društvo leta 1964, po 25-letnem premoru, obnovila izdajanje revije pod starim imenom. Leta 1979 naj bi torej izšel 50. letnik. 50 letnikov revije je torej drugi jubilej.

50. letnik Časopisa za zgodovino in narodopisje pa je hkrati tudi 15. letnik povojnega izhajanja, ki nosi podnaslov Nova vrsta. In to je tretji jubilej.

V predvojnem Časopisu za zgodovino in narodopisje je sodelovala večina najvidnejših slovenskih znanstvenikov s področja zgodovine, literarne zgodovine in narodopisja. Časopis si je pridobil s svojimi kakovostnimi prispevki ugled pri domačih in tujih znanstvenih ustanovah. Postal je nepogrešljiv pripomoček pri pouku krajevnih zgodovine in narodopisja. Po vojni to tradicijo nadaljuje, saj je v dokumentu za registracijo navedena njegova programska usmerjenost: »Časopis za zgodovino in narodopisje je znanstvena in strokovna revija za področje zgodovine in narodopisja v najširšem smislu besede. (Za področje zgodovine naj bi to bila: politično, gospodarsko, pravno, umetnostno, literarno in lokalnozgodovinska tematika.) Njen namen je v objavljanju znanstvenih in strokovnih poročil pospeševati raziskovalno delo na navedenih področjih, gojiti revolucionarne tradicije preteklosti, izobraževati delovne ljudi in občane, prispevati k dvigu kvalitete pouka v vseh vrstah šol in drugih izobraževalnih institucijah, seznanjati domačo in mednarodno javnost o dosežkih raziskovalnega dela.« Obnovljeni Časopis za zgodovino in narodopisje je na področju zgodovinskega dobil svoje mesto ob Zgodovinskem časopisu in Kroniki, na področju arheologije je odpolnil Arheološki vestnik, na področju etnologije Slovenskega etnografa, na področju geografije pa Geografski zbornik in Geografski vestnik (vsii izhajajo v Ljubljani). Tako je postal ena od pomembnih slovenskih znanstvenih revij s širšo vsebinsko zasnovjo. Pregled petnajstih povojnih letnikov nedvomno potrjuje, da je revija izpolnila svojo nalogo — proučevati predvsem dogajanja v severovzhodni Sloveniji, ki je bila v preteklosti slabo raziskana. Razprave in članki, objavljeni v Časopisu, so obogatili naše znanje o preteklosti in razjasnili ali celo na novo opredelili naše poglede na posamezna obdobja. Tako je tudi novih petnajst letnikov Časopisa za zgodovino in narodopisje bogat prispevek k temeljitejšemu poznavanju Slovenije. Časopis za zgodovino in narodopisje pa je v pomoč tudi učiteljem zgodovine, geografije in pri pouku spoznavanja narave in družbe. Žal pa je izdajateljski svet na zadnji seji ugotovil, da je med rednimi naročniki le malo šol in še manj učiteljev. Prav bi bilo, da bi se število naročnikov povečalo, saj bi to pripomoglo tudi k boljšemu pouku.

Jubilejna 50. in 15. številka obsega 44 člankov in razprav na 618 straneh, ki jih je napisalo 37 avtorjev. Vsebinska je zelo pestra. Članek je preveč, da bi jih vse navedli, zato opozarjamo samo na nekatere. Najprej omenimo referate, ki so bili prebrani na XIX. zborovanju slovenskih zgodovinarjev v Mariboru in obravnavajo predvsem čas bojev za severno slovensko mejo, potem sestavek Slovenjštajerski trgi in mesta v 19. stoletju, Obrtništvo v slovenskem prostoru (...), Odmev industrijske revolucije na Štajerskem (...), Prostorski razvoj upravne in samoupravne razdelitve (...) in še več drugih razprav in poročil o delu kulturnih ustanov.

Časopis izdaja Založba Obzorja Maribor, Gosposka 3, in tu ga lahko tudi naročite.

V. B.

Uporabniki na črni listi

S skupščine Posebne izobraževalne skupnosti za pedagoško usmeritev

Vse kaže, da se delavci nekaterih vzgojno-varstvenih in vzgojnoizobraževalnih organizacij ne morejo živeti v vlogo uporabnikov pedagoškega izobraževanja ali pa se komunikacije med posebno izobraževalno skupnostjo in njeni ne prebijejo mimo konferenc delegacij in delegacij. Tako lahko sklepamo po tem, da tudi tokrat zbor uporabnikov skupščine PIS za pedagoško usmeritev, ki se je sestala dne 8. 10. 1981, ni bil sklepčen. Uporabniki se ne morejo izgovarjati, da bi bili prejeli gradivo prepozno, izgovarjati pa se ne morejo niti na pozabljenost, saj smo jih posebej spomnili na sejo tudi v zadnji številki Prosvetnega delavca. Verjetno bo treba prej ali slej javno povprašati to ali ono delegacijo in konferenco delegacij uporabnikov, zakaj ne pošiljajo delegatov na seje, saj znašajo samo neposredni stroški za sklic skupščine okoli 20 starih milijonov. Huje kot to pa je, da se v takih okoliščinah v skupščini ne bo mogel razviti pravi dialog med uporabniki in izvajalci pedagoškega izobraževanja, ki ga zahtevata svobodna menjava dela in skupno reševanje vprašanj.

Nekateri uporabniki pedagoškega izobraževanja bodo prišli na črno listo tudi zaradi drugih razlogov: izneverili so se svoji posebni izobraževalni skupnosti ali pa ji ne plačujejo dolžnega prispevka. Po podatkih Izobraževalne skupnosti Slovenije ob koncu prvega polletja še 75 vzgojno-varstvenih in vzgojnoizobraževalnih organizacij ni podpisalo samoupravnega sporazuma o temeljnih planov 1981—85 s svojo skupnostjo. Še huje pa je podatek, da mnoge izmed teh organizacij ne plačujejo finančnih obveznosti svoji interesni skupnosti, čeprav so dobile denar v ta namen. Priliv sredstev iz obveznega prispevka je v posebni izobraževalni skupnosti za pedagoško usmeritev v letošnjih prvih sedmih mesecih zelo slab in dosega komaj 57 odstotkov predvidene vsote. Če bi bile organizacije, ki izvajajo pedagoško izobraževanje, odvisne zgolj od tega prispevka in bi jih Izobraževalna skupnost Slovenije solidarnostno ne zalagala iz sredstev drugih PIS, ki imajo bolj vestno članstvo, bi se delavcem teh organizacij bolj slabo godilo.

Bržkone so to le začetni nesporazumi — zataknilo se je najbrž v računovodstvih, morda nakazujejo prispevek drugam. Preveriti bo treba in poravnati račune, obračunati pa bo treba razliko med predvidenim in dejanskim odstotkom dohodka, ki pripada posebni izobraževalni skupnosti. Ker se je dohodek vzgojnoizobraževalnih organizacij v drugem polletju že povečal — ali pa se bo povečal v kratkem, bo treba na novo odmeriti tudi prispevek posebni izobraževalni skupnosti. Če vsa ta opozorila ne bodo zalegla, bo treba v prihodnje, so menili udeleženci seje, objaviti »črni seznam« dolžnikov v Prosvetnem delavcu. Še zmeraj namreč velja tista stara resnica: »Dajte cesarju, kar je cesarjevega!«

Da bi dohodki dohiteli cene

Glede na rast cen in pritok združenih sredstev za izobraževanje je Izobraževalna skupnost Slovenije na novo ovrednotila ceno vzgojnoizobraževalnih programov in storitev. Na podlagi sklepa skupščine Izobraževalne skupnosti Slovenije (o njem smo poročali v prejšnji številki) se tudi v pedagoški usmeritvi poveča dohodek vzgojnoizobraževalnih organizacij za 32,95 % v primerjavi z letom 1981. Tako se bodo povečali materialni stroški za 35 %, osebni dohodki za 29 %, ostala sredstva pa bodo šla za prispevek posebni izobraževalni in področni raziskovalni skupnosti. Nekateri šole so izračunale, da bo povečanje osebnih dohodkov znašalo v resnici komaj 28 %, saj so narasli še nekateri drugi prispevki. Tako

kaže da se bodo na primer v Ljubljani tako v osnovnih kot v srednjih šolah osebni dohodki zvišali za okoli 28 %. Šolam pedagoške usmeritve bo Izobraževalna skupnost Slovenije nakazala razliko med prejšnjimi in novimi akontacijami v kratkem.

Kako bo s pogodbami in sredstvi do konca leta? Šole bodo dobile sklep izobraževalne skupnosti o višini odmerjenih sredstev, razliko in na novo odmerjena finančna sredstva. Na koncu leta bi bilo treba poračunati, hkrati pa tudi preveriti, ali je bil program v celoti uresničen in ali so bila sredstva porabljenja v skladu z normativi. Kdo naj bi to preverjal? Odločitev o tem bo sprejeta kmalu, bržkone pa sodi ta naloga k pedagoški službi, so poudarili na seji.

Sporazum, ki bo urejal proizvodno delo in delovno prakso

Delegati so prejeli v razpravo osnutek samoupravnega sporazuma o medsebojnih pravicah in obveznostih pri skupnem izvajanju vzgojnoizobraževalnih programov, s katerim se ureja izvajanje proizvodnega dela in delovne prakse. Razprava je pokazala, da potrebujemo v pedagoški usmeritvi dva različna sporazuma. Prvi naj ureja medsebojne obveznosti šol in proizvodnih organizacij pri izvajanju proizvodnega dela v okviru skupne vzgojnoizobraževalne osnove, drugi pa medsebojne odnose med šolami pri izvajanju delovne prakse učencev in študentov pedagoških šol. Osnutek obeh sporazumov bodo prejeli vzgojnoizobraževalne organizacije v kratkem, po razpravi bo pripravljen končni predlog obeh sporazumov, ki naj bi ga obravnavali na eni izmed prihodnjih sej skupščine.

Kot je pokazala razprava na skupščinski seji, veliko vprašanj še ni razčiščenih. V pedagoški dejavnosti ni posebnega denarja za nagrajevanje delovne prakse učencev in študentov, ki poleg tega na praksi ne ustvarjajo neke nove vrednosti ali ne prihranijo delovni organizaciji sredstev, tako kot to lahko naredijo v organizacijah materialne proizvodnje. V razpravi o nagradi, ki naj bi jo dobili učenci za delovno prakso in proizvodno delo, so se delegati zavzemali, naj bi raje poskrbeli za dobro organizacijo proizvodnega dela in delovne prakse, za usposobljenost inštruktorjev in mentorjev ter za delovno obleko in toplo malico za učence. Nagrajevanje po delu bi bilo sicer tudi pri proizvodnem delu in delovni praksi pohvalno, vendar bodo stvarne možnosti ustvarjale velike razlike.

Nov pravilnik o štipendiranju

Osnutek novega pravilnika o štipendiranju učencev in študentov pedagoških smeri, ki so ga prejeli delegati za to sejo, je zrel za širšo javno razpravo. Po novem naj bi delavci vzgojnoizobraževalnih in vzgojno-varstvenih organizacij imeli odločilno besedo tudi pri tako imenovani »kadrovske reprodukciji«, kot jo imajo delavci v gospodarstvu. Uresničevanje tega načela zahteva skrbno oblikovanje celotne zamisli o načrtovanju, usmerjanju in štipendiranju prihodnjih pedagoških delavcev, pripravo meril, ki bodo spodbujala učence in študente k učenju in drugim dejavnostim, pa še marsikaj drugega.

Šole in vzgojno-varstvene organizacije naj razpravljajo o novem pravilniku in pošljejo posebni izobraževalni skupnosti svoje pripombe in predloge.

Različna ocena učbenikov

V razpravi o učbenikih za srednje usmerjeno izobraževanje smo slišali več kritičnih pripomb. Pohvalno je, da je večina učbenikov prišla pravočasno in po dostopni ceni na šole, vendar so nekateri učbeniki preobsežni in v tem v nasprotju z evropskimi

normativi. Nekateri učbeniki so slabo izdelani in bodo razpadli nemara že v dveh letih.

Posebna izobraževalna skupnost bo prispevala svoj delež k ceni učbenikov, je bilo sklenjeno na seji. O učbenikih pa bo treba še letos razpravljati, čeprav bodo globlje analize pripravljene šele čez leto dni, kot je predvideno v načrtu spremljanja in vrednotenja novih programov usmerjenega izobraževanja.

Nov pedagoški center v Ljubljani

Izgradnja pedagoškega centra v Ljubljani se bliža koncu, zato se bo treba dokončno odločiti tudi o tem, kdo naj pride pod novo streho. Mnenja o tem še niso docela usklajena, saj bi nekateri radi spravili v novo stavbo

čim več učencev in študentov, drugi pa poudarjajo, da ne smemo omejiti predvidenega razvoja posameznih organizacij z njihovim prekomernim utesnjevanjem.

Skupščina je soglašala s stališčem Izobraževalne skupnosti Slovenije, naj se v nove prostore vseli pedagoška akademija, kot je bilo ves čas predvideno. Poleg nje naj bi dobili streho tudi vzgojiteljska šola in študijska smer SLO, ki se razvija zdaj pri fakulteti za sociologijo, politične vede in novinarstvo. Zgradbo, v kateri je zdaj pedagoška akademija, naj dobi šolski muzej, prostori sedanje vzgojiteljske šole pa naj bodo namenjeni še naprej vzgojnoizobraževalni dejavnosti.

JOŽE VALENTINČIČ

Še veliko nalog

Predsedstvo Zveze prijateljev mladine Slovenije je oktobra obravnavalo vse naloge, ki smo si jih zadali do decembra. Ugotovilo je, da je bilo opravljeno veliko delo v korist otrok in da je še veliko nalog, ki so bile le delno uresničene.

Na seji smo še posebej poudarili pomen akcij v tednu otroka, zato smo sprejeli več pobud.

Akcijski program bomo uresničili po načrtu, v rokih, predvidenih za vsak mesec; določili smo tudi, kdo bo vodil posamezne naloge in prevzel za to odgovornost. Vse akcije so povezane z dejavnostmi občinskih in mestne zveze prijateljev mladine. Zvezo čaka še veliko nalog. Prizadevati si bomo morali za izgradnjo Doma pionirjev v Dolenjskih Toplicah, saj so vse akcije prostovoljne, zato se bodo morale občinske zveze in društva prijateljev mladine zelo potruditi, da se bo uresničil samoupravni sporazum o zbiranju denarja.

Seminarje za vodstva občinskih zvez in društev je treba izpeljati v oktobru in novembru. Povsod, kjer ni pravega razumevanja za delo občinskih zvez, je

treba prek dogovorov s socialistično zvezo pospešiti dejavnosti in oblike dela: hitreje je treba oblikovati in kadrovsko okrepiti zveze in društva, oživiti moramo vlogo staršev, saj zveza brez članstva, brez staršev, ne more opravljati svojega poslanstva. Prav tako je treba okrepiti delo svetov, saj delujejo le v polovici občin.

V akcijskem programu moramo poudariti vlogo humanitarnih organizacij in strokovnih zvez, ki skrbijo za prizadete otroke, pa tudi vlogo množičnih občil, ki lahko veliko prispevajo k spreminjanju zdajšnjih razmer.

Predsednik Franc Šali je še posebej poudaril odgovornost in zavzetost članov predsedstva, še zlasti tistih, ki so premalo povezani z delom in problemi občinskih zvez ali pa ne sodelujejo redno pri dogovorih. Oživitve vloge zveze prijateljev mladine pa zahteva še večjo pripravljenost socialistične zveze na vseh ravneh, da pomaga pri njenem kadrovskem in gmotnem utrjevanju.

STANE ŠTEMBERGER

Pretrgana vez
med teorijo in prakso

(Nadaljevanje s 1. strani)

osnovna šola (kljub vsem kritičnim pripombam) nedvomno prinesla. Dolgo pa tako ne bo šlo. Prav zdaj ko se pripravljajo novi vzgojnoizobraževalni programi usmerjenega izobraževanja na visoki in višji stopnji, pa je čas, da bi uvrstili novosti tudi v programe kadrovskih šol.

Pri organiziranem prenašanju spoznanj teoretičnega raziskovalcev med učitelje, pa tudi obrnjenost, spoznanj, iskani in dognani učiteljev raziskovalcem in vsem drugim, se bo moral bolj organizirano vključiti tudi Zavod SRS za šolstvo. Ta ima s svojimi seminarji pa tudi po aktivnih učiteljev nedvomno veliko možnosti in že uhojenih poti za vzpostavljane vezi med teorijo in prakso.

Vse torej kaže, da je eden od pogojev za nadaljnji razvoj celodnevne osnovne šole, za njeno nadaljnje uvajanje in uveljavljanje, povezava vseh sil na področju vzgoje in izobraževanja — raziskovalnih organizacij, strokovne službe in praktikov. Le tako bo verjetno mogoče dopolniti, na novo ovrednotiti ali povsem spremeniti zasnovane celodnevne osnovne šole in jo s tem tudi bolj uveljaviti. Tudi zato, da ne bi bili več v zadregi, ko je treba staršem, odgovornim iz »republike«, združenemu delu in še komu pojasnjevati, kakšne novosti je celodnevna osnovna šola prinesla, katere prvine celodnevne osnovne šole uvajamo v podaljšano bivanje in ne nazadnje — zakaj si za celodnevno osnovno šolo sploh prizadevamo.

Naj se za konec vrnem k razpravi na zadnji seji koordinacijskega odbora za uvajanje celodnevne osnovne šole pri predsedstvu republiške konference SZDL Slovenije. Na tej seji so govorili predvsem o raziskovalni dejavnosti na področju celodnevne osnovne šole in o raziskovalnem projektu Celodnevna osnovna šola, ki ga pripravlja Pedagoški inštitut Univerze Edvarda Kardelja v Ljubljani ter o »predlogu akcij za nadaljnji razvoj celodnevne osnovne šole«. Ti dve temi sta tesno povezani, saj je postalo očitno, da razvoja celodnevne osnovne šole, kar tako, na pamet, brez temeljitih znanstveno dokazanih trditve ne moremo več pričakovati. Zato naj bi se torej pedagoški inštitut povezal z drugimi raziskovalnimi organizacijami, predvsem s sociološkim inštitutom in tako omegneno raziskovalno nalogo razširil in pripravil celotno zasnovano raziskovalno dejavnost na področju celodnevne osnovne šole. Strokovna služba Zavoda SRS za šolstvo mora izdelati teze za spopolnitev zdajšnje zasnove celodnevne osnovne šole, za njeno prilagajanje razmeram, v katerih posamezne šole delujejo.

Predvsem pa je treba izoblikovati sistem obveznega prenašanja spoznanj teoretičnikov v prakso in obrnjenost. Le tako bo celodnevna osnovna šola lahko postala eden temeljnih kamnov za uspešno uveljavljanje celotne preobrazbe vzgoje in izobraževanja.

JASNA TEPINA

Porazdelitev bremen

Republiški odbor Sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti o gmotnih možnostih in težavah

Republiški odbor sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti je 14. sejo, dne 1. 10. 1981 namenil predvsem razpravi o gmotnih možnostih vzgoje in izobraževanja. V zaostrenih gospodarskih razmerah mora tudi vzgojno-izobraževalna dejavnost prevzeti na svoja ramena del skupnih bremen. V težavah, ki jih imamo, moramo videti težavnost sedanjega družbeno-gospodarskega položaja, od družbe pa pričakujemo, da bo upoštevala stvarne potrebe vzgoje in izobraževanja in ustrezno vrednotila delo pedagoških delavcev.

Nova odmera sredstev za vzgojno-izobraževalno dejavnost, ki jo je sprejela na zadnji seji skupščina Izobraževalne skupnosti Slovenije (o seji smo poročali v prejšnji številki), je prinesla nekaj olajšanja ali vsaj omilila razloge za nezadovoljstvo. Kot je na seji republiškega odbora poročal predsednik izvršnega odbora skupščine Izobraževalne skupnosti Slovenije Tone Ferenc, se dohodek za obseg dejavnosti vzgojno-izobraževalnih organizacij, ki prejemale sredstva od te skupnosti, poveča v primerjavi z lanskim dohodkom za 32,95 %. Sredstva za osebne dohodke se zato lahko povečajo za 29,1 %, sredstva za materialne stroške za 35 %, v povšarnju pa so tudi družena sredstva za plačilo prispevkov, ki jih morajo izobraževalne organizacije poravnati izobraževalni in raziskovalni skupnosti.

S tem naj bi se osebni dohodek delavcev v vzgoji in izobraževanju uskladi z osebnimi dohodki delavcev v gospodarstvu, zaustavilo pa bi se tudi zniževanje njihove življenjske ravni. Vzgojno-izobraževalne organizacije že prejemajo razliko med prejšnjimi in na novo ovrednotenimi sredstvi ali pa bodo prejele v kratkem.

Bodo ravnale tako vse občine?

Skupščina Izobraževalne skupnosti Slovenije je priporočila občinskim izobraževalnim skupnostim, naj sledijo njenemu zgledu in čimprej v enaki meri povečajo sredstva, namenjena vzgojno-izobraževalnim organizacijam. Nekatere občine so to menda že storile; njihove osnovne šole so v enakem ali celo boljšem položaju kot srednje šole.

V nekaterih občinah pa je drugače, smo slišali na seji. Ne samo, da zaostajajo za drugimi, baje nimajo niti namena, da bi dohodek vzgojno-izobraževalnih organizacij povečali v skladu s priporočilom Izobraževalne skupnosti Slovenije. Ponekod načrtujejo ta dvig sredstev komaj v višini 18 %, češ da so preveč obremenjeni z naložbami in nimajo potrebnega denarja.

Tako bi v teh občinah osebni dohodki prosvetnih delavcev precej zaostajali za večino drugih delavcev, slabe bi bile tudi možnosti za kritje potrebnih materialnih stroškov. Kam to vodi, je prepričljivo povedala ena izmed udeleženk na seji: »Vse razumem, ne moremo pa razumeti, da gremo rakovo pot. Ni denarja za učila, niti za nagajevanje v skladu s povečanimi zahtevami. Med učitelji vre.«

Na posledice zapostavljanja vzgoje in izobraževanja je opozoril tudi predstavnik odbora za izobraževanje, znanost in kulturo centralnega sveta ZSJ, Vasko Raičević. Vzgoja in izobraževanje sta sestavni del združenega dela. Položaj te dejavnosti mora biti približno tak kot položaj drugih panog. Vzgojno-izobraževalna dejavnost nima »skritih« denarnih rezerv. Privarujemo lahko samo pri naložbah in omejevanju obsega dela, ne moremo pa varčevati na

škodo učencev in v breme prosvetnih delavcev. Podatki za Jugoslavijo kažejo, da so se lani znižali stvarni osebni dohodki delavcev v gospodarstvu za 7 %, v prosveti pa za 10 %. Podobno je bilo tudi v letošnjem prvem polletju. Tako smo pri osebnih dohodkih v vzgoji in izobraževanju zdrknili na raven iz leta 1975.

Izobraževanje lahko deli težave enakovredno z drugimi dejavnostmi, ne moremo pa mu nalogati več, kot zmore. Vzgoja in izobraževanje prispevata h gospodarskemu napredku predvsem z višjo kakovostjo dela, ne pa s krčenjem njegovega obsega in zniževanjem ravni, saj bi to imelo dolgoročne posledice.

Vprašanja, ki ostajajo

Razprava je osvetlila nekatera družbeno-gospodarska vprašanja, ki niso zadovoljivo rešena.

Težko se sprijaznimo, da se govori o vzgoji in izobraževanju še vedno kot v družbeni porabi, ko vemo, da sta vzgoja in izobraževanje med temelji sodobnega napredka. Zdašnje financiranje vzgojno-izobraževalne dejavnosti je še daleč od svobodne menjave dela, ki mora upoštevati program, obseg in kakovost opravljenega dela. Tako pa dobivajo šole dohodek po dvanajstih — nekatere srednje šole še niso dobile potrebnega denarja za povečano dejavnost ob prehodu na usmerjeno izobraževanje.

Večajo se zahteve, vedno višje postavljamo z reformo smotre izobraževanja in vzgoje — na drugi strani pa delež vzgoje in izobraževanja v družbenem proizvodu upada.

Za usmerjeno izobraževanje smo predvidevali boljše gmotne možnosti, da bi lahko povečali kakovost dela, obogatili šole s prepotrebni svetovalnimi delavci in razvili fakultativne programe, dodatni in dopolnilni pouk.

Tudi glede financiranja izobraževanja ob delu smo si zamislili stvari drugače kot so, saj kaže da ni potrebnega denarja niti za izobraževanje nujno potrebnih učiteljev glasbenega pouka.

V odgovoru na ta in druga vprašanja je predsednik Izobraževalne skupnosti Slovenije poudaril, da pač še nismo ustvarili trdnih temeljev za svobodno menjavo dela. Stvarne možnosti nas omejujejo, zato ne moremo uresničiti vsega, kar bi želeli in kar bi bilo potrebno. Sedanja rast družbenega proizvoda nam dovoljuje samo določen obseg dejavnosti. Smo pa kljub temu lahko zadovoljni z nekaterimi doseženimi uspehi, na primer z izgradnjo domov za učence in študente, ki se bo nadaljevala tudi v prihodnjih petih letih; velik korak naprej je naredilo osnovno šolstvo, veliko je tudi novih središč srednjega usmerjenega izobraževanja. Sicer pa so problemi večinsoma skupni in jih moramo reševati s skupnimi močmi. Marsikaj bo treba izboljšati, marsikaj bomo tudi lahko spremenili — upoštevati pa bomo morali stvarne omejitve in bremena, ki izhajajo iz sedanjih zaostrenih gospodarskih razmer.

Na temelju razprave, uvodne besede Toneta Ferenc in Geze Čahuka, predsednika republiškega odbora Sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti (njegove uvodne misli objavljamo posebej), bo izvršni odbor republiškega odbora izoblikoval stališča in jih poslal vsem osnovnim organizacijam in občinskim vodstvom sindikata.

J. V.

Za resnično svobodno menjavo dela

Iz uvodne besede Geze Čahuka na seji republiškega odbora sindikata

Delavci v vzgojno-izobraževalni dejavnosti smo zdaj pred izredno pomembnimi nalogami. Osnovna šola se na samoupravnih temeljih vsebinsko in organizacijsko dograjuje kot celodnevna vzgojno-izobraževalna organizacija, povezana s svojim družbenim okoljem in z združenim delom. Razširja obseg in vsebino svojega dela, da bi laže uresničila temeljni družbeni smoter vzgoje in izobraževanja ter postala središče družbenega in kulturnega življenja v svojem okolju. To je nedvomno velika in zahtevna naloga. Razvoj celodnevne osnovne šole je tudi eden izmed bistvenih pogojev za uveljavljanje celotne preobrazbe vzgoje in izobraževanja. Pri tem ne mislimo samo na šole, ki so postale celodnevne po svoji organizacijski obliki, pač pa tudi na šole, ki naj bi postopoma uvajale in uveljavljale vsebinske sestavine celodnevne osnovne šole.

Usmerjeno izobraževanje je naredilo komaj prve korake v novo smer. Kljub pomembnosti usmerjenega izobraževanja ima že na začetku velike gmotne težave, ki bodo ovirale uresničanje zamisli usmerjenega izobraževanja. Pri tem se sprašujemo, ali lahko določene smotre uresničujemo le polovičarsko in ali ni predrago izobraževanje, ki ne dosega pričakovane kakovosti.

Razvoj celodnevne osnovne šole gre veliko počasneje, kot smo načrtovali, čeprav naj bi s tako šolo postavili dobre temelje usmerjenega izobraževanja. Kaže, da bo tudi usmerjeno izobraževanje zadelo na podobne materialne težave, čeprav smo ga zapisali v srednjeročnem načrtu med prednostne naloge. Ali so vse te gmotne težave res samo posledica zaostrenih gospodarskih razmer, ali niso večkrat tudi izraz neustreznega odnosa do te dejavnosti, zaradi česar ne znamo poiskati vseh potrebnih možnosti?

Vsebinska preobrazba vzgoje in izobraževanja bi morala biti proces, ki nenehno poteka na kakovostni ravni. Da bi to dosegli in premagali gmotne težave, bi morali dosledno uresničevati zakon o svobodni menjavi dela.

Skrb za človeka

Pred 3. konferenco Zveze sindikatov Slovenije

Republiški svet ZSS je dal v javno razpravo gradivo o vlogi in nalogah sindikatov pri uveljavljanju delavcev kot nosilcev socialne politike in zagotavljanja socialne varnosti. Na temelju tega gradiva in javne razprave o predlaganih stališčih in sklepih bo tretja konferenca ZSS, ki bo predvidoma 19. 11. 1981, izoblikovala stališča glede socialne politike in socialne varnosti delavcev, ki naj bi jih uresničili v prihodnjem obdobju.

Glavna pozornost je v gradivu namenjena zaposlovanju in izobraževanju, zdravstvenemu in invalidskemu varstvu delavcev, varstvu pri delu, prehrani med delom, življenjskim razmeram delavcev, stanovanjskemu vprašanju, otroškemu varstvu in prehrani občanov. V posebnem poglavju obravnava tudi socialno varnost starejših občanov in kmetov, oddih in rekreacijo.

Na področju osnovnega in usmerjenega izobraževanja poudarjajo sindikati zlasti te naloge:

»Uresničevanje usmerjenega izobraževanja je ena najpomembnejših nalog, ki mora zagotoviti, da se čimprej uresniči družbeno sprejeta usmeritev

Narediti bi bilo treba red v dohodkovnih odnosih in zagotoviti potrebne materialne temelje vzgojno-izobraževalnih dejavnosti. Sredstva šole bo treba oblikovati po uresničenem programu in tako uskladiti obseg programa z razpoložljivimi sredstvi. Učitelji težko razumejo nenehno »potrebo« po zmanjšanju sredstev za vzgojo in izobraževanje, če se hkrati povečujejo naloge tako po obsegu kot po zahtevani kakovosti.

Zelimo novo, reformirano in vsebinsko bogato šolo, ki bo vzgajala in izobraževala kadre za potrebe združenega dela in prispevala k na novo ustvarjeni vrednosti, hkrati pa jo v materialnem pogledu obravnavamo tako, kot da je njen delež pri krepitvi in razvoju gospodarstva malo pomemben. Vzgoje in izobraževanja ne bi smeli obravnavati kot porabe, temveč kot dolgoročno naložbo v kadre.

Z zakonom o svobodni menjavi dela v vzgojno-izobraževalni dejavnosti so dani temelji za ustrezno urejanje dohodkovnih odnosov in s tem za nadaljnjo socialistično samoupravno preobrazbo osnovnega in usmerjenega izobraževanja. Storitvi moramo vse za uresničanje teh ciljev, zato se ne moremo sprijazniti samo z omejitvami in tarnanjem, ne da bi hkrati iskali sistemske rešitve.

Tudi osebni dohodki prosvetnih delavcev so pomembno družbeno vprašanje. Življenjska raven teh delavcev se znižuje bolj kot raven drugih delavcev. Vsako zmanjševanje sredstev za vzgojo in izobraževanje gre v breme osebnih dohodkov, saj so sredstva za materialne izdatke že tako pičila in jih ne moremo več zmanjševati. Naše notranje rezerve so v gospodarni izrabi delovnega časa in kakovosti dela. Sleherno širjenje obsega dela na račun delavcev pa ni sprejemljivo, saj bi hkrati ogrozilo uresničanje temeljnih smotrov. V zdajšnjih zaostrenih razmerah moramo zagotoviti čim bolj smotrno in gospodarno organizacijo dela ter dosledno samoupravno nagajevanje po delu in delovnih uspehih.

glede izobraževanja za proizvodne poklice. V ta namen si bodo sindikati prizadevali za izboljšanje delovnih razmer in spodbudnejše nagajevanje proizvodnega dela, zlasti v dejavnostih, kjer najbolj primanjkuje delavcev za delo v proizvodnji.

Zlasti v posebnih izobraževalnih skupnostih se bomo zavzemali za stalno spremljanje izvajanja vzgojno-izobraževalnih programov in za njihovo preverjanje in dogajevanje, tako da bodo le-ti čimbolj zagotavljali tisto znanje, ki ga terja pospešen razvoj tehnološko intenzivne proizvodnje; to je podlaga za splošen družbeni napredek pa tudi za večje zaposlitvene možnosti in socialno varnost.

Organizacije združenega dela bodo na podlagi predvidenih tehnoloških sprememb, novih proizvodnih programov in organizacije dela izdelale tem zahtevam prilagojene načrte razvoja kadrov. Ti načrti morajo biti podlaga za dogajevanje o vsebini in obsegu usmerjenega izobraževanja in za načrtovanje vpisa mladine in odraslih kot tudi za oblikovanje izobraževalnih programov in mreže šol. Upoštevaje tehnološki razvoj mora združeno delo pravočasno ugotavljati tudi

potrebe po prekvalifikaciji in dokvalifikaciji že zaposlenih in zagotoviti za to potreben denar.

Stalno in načrtno seznanjanje mladine in odraslih s kadrovskimi potrebami in možnostmi in njihovo usmerjanje v tiste vzgojno-izobraževalne programe, ki bodo usposabljali za potrebe združenega dela, mora postati sestavni del načrtovanih usmeritev vsake organizacije združenega dela ob uresničevanju usmerjenega izobraževanja. Bolj se morajo uveljaviti kadrovske stipendije, pri tem pa je treba dosledno upoštevati tudi socialna merila pri določanju njihove višine. Organizacije združenega dela morajo zagotoviti zaposlitev svojim študentom.

Sistem vzgoje in osnovnošolskega izobraževanja mora spodbujati nadaljnji razvoj celodnevne osnovne šole. Zavzemali se bomo za to, da bi prvine celodnevne osnovne šole uvajali v vseh osnovnih šolah; pri tem bomo še posebej spodbujali sodelovanje organizacij združenega dela z osnovnimi šolami na politehničnem področju.

Na vseh šolah je treba zagotoviti dovolj učbenikov in omogočiti njihovo izposojanje, zlasti učencem in študentom iz socialno šibkejših družin. Denar za to je treba zagotoviti deloma po samoupravnih interesih skupnosti za vzgojo in izobraževanje, deloma pa z zbiranjem že rabljenih učbenikov. Hkrati je treba pospešeno uresničevati družbeni dogovor o izvajanju družbene akcije za organizirano preskrbo osnovnih šol z učbeniki in postopnem zagotavljanju brezplačnih učbenikov za učence osnovnih šol v SR Sloveniji. Sindikati se bodo zavzeli za to, da bo dogovor dopolnjen tako, da bo zajemal tudi usmerjeno izobraževanje. Treba pa je tudi čimprej izdelati standarde in normative za učbenike, tako da bo njihovo zalaganje cenejše in da bodo uporabni dalj časa.

Samoupravni sporazum sprejela že polovica šol

Nova merila za oblikovanje osebnih dohodkov bomo preverili v praksi

Samoupravni sporazum o skupnih osnovah in merilih za oblikovanje in delitev sredstev za osebne dohodke in skupno porabo v osnovnih šolah (predlog sporazuma smo objavili kot samostojno prilogo Prosvetnega delavca ob koncu junija t. l.) je dozorel do tiste stopnje, ko ga lahko sprejmemo in uveljavimo v praksi. Tako je bilo stališče republiškega odbora Sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti, ki je o njem razpravljal 1. 10. 1981. Kot je poročal predsednik skupne komisije udeležencev samoupravnega sporazumevanja za osnovne šole Tone Murgelj, je doslej pristopilo k sporazumu 236 to je več kot polovica osnovnih šol. Proti njemu se je izreklo 9 vzgojno-izobraževalnih organizacij, pa še med njimi so nekatere, ki ga nameravajo preskusiti in šele nato sprejeti.

Predlog samoupravnega sporazuma je skupna komisija dala v oceno tudi nekaterim strokovnim in družbeno-političnim organom, vendar kaj več pripomba ni dobila. Center za samoupravno sporazumevanje pri republiškem svetu zveze sindikatov meni, da ni zadržkov za sprejem sporazuma, ki ga bo treba v praksi dopolnjevati in mu dodati še predvideno strokovno podlago.

Večjih odmevov na predlog sporazuma v javnosti ni bilo, je poročal na seji predsednik komisije. Nekaterim se zdi sporno,

Nadaljevati je treba družbeno akcijo za gradnjo domov za učence in študente in pri tem upoštevati načela racionalne gradnje in prostorskega razvoja usmerjenega izobraževanja. Hkrati je treba preveriti udeležbo učencev in študentov v ekonomski ceni, ki naj bi zajemala stroške prehrane in oskrbe, ne pa pedagoškega dela in drugih sestavin programa dela in življenja v domovih.

Tudi prosvetni delavci naj sodelujejo v javni razpravi!

Na seji republiškega odbora Sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti so udeleženci poudarili, naj v razpravi o predloženih stališčih in sklepih sodelujejo tudi prosvetni delavci. Kritično je treba oceniti, kako je poskrbljeno za njihove delovne in življenjske razmere, koliko so v možnostih izenačeni z delavci drugih dejavnosti in kakatera vprašanja še niso rešena.

V javni razpravi bo treba ob soditi poglede in ravnanje nekaterih, ki so daleč od socialistične solidarnosti in morale. V nekaterih delovnih organizacijah na primer pravijo, da bodo sprejeli na proizvodno delo in delovno prakso samo svoje študente. Ponekod se še teh otepajo. Verjetno ni čisto brez podlage splošno mnenje, da so za pridobitev stipendije bolj pomembni vplivni sorodniki kot družbena stališča in sprejeta merila o študentiranju.

Svoja kritična razmišljanja in predloge, ki jih bodo izoblikovali prosvetni delavci v osnovnih organizacijah sindikatov, naj pošljejo republiškemu odboru zveze sindikatov, ki bo poskrbel za končno oblikovanje predlogov in enoten nastop na konferenci. Kritične misli in koristne pripevke za rešitev vprašanj pa naj prosvetni delavci pošljejo tudi uredništvu svojega glasila — Prosvetnemu delavcu.

J. V.

dogodki
novosti

dogodki
novosti

Slovensko šolstvo na Koroškem

Inštitut za narodnostna vprašanja v Ljubljani je pripravil 28. 9. 1981 prijetno srečanje: pogovor z ravnateljem celovške Zvezne gimnazije za Slovence, dr. Reginaldom Vospernikom. V uvodni besedi je podal ravnatelj pregled razvoja dvojezičnega in slovenskega šolstva na Koroškem in namenil posebno pozornost srednjemu šolstvu in slovenski gimnaziji, ki je postala simbol in steber narodne zavesti naših rojakov na Koroškem.

Slovenska gimnazija ali, kot se imenuje uradno, Zvezna gimnazija za Slovence v Celovcu, bo praznovala prihodnje leto 25-letnico svojega obstoja. Začela je s 101 dijakom — kot gimnazija, ki po avstrijskem šolskem sistemu, podobno kot nekoč pri nas, sprejema učence po štirih razredih osnovne šole in jih vodi do velike mature. Zdaj se šola v njej 520 mladih. V četrtoletja svojega delovanja je dala koroškim Slovincem okoli 600 maturantov. Če gledamo na to število z zornega kota koroških Slovencev, je to veliko, v primerjavi s preteklostjo je to celo velikanski napredek. Tako so dobili svoje učitelje, svoje izobražene, strokovnjake različnih področij, ki so po končani gimnaziji končali šolanje na avstrijskih visokih šolah, včasih pa tudi pri nas.

Gimnazija pomeni vrh slovenskega šolstva na Koroškem. Sicer

pa je v dvojezičnem in slovenskem šolstvu že 2500 mladih, čeprav je imelo dvojezično šolstvo, kot vemo, veliko težav in so bili starši izpostavljeni včasih tudi neverjetnim pritiskom okolja, tistih, ki se sklicujejo na »prastarih« pred skromno, v preteklosti še preveč pohlevno in premalo samozavestno slovensko manjšino.

Zdaj je veter ugodnejši. Slovenski gimnaziji se je letos pridružil enoletni abiturientski dvojezični tečaj na trgovski akademiji. Gospodarske in sociološke spremembe pa narekujejo še nove izobraževalne smeri ter usmeritev mladih tudi v tehnične in gospodarske poklice.

Slovensko in dvojezično šolstvo na Koroškem je most med dvema narodoma in deželama. K temu je usmerjena tudi vzgoja na slovenski gimnaziji, ki bogati mlade osebnosti s kulturo dveh narodov, povezana s svojim okoljem pa tudi z matičnim narodom.

Pogovor z zavzetim ravnateljem slovenske gimnazije v Celovcu je dal pobudo tudi za večjo povezanost prosvetnih delavcev tostran in onstran Karavank, za večji pretok informacij o njihovih prizadevanjih in težavah. To naj bi se izražalo tudi v Prosvetnem delavcu.

JOŽE VALENTINČIČ

Vsi so naši otroci

Ob posvetovanju Pomoč prizadetim otrokom v Ljubljani

Ob mednarodnem dnevu in jugoslovanskem tednu otroka je bilo v Ljubljani posvetovanje Pomoč prizadetim otrokom, ki so ga pripravile Skupščina mesta Ljubljane, Mestna konferenca SZDL, Mestna skupnost otroškega varstva, Mestna izobraževalna skupnost, Zveza prijateljev mladine Slovenije in Mestna zveza prijateljev mladine Ljubljana ob pomoči strokovnjakov, vzgojiteljev in staršev.

Polnoštevilna udeležba na posvetovanju je dokazala združena prizadevanja in skrb vseh družbenih dejavnikov za prizadete otroke, ki so hkrati skupna odgovornost vseh nas. Uvodno besedo na posvetovanju je imela Olga Vipotnik, podpredsednica Mestne konference SZDL Ljubljana. Dobro pripravljeno srečanje je zajelo tri referate s premišljenimi strokovnimi in družbenimi temami: Prizadeti otroci (dr. Milivoj Veličkovič), Terapija otrok — humanizacija hospitalizacije otrok (prim. dr. Pavle Kornhauser) in Prikaz življenja in dela razvojnih oddelkov v vzgojno-varstvenih organizacijah v Ljubljani (Vida Nachtigal).

Posvetovanje, ki sta se ga udeležili tudi članica predsedstva SRS Vida Tomšič in predsednica jugoslovanske komisije za mednarodno sodelovanje o družbeni skrbi za otroke UNICEF Nevenka Novakovič, je doseglo svoj namen: osvetlilo je dosedanje prizadevanje in skrb za prizadete otroke in nakazalo pomankljivosti, iz razprave pa so udeleženci oblikovali predloge in usmeritve za nadaljnje, še učinkovitejše delo. Povzemamo nekaj misli s posveta, ki nakazujejo nadaljnjo smer prizadevanj na tem področju: Poskrbeti je treba, da se obogatijo zdravstveni, skrbstveni in vzgojni programi tako, da bi čimbolj preprečili nastajanje novih invalidnih otrok ali vsaj omilili njihove napake. Skrbeti moramo, da bo naš vsak otrok čim bolj norma-

len, ne glede na njihovo razvojno motnjo, povečati pa moramo tudi razumevanje in pomoč družine in družbe, da čimbolj preprečujeta invalidnost.

Strokovno posvetovanje je obogatila zanimiva in bogata razstava živopisanih izdelkov prizadetih otrok in odraslih, ki so jo pripravili: razvojni oddelki pri VVO Najdihojca, Ch. Andersen, Litostroj in Angelca Očepek ter Zavod za usposabljanje Janez Levec in oddelki za usposabljanje v Jaršah.

Naj končamo z besedami Olge Vipotnikove, ki je med drugim dejala:

»V Ljubljani je 1,7 % rojenih otrok, ki so prizadeti v razvojnih sposobnostih in na katere moramo misliti. Spodbujati moramo vse njihove zmogljivosti, da bodo zaživi človeka dostojno življenje. Vsi moramo razmišljati o njihovih potrebah in storiti vse, da bi ti otroci manj občutili zaznamovanost življenja in bili sposobni prenašati svoje nadloge.

Prvo spodbudo za življenje jim dajejo starši skupaj s strokovnjaki, ki usmerjajo njihov razvoj. Drugo spodbudo jim daje javnost, torej — mi vsi, ki smo dolžni ustvariti takšne družbene razmere, da bodo prizadeti — saj so vsi ti naši otroci — učinkoviteje odraščali in se pripravljali za svoj in tudi za naš svet. Otrokom, prizadetim v razvoju ne moremo pomagati le z lepimi besedami in s sočutjem. Kljub naši bolečini si ne moremo privoščiti jokavosti. Ti otroci potrebujejo veliko spodbud, moči, poguma in volje do življenja, da lahko premagujejo brdkost zaznamovanosti.

Vsak prizadeti otrok naj bo deležen naše skrbi in umno voden. Vztrajno ga moramo spodbujati glede na njegove zmogljivosti in hotenja, čutiti mora našo ljubezen in zaščito, pa tudi skrb vseh družbenih dejavnikov.«

T. D.

Sodobna marksistična univerza

V Kumrovcu so odprli novo poslopje Politične šole ZKJ Josip Broz Tito

Politična šola Zveze komunistov Jugoslavije Josip Broz Tito, ki je začela delovati 25. novembra 1975 v Domu borcev in mladine v Kumrovcu, je dobila 25. septembra svoje poslopje. Na slovesnosti, ki je bila ob tej priložnosti, udeležili so se je predsednik predsedstva CK ZKJ Lazar Mojsov, predsednica CK ZKH Milka Planinc, delegacije vseh centralnih in pokrajinskih komitejev zveze komunistov in delegacija Zveze komunistov JLA, avtorji, načrtovalci in člani ocenjevalne komisije ter predstavniki občine Klanjec in krajevne skupnosti Kumrovec, so izročili poslopje sedmemu rodu udeležencev izobraževanja.

V veliki predavalnici novega šolskega poslopja je začel slovesnost član predsedstva CK ZKH in predsednik odbora za gradnjo Venceslav Kovačević. Potem ko so zapeli Internacionalo in počastili z enominutnim molkom pokojnega predsednika Tita in vse padle in umrle borce naše revolucije, je Venceslav Kovačević seznanil udeležence z najpo-

v manj kot trinajstih mesecih.

Čeprav je bilo med gradnjo veliko težav zaradi dežja, hude in dolge zime, drsel pa je tudi del zemljišča, se je posrečilo — z dobro organizacijo in s posebno zavzetostjo vseh, ki so sodelovali pri gradnji, zgraditi poslopje v predvidenem roku. Sedmi rod udeležencev izobraževanja v tej šoli je lahko nemoteno začel

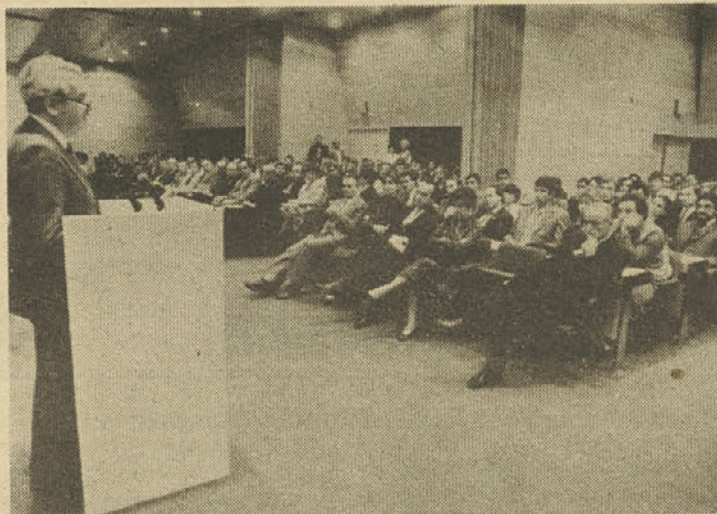
Ob odprtju Politične šole ZKJ Josip Broz Tito

membnejšimi podatki o tem edinstvenem šolskem poslopu pri nas, ki ima pod isto streho prostore za pouk, prebivanje in prehrano udeležencev izobraževanja in za rekreacijske dejavnosti.

Osnutek načrta za to šolo je sprejel šolski svet, investicijske zadeve pa je vodil odbor za gradnjo. Na anonimni razpis za načrt, ki je bil končan 15. marca 1980,

novo šolsko leto.

Denar za gradnjo šole so zbrali samo z osebnimi prispevki članov Zveze komunistov Jugoslavije pa tudi takih, ki niso člani zveze komunistov; niti dinarja ni šlo iz državnega proračuna ali iz organizacij združenega dela. Stavba z opremo vred je stala 430 milijonov din ali, povedano drugače, okrog 30.000 din za kvadratni meter. To je seveda

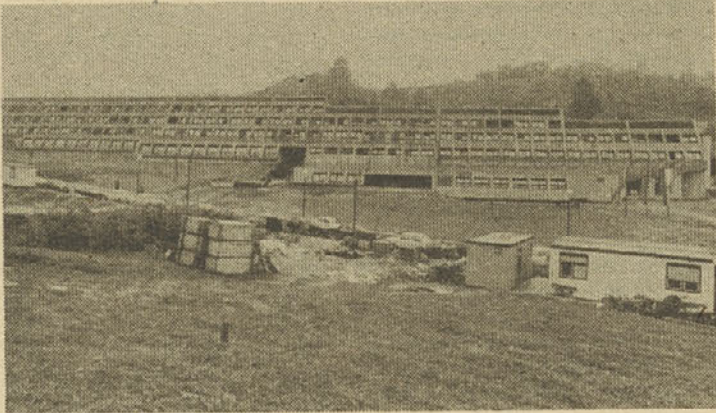

je prišlo 62 del. Ocenjevalna komisija je nagradila štiri dela, odkupila pa pet del. Prvo nagrado sta dobila Danilo Cvjetković in Miodir Lužaić, arhitekta iz Maribora; po njunih zamislih je poslopje tudi narejeno.

Dokumentacija za načrt je izdelala delovna organizacija Projekt iz Maribora. Veliko šolsko poslopje, ki meri okrog dvajset tisoč kvadratnih metrov, je bilo zgrajeno v izredno kratkem času,

zelo ugodno, saj stane toliko že kvadratni meter stanovanjske površine v naših večjih mestih. Poudariti moramo tudi to, da so pri gradnji uporabili samo domače gradivo in surovine.

Udeležencem, ki so prišli na proslavo ob odprtju novega poslopja, je spregovoril tudi Branko Mikulić, predsednik sveta šole. Dejal je, da je tovarš Tito naložil tej šoli pomembne naloge pri marksističnem izobraževanju

(Vse fotografije: Franjo Medar)

in idejno-političnem usposabljanju članov Zveze komunistov Jugoslavije, pri razvijanju marksistične teoretične misli in posploševanju izkušenj naše samoupravne prakse. Z dograditvijo tega šolskega poslopja je izpolnjena tudi želja tovarša Tita, ki se je zmeraj zavzemal za ustvarjanje čim boljših možnosti za napredovanje marksističnega izobraževanja in idejno-političnega in teoretičnega dela v zvezi komunistov. Zato so si ves čas, odkar je bila šola ustanovljena, prizadevali, da bi udeleženci tovrstnega izobraževanja imeli ne samo leto dni študija, temveč da bi v tej šoli razvijali tudi druge oblike in vsebino dela: seminarje, tečaje, pogovore za okroglo mizo, tribune, razpravljanja o aktualnih temah, ki jih prinaša sodobni razvoj v svetu in pri nas, raziskovanja tokov družbene stvarnosti in teoretičnega opredeljevanja družbene prakse, organiziranja študijskega proučevanja posameznih vprašanj, založniške dejavnosti itn. V novem šolskem objektu so vse možnosti za te dejavnosti.

»Z gradnjo poslopja politične šole Josip Broz Tito,« je poudaril Branko Mikulić, »so jugoslovan-

ski komunisti znova s spoštovanjem počastili ime in revolucionarno delo svojega velikega vodje.« V imenu sveta šole in predsedstva CK Zveze komunistov Jugoslavije se je zahvalil vsem članom Zveze komunistov Jugoslavije in tistim, ki niso v tej organizaciji, pa so s svojim denarjem omogočili gradnjo šole; tako so dokazali svojo veliko zavzetost in voljo, da prispevajo k razvoju marksistične misli in k nadaljevanju naše revolucije. Zahvalil se je tudi načrtovalcem, izvajalcem in vsem, ki so sodelovali pri gradnji.

Na posebni slovesnosti je Branko Mikulić predal priznanje delovnim organizacijam in posameznikom, ki so se izkazali pri gradnji šolskega poslopja.

V drugem delu slovesnosti, ki je pomenil v resnici začetek rednega letošnjega šolskega dela, je udeležencem izobraževanja in drugim najprej govoril direktor šole dr. Dušan Vejnović, potem pa je imel Lazar Mojsov prvo letošnje predavanje.

Na slovesnosti je akademski zbor SKUD Ivan Goran Kovačić iz Zagreba v kulturno-umetniškem sporedu pel revolucionarne in domoljubne pesmi.

ANTE BEŽEN

Manj odraslih v srednjih šolah

Slab odziv na razpise delavskih univerz

Ko ocenjujemo vzgojno-izobraževalno delo delavskih univerz, ne moremo mimo resnice, da so na področju izobraževanja odraslih opravile v povojnem obdobju pomembno nalogo. Z organizacijo zunanjih enot in središč za študij ob delu rednih šol so približale izobraževanje delavcem in pomagale zapolniti marsikatero vrzel v mreži šol v naši republiki.

Zakon o usmerjenem izobraževanju je dodelil delavskim univerzam enakopravno mesto v sistemu vzgoje in izobraževanja, njihova osrednja dejavnost pa je izvajanje programov izpopolnjevanja za delo ter samoupravno in politično delovanje delavcev. Čeprav morajo po zakonu redne šole organizirati tudi izobraževanje odraslih, pa je v nekaterih okoljih še vedno smotno, da delavske univerze izvajajo programe za pridobitev izobrazbe. To je pomembno predvsem tam, kjer so šolska središča oddaljena več deset kilometrov, saj od odraslih ne moremo pričakovati, da se bodo po svojih rednih delovnih in družinskih obveznostih vozili uro ali več na predavanja in potem spet domov. V takšnih primerih je torej delavska univerza v sodelovanju z matično šolo najboljša rešitev za marsikatero delavca, ki se sicer ne bi izobraževal.

Na to je opozoril tudi letošnji razpis za vpis v 1. letnik srednjih šol po programih srednjega usmerjenega izobraževanja in zajel izobraževanje na delavskih univerzah Slovenska Bistrica, Slovenske Konjice, Postojna, Kočevje, Sevnica, Velenje, Dopisna delavska univerza Univerzum. Nekatere delavske univerze so se kasneje dogovorile z matičnimi šolami, da bodo na mesto njih organizirale že razpisane oddelke za odrasle. V vsej republiki je bilo za izobraževanje ob delu razpisanih 9241 mest, od tega 1247 na delavskih univerzah. Če sam razpis predstavlja za dobro polovico zmanjšano število mest v primerjavi s šolskim letom 1978—80, ko se je v 1. letniku srednjih šol, ki so jih vodile delavske univerze vpisalo 2257 odraslih. Letos so bili razpisani oddelki v kovinsko-predeloval-

ni, kmetijski, gradbeni, gostinski, metalurški, cestno-prometni in ekonomski usmeritvi.

V skladu s Pravilnikom o razpisu za vpis in izvedbi vpisa v usmerjenem izobraževanju je mogoče spomladanski vpis do 10. aprila, vendar se je do takrat vpisalo komaj 189 slušateljev. V podaljšanem roku se je do 31. avgusta prijavilo še 298 kandidatov. S tem je uresničen vpis skoraj za dve tretjini manjši od načrtovanega, ki je bil seveda usklajen s potrebami združenega dela, in kar za 78 % rjanjši od lanskega leta. Zanimiv je tudi podatek, da se je največ vpisanih odločilo za nadaljevalne programe (43 %), zanimanje za srednje in skrajšane programe pa je približno enako.

Kje so vzroki za tako veliko razliko med načrtovanjem in dejanskim vpisom v izobraževanje ob delu? So to novi, spremenjeni roki za vpis? Odrasli so doslej začeli razmišljati o svojih izobraževalnih potrebah in interesih šele jeseni, zdaj pa se morajo odločiti že zgodaj spomladi. Na tem področju v enem letu z nekaj informacijami v množičnih občilih gotovo ne moremo veliko spreminiti. Morda je krivo za majhen vpis to, da je večina razpisanih programov v proizvodno tehničnih usmeritvah, v preteklem obdobju pa se je veliko odraslih poskušalo z izobraževanjem ob delu prekvalificirati in usposobiti za neproizvodne poklice. Vendar bomo morali odpraviti dosedanj nenačrtn način usposabljanje kadrov, ki jih ne potrebujemo, in prisluhniti potrebam organizacij združenega dela. Eden od vzrokov za majhen vpis pa je prav gotovo tudi nezaupanje in strah odraslih pred novimi programi, ki so se začeli septembra.

Lahko torej upamo, da bo prihodnje leto bolje? Lahko vendar bomo morali nameniti več pozornosti izobraževanju odraslih, v akcijo se morajo vključiti tudi organizacije združenega dela, saj reforma vzgoje in izobraževanja ni le naloga šol temveč tudi tistih, ki kadre potrebujejo.

JANA BOŽIČ

Korak iz univerze v poklic

Stališča in problemi visokošolskih diplomantov

Center za razvoj univerze v Ljubljani z obširno raziskovalno nalogo (Proučevanje študijske poti študentov v SRS) že nekaj let spremlja študente, ki so se vpisali na ljubljansko univerzo v letih 1973 in 1974, in proučuje dejavnike, od katerih je odvisna njihova študijska uspešnost (več o tem glej v članku: B. Marentič Požarnik, Kako (ne)učinkovito je naše visoko šolstvo, Vzgoja in izobraževanje, št. 3/1980).

V letu 1980 je del tega študentskega rodu že diplomiral in se zaposlil. Kako so se uveljavili v poklicu? Ali so med študijem dobili ustrezno znanje? Da bi dobili odgovore na ta in podobna vprašanja, so jim s Centra za razvoj univerze poslali obsežen vprašalnik, ki sta ga izpolnili dve tretjini anketirancev. Oglejmo si nekaj najzanimivejših ugotovitev:

Raziskava je ugotovila razmerno veliko materialno odvisnost mladih od staršev tudi po diplomi (stanovanjsko vprašanje ipd.), kar še podaljšuje vpliv socialnih razlik, ki je bil močan tudi med študijem.

Diplomanti menijo, da so za učinkovit študij pomembne predvsem »klasične« šolske lastnosti, kot je vztrajnost, šele nato znanje in pridnost in končno intelektualne sposobnosti. Večina (59 %) jih meni, da v naši družbi ne upoštevamo dovolj znanja strokovnjakov; 40 % jih misli, da so pri zaposlovanju in napredovanju dobre zveze pomembnejše od strokovnega znanja. Diplomanti višjih in visokih šol imajo po njihovem predvsem veliko večjo odgovornost kot drugi (72 % odgovorov), ne pa tudi večjega vpliva in ugleda.

Ali so študijski programi dovolj povezani z zahtevami dela? Diplomanti menijo, da jim je dal študij predvsem temeljno in posebno strokovno znanje (80 % do 90 % odgovorov), precej slabše pa jih je usposobil za delo z ljudmi (zmožnost razumevanja sočutja, strpnost, obzirnost) in za

naloge, ki jih čakajo v delovni praksi. Žele si bolj praktično usmerjenost študija in da bi visokošolski učitelji raje uvajali sodobne metode poučevanja. Študente bi morali tudi bolj vključevati v raziskovalno delo.

Po podatkih neke druge jugoslovanske študije opravljajo strokovnjaki z visoko izobrazbo le okoli 60 % del v skladu s svojo izobrazbo, pri strokovnjakih z višjo izobrazbo je takih del le 40 %, to stanje se je med leti 1972 in 1976 še poslabšalo. Kaj torej pomeni zahteva po bolj praktični usmerjenosti študija? Gotovo ne zniževanja ravni, ampak posredovanje znanja s katerim bi diplomanti pomagali povezovali napredno teorijo in prakso. Veliko diplomantov je imelo težave pri iskanju prve zaposlitve, nekateri so se zaposlili na neustreznih delovnih mestih, 8 % jih ni našlo zaposlitve. V le enoletnem delovnem stažu jih je petina vsaj enkrat menjala zaposlitev, 40 % pa jih o tem razmišlja.

Za zaposlitev se odločajo predvsem zaradi zanimivosti in samostojnosti dela ali zaradi možnosti za napredovanje in nadaljnje izpopolnjevanje. Višina osebnih dohodkov po njihovi izjavi ni tako odločilna. Kljub temu z dohodkom večina ni zadovoljna in tudi objektivni podatki kažejo neugodno sliko in težnjo k uravnilovki.

Kako so zadovoljni z delom? Več kot četrtina jih ni zadovoljnih. Pojavlja se veliko neskladje med pričakovanji pred začetkom študija, ob koncu študija in med zdajšnjim delom. Veliko imajo administrativnega, monotonega in rutinskega dela, ki bi ga lahko opravljali tudi delavci z nižjo izobrazbo. Tretjina zaposlenih diplomantov meni, da njihovo delo ni zanimivo in pomembno, četrtina pa, da sploh ni ustvarjalno. Možnosti za uveljavljanje strokovnih novosti in zamisli so slabe (četrtina odgovorov). Petina jih ne bi ponovno izbrala

istega študija in poklica, za to navaja več tehničnih vzrokov.

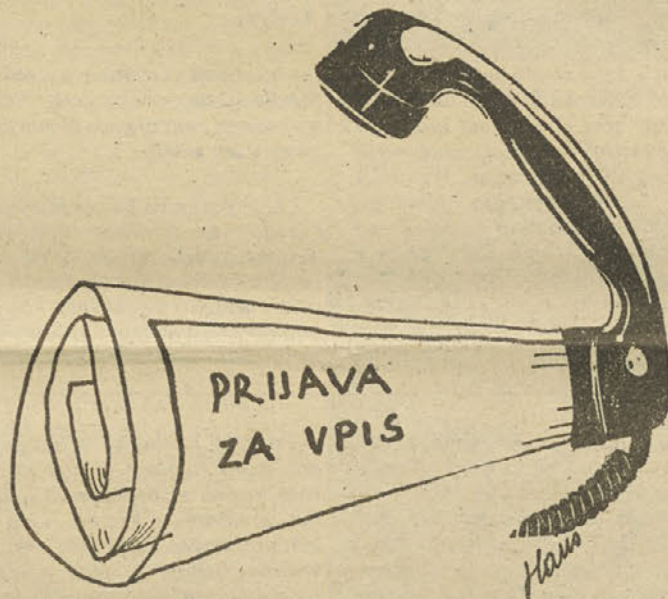
Koristna je analiza pripravnosti, saj imamo na tem področju veliko pričakovanj in želja, a malo izkušenj in podatkov. Le 22 % vprašanih se je pohvalilo s programom pripravnosti (42 % jih posebnega programa sploh ni imelo!). Samo vsak peti pripravnik je bil deležen dobro načrtovanega in izvedenega programa, le tretjina je imela dobrega mentorja, le pri tretjini je bilo dobro organizirano seznanjanje z delovno organizacijo. Samo 18 % pripravnikov je pri delu dosledno spremljalo in ob koncu pripravniške dobe tudi ovrednotilo pridobljeno znanje. Splošna ugotovitev je, da delovne organizacije le počasi prevzemajo vlogo izobraževanja za delo, ki smo ga postavili kot nujen sestavni del sistema usmerjenega izobraževanja.

Koristno bi bilo zbrane podatke razčleniti po posameznih strokah. Kako je npr. s tistimi (učitelji, profesorji), ki so se zaposlili v šolstvu? Po podatkih

neke druge sondažne raziskave je 60 srednješolskih učiteljev (splošno izobraževalnih in strokovnoteoretičnih predmetov) takole odgovorilo na vprašanje, kateri jim je bilo najpomembnejši vir pomoči v prvem letu zaposlitve na šoli: 60 % — sam sem se moral znajti, 18 % — pomoč kolegov, 12 % — pomoč mentorja, 5 % — seminarji, 3 % — pedagoški svetovalec, 2 % — ravnatelj. Med svojim študijem bi radi dobili več praktične usposobljenosti za pedagoško delo in specialnih metodik (90 %), več psihološko-pedagoških znanj (50 %) in več teoretično-strokovnih znanj (15 %).

Ob reformiranju programov višješolskega in visokošolskega študija bo treba smiselno upoštevati ugotovitve te in podobnih raziskav, ki pa hkrati kažejo, da bodo morale tudi delovne organizacije še veliko napraviti za povezovanje izobraževanja in dela.

DR. B. MARENTIČ POŽARNIK

Načrt šolske ure napišimo na tablo

Priprave! Pišite priprave! Učitelji pridno pišemo priprave, te pa ostajajo ponavadi v naših beležnicah.

Učenci nas vsak dan sprašujejo: »Tovarišica, kaj bomo delali danes? Boste spraševali? Bomo jemali novo snov?«

Razumljivo, človek dela rad načrtno, rad ve, kaj bo na sporedu njegovega delovnega dne. Tudi mi, odrasli, ki gremo na sestanek, zborovanje ali konferenco, hočemo vnaprej vedeti, kakšen je dnevni red. Zanima nas, kaj bomo zvedeli. Več čas sestanka nam je dnevni red vodilo, kadar pa so sestanki dolgočasni, postane dnevni red naša »tolžba«. Vemo, koliko točk je še na sporedu in tako lažje pričakamo konec.

Tudi naše šolske ure so velikokrat, kljub našemu prizadevanju, dolgočasne. Ne glede na to pa si tudi naši otroci želijo zvedeti za »dnevni red« šolske ure. Zato je prav, da potek šolske ure napišemo na tablo, zraven pa napišemo še čas, ki ga bomo porabili za posamezni del snovi. Seveda, ne bomo pisali na tablo vzorca naših priprav. Učencev prav nič ne zanima, po kakšni metodi jim nameravamo razložiti to ali ono snov, ampak samo to, »kaj bomo delali« tisto šolsko uro.

Tako bomo tudi razbili »neskončnost« učne ure. Na naši šoli smo začeli s tem načinom pri učni uri angleščine. Ob začetku ure zapišem na tablo npr. takle program:

6. razred:
1) Kratka ponovitev slovnice (števniki, zaimki, Pres. Simple...)

- 2) Branje domače naloge
- 3) Kratka dramatizacija prejšnje lekcije
- 4) Nova lekcija:
 - a) letni časi
 - b) oblačila
 - c) I am wearing nov (Pres. Cont.) — I wear every day (Pres. Simple)

5) Utrditev nove snovi: pogovori, vsakodnevne situacije itd.
6) Pripoved zgodbe — Indijanski poglavar — Sedeči Bik
Torej: učencem ne razkrivamo pedagoških prijemov, učnih metod, učnih ciljev v in drugih obveznosti naših učnih priprav, ampak jim napišemo le kratek potek ure in predvideno časovno razporeditev.

Vsako točko dnevnega reda, ki smo jo izpolnili, prečrtamo. Zadnja šesta točka, ni »obvezna«. S table lahko učenci razberejo, kaj moramo danes narediti, pa tudi to, da npr. zaradi nemira ne moremo dokončati načrta. Če je tako, vedo, da bodo prikrajšani za zgodnico.

Pripovedi ob koncu ure so zelo zanimive in spodbudne, pa ne samo pri pouku tujega jezika. Pri angleščini začnemo s takimi zgodbicami v preprosti angleščini že v petem razredu, pa tudi pri drugih predmetih je veliko zanimive snovi, ki bo učence pritegnila. Pri fiziki so zanimive življenjske zgodbe znanstvenikov, pri matematiki so to lahko razne zanimivosti, anekdote o matematikih. Pri zgodovini, biologiji, zemljepis, povsod je veliko zanimivih pripovedi, ki bodo pritegnile učence k poslušanju in popestrile šolsko uro.

DUŠICA KUNAVER

pobude
odmevi

Varčevanje v samoupravi učencev

(Nadaljevanje iz prejšnje številke)

Premalo je torej le organizacijsko vpeljati vzorce delegatskega sistema v upravljanje pionirske hranilnice, temveč je treba razvijati pester oblike dejavnosti šole, kar pomeni bogatiti različne dejavnosti prostega časa, krepiti povezave med obveznimi, prostovoljnimi in drugimi dejavnostmi v okolju, ki so podlaga za boljše in življenjsko delovanje sistema mladinskega varčevanja. Prav zato lahko rečemo da pomeni razvoj organiziranega mladinskega varčevanja uresničevanje resnične preobrazbe vzgojne in izobraževanje v kaki vzgojno-izobraževalni organizaciji. Če je raznovrstno delovanje pionirske banke in hranilnice dosti pestro, to obenem pomeni, da je podlaga za to v resnično razvitem vzgojno-izobraževalnem delovanju šole, ki je sposobna razviti tudi višjo stopnjo povezanosti med poukom, delom in drugimi dejavnostmi, skratka, zmoro živo povezovati teorijo in prakso.

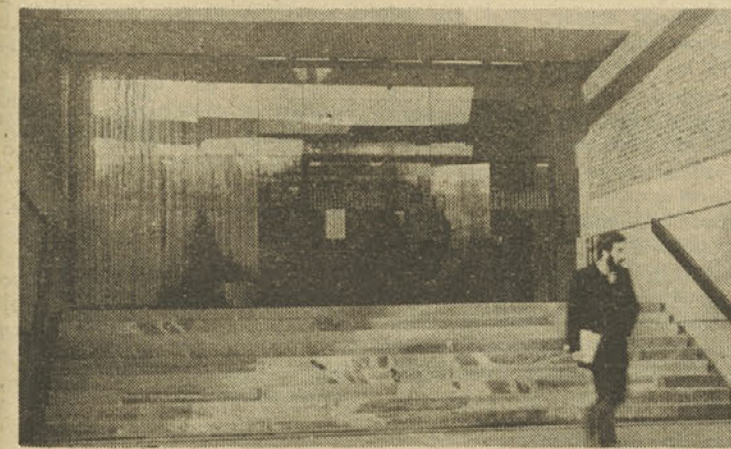
Za ponazoritev naj navedem misli iz monografije o osnovni šoli v Podčetrtku, za katero je znano, da je že pred leti dobro razvila mladinsko varčevanje. Tam so ugotovili: »Ker kaže praksa nov odnos med šolsko skupnostjo in pionirsko organizacijo, izrazje še ni razčiščeno. Tako se npr. uporablja še pojem »pionirska zadruga«, ki je v resnici »šolska zadruga«, ali »pionirska pošta Podčetrtek«, ki je v resnici »šolska pošta Podčetrtek«. Odločili smo se za uporabo pojma, ki je na osnovni šoli Podčetrtek odsev resničnih razmer glede na vlogo šolske skupnosti: to je npr. »šolska banka in hranilnica«, ki ne vključuje le pionirjev, temveč tudi mladince, cicibane in druge« in posredno tudi starše. Ta skok pa je lahko nastal le zaradi čedalje bolj razvijane dejavnosti vzgojno-izobraževalnega procesa ob širjenju različnih dejavnosti prostega časa in novih, bolj razvejenih notranjih odnosov, v katerih ima šolska banka in hranilnica izredno pomembno vlogo. V njej ne varčujejo le učenci kot posamezni varčevalci, temveč se varčevalno in poslovno pojavljajo različne organizirane skupine, kot npr. mladi čebelarji, mladi zadružniki, mladi proizvajalci v mini — TOZD Spominček, interesna skupnost za skrb in pomoč osta-

relin občanom, interesna skupnost za varstvo zgodovinskih in kulturnih spomenikov v šolskem okolju itd. Pa ne samo to: odpirajo se drugi občasni namenski skladi in starši vlagajo za potrebe učencev sredstva prek šolske banke in hranilnice, kjer potem učenci zadostijo svojim potrebam po načinu bančnega poslovanja. Ob tem spoznavajo čedno poslovanje, kreditiranje, hkrati pa doživljajo zadovoljstvo, ker lahko delajo tako kakor sicer le odrasli.

Poleg tega gospodarijo z bančnimi sredstvi, ki jih samoupravno razporejajo in s tem odločajo ne samo o zadostitvi svojim osebnim interesom in osebni porabi, temveč odločajo, tudi o interesih skupnosti in njenih potrebah.

Vzgojna funkcija šolskih bank in hranilnic še ni dovolj razvita, zato ima v nadaljnjem razvoju praoobrazbe vzgoje in izobraževanja, zlasti še z odpiranjem šole v okolje, z razvojem celodnevni šol veliko različnih možnosti. Po tej poti se lahko globlje kot doslej razvija samoupravljanje z varčevanjem v resnično bogatih razsežnostih samoupravnega načrtovanja, gospodarjenja in poslovanja, in razvijanja medsebojnih odnosov. Mladinsko varčevanje je lahko pomemben dejavnik v vsestranskem razvoju osebnosti, posebej še v razvoju samoupravnih sposobnosti mladih. Oblike in metode dela šolskih bank in hranilnic bo treba temeljiteje proučiti in jih v povezavi z razvojem in spremembami šolskega dela in življenja uveljavljati kot pomemben dejavnik tega napredka. Nedvomno pa je lahko vplivana njihova vloga tudi v povezovanju šole z organizacijami združenega dela, krajevnega skupnostjo in drugimi. Ob vsem tem se razvijajo sposobnosti gospodarnega mišljenja, krepi se zdrava socializacija in ustrezna samoupravna zavest, potrebna za vključevanje v življenje. O vsem tem bi bilo treba še dobro premisliti, razvoj sistematično raziskovalno spremljati in v pedagogiki prostega časa posebej razviti teorijo in tehnologijo za delo mentorjev mladinskega varčevanja, da bi še bolj kot doslej lahko vzgojno požlahtili delovanje in samoupravljanje mladih z varčevalno dejavnostjo.

RUDI LEŠNIK

(Foto: Amand Papotnik)

Dodatni pouk po svoje

Na začetku lanskega šolskega leta sem se odločila, da bom imela dodatni pouk: angleščine v 6. razredu.

K temu me je spodbudil učenec, ki je pred štirimi leti prišel iz Avstralije in ni angleščina ni povzročala težav. Pri učnih urah sem ga morala dodatno zaposliti, da se ni dolgočasil. Prav ta deček je veliko pripomogel k temu, da se učenci z veseljem učijo angleščine. Večkrat jim je zapel kakšno novo pesem ali jim povedal izraz za besedo, ki jih je posebno zanimala. Učenci so predlagali, da bi brali preproste slikanice, poslušali pesmice itd. Z negotovostjo sem se odločila za dodatni pouk, saj je učenčevo znanje angleščine na tej stopnji še precej skromno. Ker še nimamo učnega načrta za doatni pouk, sem izbrala snov in sredstva glede na sposobnosti in poprejšnje znanje svojih učencev. Za šolo smo naročili nekaj slikanic in preprostih

pravljic. Največkrat uporabljamo ciklostirano gradivo, ki ga prerišemo in prepisemo iz hrvaškega učbenika »I speak English« — stage C. Knjiga ima to prednost, da vsebuje veliko dvogovorov, primernih za dramatizacijo. Ugotovila sem, da učenci najraje nastopajo v dogajanjih, značilnih za naše vsakdanje življenje.

Eno izmed besedil »Making a cake« so odlično zaigrali v vlogi mame in hčerke, ki pripravljata torto za rojstni dan. Besedilo smo najprej dobro predelali, nato pa so se učenci naučili vloge. V šolo so prinesli vse, kar smo potrebovali za pečenje torte. Učenci imajo zelo radi besedila, kjer lahko sproščeno nastopajo in govorijo. Pouk postane zanimiv in pester, učenci pa si bogatijo svoj besedni zaklad in razvijajo sposobnost izražanja.

IRENA HRVATIN

**Osnovna šola
PODGORA-Kuteževci**

(Foto: Amand Papotnik)

srečanja
spomini

Lahko bi rekel: »Rad imam zemljo, voljno in rodovito. Še zmeraj se me poloti strah, kadar se pred nevihto zbirajo temni oblaki. Ves trud, vsa letina je po toči uničena. Kadar gledam v teh krajih stare ljudi, ki otopelo sedijo na soncu, kadar hodim po nepokošenih travnikih, mimo hiš, v katerih raste trava, sem zaskrbljen. Bo sploh kdo od otrok, ki jih poučujem, se vprašam, ostal na kmetiji? Morda se bo vrnil sem gor na Kambreško, v Lig ali Srednje z voljo in znanjem, ki bo kraju določil kanček življenja!

Tudi sam sem hodil v hribovsko šolo. Vem, da so se mi svetile oči, kadar smo govorili o mestu, o dolgih in širokih ulicah, o velikih izložbah. Mi pa smo hodili v šolo bosi od prvega kukavičjega petja do belega kostanja, v ponošenih, zakrpanih oblekah. Nekoč po pouku me je učitelj poklical, se zazrl vame z resnim obrazom in rekel: »Tonček, ti bi moral postati učitelj!«

Šolanje na tolminskem učiteljskišči je bilo prav posebno obdobje mojega življenja. To je bila pravzaprav teoretična priprava ne samo za poučevanje, temveč tudi za življenje. Na marsikaj sem med šolanjem začel gledati drugače. Še posebno me je zanimalo vse, kar je pojasnjevalo človekovo vrednost, tudi njegove skrivnosti. Komaj odrasel otrok ne razmišlja veliko o otrocih. Razmišljal sem kasneje, tudi o tem, zakaj je skoraj tretjina tistih, ki smo končali učiteljske, zapustila poklic. So odšli najboljši ali najslabši? Nekaterih je bilo prav govo-vo škoda.

Učiteljsko pot sem začel na Vrhavcu na Banjski planoti. Tja gor sem se odpeljal z delavskim avtobusom, zaskrbljen in navdušen hkrati. Na Vrhavcu je bilo treba seveda peš. V mislih sem si predstavljal veliko, svetlo šolsko poslopje v slikovitem zaselku. Razred je bil v eni izmed kmečkih hiš; podoben ropotarnici, pov-

V vsakem otroku je nekaj, kar lahko še posebno razviješ. (Foto: Silvo Teršek)

sem neprimeren za kombinirano poučevanje štirih razredov. Mladost je na srečo oborožena z voljo in ustvarjalno močjo. Pet let sem ostal v tistih krajih. Naučil sem se spoznavati ljudi, naučil sem se razumeti otroke in njihove težave. Ni jih bilo malo. Najbolj me je razburilo, kadar sem spoznal, da jih povzročajo alkoholu zapisani starši. V šoli sem bil od jutra do noči. Seveda sem hodil tudi v vas.

Moral sem med ljudi, zaradi sebe in svojega dela.

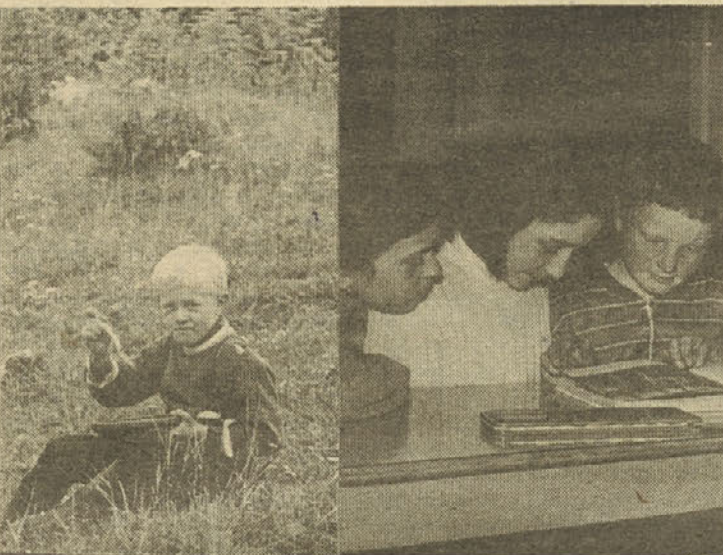
Pred desetimi leti sem prišel sem, na Lig.

KJE SEM, UČITELJ
V HRIBOVSKI VASI?

Starši bi rekli: »Fant se je spremenil, da ga ni mogoče spoz-

nič manj kakor vera. Zanj je agital, šolo pa potiskal v podrejen položaj. Ne dolgo. Predstavniki vaških organizacij so ga povabili na pomenek, on pa je, očitno užaljen, čez nekaj mesecev zapustil kraj.

Letos sva na šoli dva učitelja. Vsak osem učencev poučujeva,

jaz v tretjem in četrtem razredu. Število učencev se iz leta v leto spreminja, zmeraj pa je zrcalo razmer v teh krajih.

Lig je zanimiva hribovska vas. Pravijo, da je dobil ime po »lehah«, dolgih njivah, ki pa jih zdaj ne obdelujejo več. Vasica je ostala dolga leta takšna, kot je bila po prvi svetovni vojni; s starimi, slabo grajenimi kamnitimi

hišami. Potres jih je leta 1976 krepko razmaja. Takrat se je začelo graditi novo naselje, ki se je do zdaj razširilo v 34 hišnih števil. V nanovo zgrajenem industrijskem obratu Iskre je zaposlenih 30 ljudi, večinoma žensk. V krajevni skupnosti je menda kar 16 zaselkov. V njih je še zmeraj veliko življenjske sivine. Čase, ko so se ljudje ukvarjali predvsem s kmetijstvom, bi lahko imenovali »revni časi«. Zdaj so se polja, celo vinogradi, krepko razrasli. Ljudje so se izseljevali v dolino. V enem samem letu je zapustilo kraj dvanajst ljudi. Ostajajo najbolj trmasti in tisti, ki si od življenja ne obetajo več veliko. Vsi pa želijo, da bi imeli njihovi otroci boljše življenje, da bi bila njihova pota širša, roke manj ožuljene in hrbtenice vzravnane. V teh strminah je vse to skoraj nemogoče doseči. Zdal ko poučujeva na šoli dva učitelja, bo nekaj več časa za zunanjske dejavnosti, za kulturo, za petje. V teh krajih so ljudje od nekdaj radi prepevali. V obdobju fašizma jim je bila slovenska pesem v največjo oporo.

Včasih se vprašam: Anton, kakšne otroke pravzaprav poučujš? Jih poznaš, kot bi jih učitelj moral poznati? Z osumi v razredu ni težko delati posameznico. V vsakem otroku je nekaj, kar lahko še posebno razviješ, če si pozoren na njegove osebnosti, na njegove ranljivosti. Otroške rane

pa se celijo počasneje kot rane pri odraslem človeku. Kako naj bi se učitelj v takšnih krajih strogo držal predpisanega učnega načrta, kako naj bi opravljal zgolj službo brez tradicionalnega učiteljskega idealizma? Gre pa še za nekaj drugega! Včasih pomislim, da izvirajo prenekatere odločitve, ki se nanašajo na naše šolstvo, iz kabinetov, da so premalo premišljene, da niso povezane z vsakdanjim življenjem v šoli. Kot da gre za spremembe zaradi sprememb! Mar ni bilo nekako tako z nekdanjo »novo matematiko«?

Človek išče zmeraj nove, ustrežnejše načine za posredovanje znanja. Spominjam se seminarjev in predavanj, na katerih sem odkril nove spodbude za boljše pedagoško delo. Vem pa tudi, da je v naši šoli še veliko formalnega, kar človeka utruja in neti v njem slabo voljo. Veliko govorimo o vrednotenju učiteljevega dela. Pravimo, da namenja družba še zmeraj premalo pozornosti pedagoškemu delavcu, da jim nalaga zmeraj nove delovne obveznosti. Jaz pa se vprašam: mar spoštujemo naše delo mi sami? Kako je obravnavano delo razrednega učitelja v očeh predmetnega učitelja ali profesorja?

Danes nimamo pouka pa še lep jesenski dan je. Popoldne bom šel tja gor na kanalski Kolovrat, med globoko zarezano grapo hudournikov. Rad imam te kraje. Hudo mi je le, ker hodim po nepokošenih travnikih, mimo hiš, v katerih raste trava in mimo starih ljudi, ki otopelo sedijo na soncu. Kadar pa zastihim vrišč otrok...! Če imate čas, vas povabim s seboj! SILVO TERŠEK

Rdeči nageljni namesto belih

Petdeset let prvih maturantov mariborskega učiteljskega

Letošnjega junija so se v Klubu prosvetnih delavcev v Mariboru zbrali prvi diplomanti mariborskega učiteljskega in proslavili petdesetletnico svoje mature. Od tedanjih dvainštiridesetih maturantov se jih je zbralo dvajset. Obujali so spomine na šolo, službo, na težke čase in na tiste, ki jih ni več.

Minilo je petdeset let od tistih vročih junijskih dni leta 1931, ko se je 42 fantov potilo od vročine pripekaajočega sonca, ki je sijalo v učilnico učiteljskega, pa tudi zato, ker so tam profesorji, s poslaniškom ministrstva za prosveto Teodorom Vidojkovičem, predsednikom izpitne komisije, ugotavljali, koliko znanja so si pridobili v petih letih, in potem odločali, ali so sposobni za življenje ali ne.

Minilo je petdeset let, odkar jim je direktor dr. Matej Potočnik, ko je izročil diplome in jih na kratko, brez valete ali drugega slovesa odpravil na samostojno življenjsko pot. In končno: minilo je petdeset let, odkar so se ti mladi, precej revolucionarni in delavni, vendar kasneje v mnogocem razočarani fantje razkropili po poteh življenja, vsak zase, vsak prepričan, da bo takratna država izpolnila obljubo in jim določila službo, kjer bodo lahko uporabili znanje, ki so si ga nabrali v šoli.

Bili so zelo razočarani. Vsak od teh mladih je kmalu ugotovil, da pripada posebnemu rodu, ki je živel v res težkem času, rodu, ki je bil med šolanjem homogen, napreden in je že v mladosti moral na trnovo življenjsko pot. Da je bil ta rod res napreden, priča tale dogodek: Navada je bila, da so si ob koncu šole vsi absolventi zatakli v gumbnice bele nageljne, ti mladi naprednjaki pa so si za to priložnost izbrali rdeče. Lahko si

mislite, kako je to vplivalo na konservativne profesorje, saj so se jim ti dijaki, ki so sledili nekaterim naprednim profesorjem, izmuznili iz rok.

Ne le da so jim podaljšali študij za eno leto in uvedli peti letnik samo zato, da ni bilo treba nameščati novih učiteljev, ker je bila pač gospodarska kriza... Ti mladi ljudje so morali tudi več let čakati na svoja delovna mesta. Toda ne samo prvim maturantom, temveč tudi tistim, ki so jim sledili, se je dogajalo podobno. Brezposelnost je globoko zarežala v vrste mladih učiteljev. To dokazujejo tile podatki: v letih 1931 do 1936 je v Sloveniji diplomiralo 1.306 mladih učiteljev in učiteljic. V tem času so jih zaposlili le 589, mnoge iz tako imenovanega »banovinskega bednostnega sklada«, ki je bil namenjen za podporo najbolj siromašnim in osirotelim. Ostalo je torej 719 brezposelnih. Poleg tega je bilo tedaj v Sloveniji zaprtih 223 oddelkov, ker ni bilo dovolj učiteljev, veliko oddelkov je bilo natrpanih, saj so posamezni učitelji poučevali od 90 do 120 otrok. Potrebnovali bi tudi veliko novih šol.

Ker je večina teh mladih brezposelnih učiteljev živela v zelo težkih socialnih razmerah, so se morali lotiti vsakega, še tako težkega dela. Nekateri so izbrali obdobje brezposelnosti za nadaljnji študij, tisti, ki so bili pri naboru potrjeni, pa so morali v vojsko, v glavnem v zloglasno staro avstrijsko kasarno v Bileci, kjer so jih spet učili, da je treba ljubiti državo in kralja, se zanj bojevati in dati tudi življenje. Tudi to je bila posebna pot mladih učiteljev tega rodu.

Ko so po večletnem čakanju le dobili zaposlitev, so bila to pove-

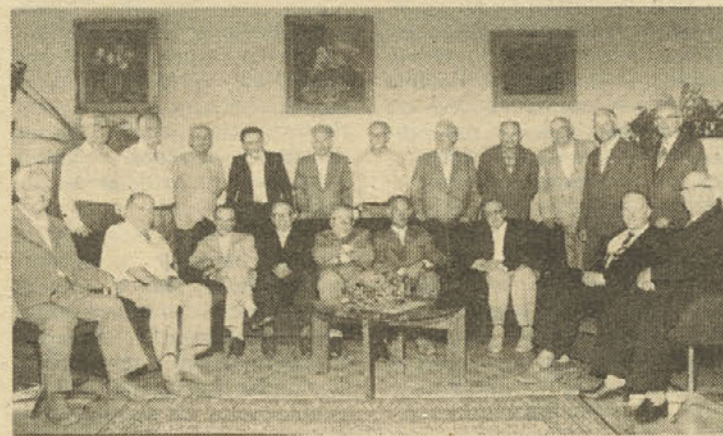
čini najslabša in najtežja delovna mesta. Začele so se nove težave.

Kdor se ni prilagajal tedanji politiki, je doživel usodo Martina Kačurja ali pa je živel nekje v hribih. Tudi napredovanje je bilo odvisno od pripadnosti državnim politikom, zato so zavedni učitelji ostajali pripravniki kar po več let. V tem obdobju pred drugo svetovno vojno so imeli negativno oznako v svojih doslej na banški upravi predvsem učitelji »pokretaši«, kajti prav to gibanje (»pokret«), je mlade idejno-politično pripravljalo na dogodke, ki so se naglo bližali.

Val druge svetovne vojne je potegnil tudi mlade učitelje v svoj vrtnec. Fašistična okupacija se je zbal naprednih prosvetnih delavcev, ker so bili nevarni njihovi genocidni načrtom na Slovenskem. Zato so pregnali naci-

Po vojni je ljudska oblast gradila novo življenje in tudi novo šolo prav na teh prekaljenih učiteljih, predvsem v krajih, kjer je bila prej slovenska beseda prepevana. Mnogi iz tega prvega rodu maturantov so zapustili prosvetno službo in prevzeli pomembne naloge v družbeno-političnem življenju.

Tako je minilo teh petdeset let. Tako kot so se ti prvi maturanti leta 1931 razkropili na vse strani, jih je ob petdesetletnici pot spet pripeljal v Maribor, da bi skupaj proslavili zlati jubilej tako enotni, kot so bili takrat, preden so se razšli. Dolga in težka je bila ta pot, vsak jo je doživel po svoje, vsak si je krojil življenje po svojih najboljših močeh. Na tej poti jih je veliko omahnilo. Od 42 se jih je zbralo le 20. Za dvanajst vedo, da jih ni več, nekaj se jih je izgubilo

Na srečanju ob 50. obletnici mature

sti skoraj vse prosvetne delavce in njihove družine iz Štajerske in Gorenjske. Najbolj nevarne so internirali ali konfinirali, nekaj pa so jih ujeli tudi v bojih. Vseh skupaj je bilo kar 1.260. V NOV je sodelovalo 1.500 prosvetnih delavcev, izgnanih in zaprtih jih je bilo 152, padlo je 58 borcev, mnogi pa so izginili za vedno. Tako je vojna razredčila mlade učiteljske vrste, ki so dale novi družbi velik krvni davek. Med narodnimi heroji je tudi devet učiteljev.

v svetu, nekaj pa jih ni prišlo zaradi bolezni.

Toda teh dvajset si je ob 50-letnici mature veselo stisnilo roke, bili so veseli snidenja, spominjali so se šole in polstoletne poti življenja, polnega zavzetega dela, ustvarjalnosti, pa tudi velikih odrekaj, uspehov in razočaranj. Toda ob takem snidenju se vse pozabi. Bili so veseli in kljub letom še zmeraj polni življenja in humorja.

VILKO KOLAR-DOMEN

Srečanje upokojenih primorskih učiteljev

V Novi Gorici smo se 19. septembra zbrali na vsakoletnem srečanju upokojenih primorskih prosvetnih delavcev. Več kot 40 upokojenih učiteljev, starih okrog 80 let, se je zbralo v novem, modernem šolskem poslopju. Prosvetni delavci, ki učijo na tej šoli, so nas prisrčno sprejeli in za to priložnost pripravili bogat kulturni spored. Nastopili so učenci nove osnovne šole ob Kornu na Kidričevi cesti in šole »Milojke Štrukelj« z recitacijami, zapel je pevski zbor pod vodstvom prof. Almir Abolnar, zatem pa so nastopili še člani folklorne krožke, ki ga vodi prof. Irena Rovšček. Nato sta nas pozdravila

predsednik občinske skupščine Joško Šušmelj in ravnatelj šole gostiteljice.

Upokojeni učitelji smo obujali spomine na težke čase, ki smo jih preživljali med italijansko in nemško okupacijo, ko so nam zaprli šole, uničili številne organizacije in učiteljsko razkropili na vse strani. Spomnili smo se tudi umrlih kolegov in počastili njihov spomin.

Ob tej priložnosti se zahvaljujemo občini Nova Gorica in ravnateljstvu šole za izjemen sprejem, pogostitev in ljubeznive besede, s katerimi so nas sprejeli. ERNEST ŠVARA

IZ STARIH LISTOV

Slabo gmotno stanje opovira mu uspešno delovanje v šoli ter mu kratki toli potrebno veljavo pri ljudstvu.

Malokateri stan ima na svetu tako malo častilcev in zagovornikov, kakor ravno učiteljski stan. Dognana resnica je pa, da sreča in blagostanje vsacega naroda odvisna je najbolj od dobro urejenih šol, oziroma od dobrih učiteljev. Kaj je neki vzrok, da ima toli važen stan tako malo zaslonbe pri ljudstvu?

To zakrivili so večinoma naši pradedje. Za poučevanje mladine bil je v starejših časih vsakdo dober, kdor ni bil za nobeno drugo rabo. Stari dosluženi vojak, razno rokodelci, godci i. t. d. so pred nami učiteljevali in ni čuda, da so jih ljudje malo spoštovali in čislali. Gotovo je tudi, da so bili za njihov trud in delo jako slabo plačani.

Po čem pa dandanes svet razne stanove ceni? Po plačah — po denarji. »Mož le toliko velja, kar plača« gre iz usi do usi sedanjega nehalnega sveta. Tako godi se nam Kranjskim učiteljem. Svet nas prezira, ker smo reveži, ker imamo slabe plače. A to ni na kvar nam samim, ampak tudi na

rodni omiki in splošnemu napredku. Kako bode učitelje, naj bode še tako vnet za svoj stan, uspešno opravljal svoj posel, če nima toliko, da bi lahko preživljal sebe in družino svojo?

Čudno je, kako pa smo učitelji plačani in kako drugi stanovi. Učiteljski stan moral bi biti prvi, a dosega je zadnji. Boljši stan pa učiteljski ne more biti, dokler ne bode materialno boljše stal. Ljudski učitelji nismo duhovci, ki ne potrebujejo niti živeža, niti obleke, niti stanovanja; učitelji tudi nismo puščavniki, ki se žive od sladkih korenin in čiste vode, tudi ne moremo stanovati v sodu, kakor je stanoval stari grški modrijan... Učitelji sedanjega časa nimamo kreposti grškega modrijana in bogoslužnih puščavnikov, mi imamo enako drugim stanovanjem mnogotere lastnosti. Učitelj bi tudi rad užival tako hrano, kakor marsikdo, kateri se je manj učil, a dvakrat in tudi trikrat tolike plače dobiva. Učitelj bi tudi rad nosil čedno obleko in stanoval v primernem boljšem stanovanju; tudi bi rad svoje otroke čedno oblačil ter jim preskrboval potrebno vzgojo in živeža...

Potrebnijski tovariš 1888, str. 233 — 234

Eksperimentalne šole se preskušajo same

Kako osnovna šola Spomenik NOB v Cerknem išče svojo pot

Veliko osnovnih šol imamo v Sloveniji in veliko prizadevnih učiteljev, vendar premalo vemo o njih in o njihovem delu. Še zlasti premalo govorimo in pišemo o tistih učiteljih in osnovnih šolah, ki se pri svojem delu izkažejo — in tudi teh je precej. Med njimi je prav gotovo osnovna šola Spomenik NOB v Cerknem, ena naših redkih eksperimentalnih in hospitacijskih šol. Res je, da je bila ta šola pred nekaj leti, ko je šele začela s svojim drugačnim, bogatejšim delom, bolj znana in popularna, kot je danes. Obiskalo jo je veliko najrazličnejših delegacij, tako prosvetnih delavcev kot drugih, prihajali so iz domovine in tujine. Zanimali so se za njeno delo, za projekti, ki so ga na tej šoli začeli uresničevati. Ogledovali so si prostore, obiskovali muzej NOB, ki je nastal ob šoli, nikoli pa jim ni vodstvo šole dovolilo, da bi motili delo na šoli in pouk. Tudi zdaj jih od časa do časa kdo obišče — se zanima za njihovo delo, za uspehe, pa tudi težave, ki jih imajo pri svojem dodatnem delu.

Ravnatelj osnovne šole Spomenik NOB v Cerknem Jože Stucin je ob našem obisku najprej predstavil šolo. Takole je pripovedoval: »Naša šola je bila zgrajena na pobudo preživelih tečajnikov šestega partijskega tečaja, ki je v Cerknem tako žalostno končal leta 1944. Ob obletnici tragedije, leta 1969, so preživeli tečajniki predlagali, da bi zgradili v Cerknem svojvrstni spomenik padlim tečajnikom. Šola, ki bi se imenovala Spomenik NOB, naj bi ne bila spomenik po svojem videzu, arhitektonskih rešitvah ali znamenitostih, pač pa po svojem poslanstvu. Zato naj bi ta šola, bolj kot druge osnovne šole v Sloveniji, razvijala tradicije in izročila narodnoosvobodilnega boja. To nalogo je kolektiv šole že takrat veselo sprejel — tudi zato, ker so v Cerknem, ki je že tako znano iz narodnoosvobodilnega boja, prav idealne možnosti za razvoj take dejavnosti, za bolj poglobljeno ohranjanje in prenašanje tradicije naše revolucije na mladi rod.«

Tako so torej v Cerknem zgradili prepotrebno novo šolo, učenci in učitelji pa so se preselili tja leta 1972. Že od vsega začetka so vso dejavnost na šoli prepleli z novo, dogovorjeno vsebino, s poglobljenim ohranjanjem tradicije revolucije in narodnoosvobodilnega boja. Vključili smo jo prav v vse predmete, »pripoveduje ravnatelj Stucin, »pri nekaterih je za to seveda več možnosti, pri drugih, na primer pri matematiki, pa manj.

Vendar nam je bilo to vodilo pri vsem našem vzgojno-izobraževalnem delu. Naredili smo tudi poseben načrt, po katerem ureničuje naša šola svoje poslanstvo predvsem pri dodatnih dejavnostih, v interesnih dejavnostih in krožkih. »Vodilna sila« je prav gotovo zgodovinski krožek, ki prede niti svoje dejavnosti v pionirski in mladinski organizaciji, v krožku OZN, literarnem krožku in drugih. Pri teh dejavnostih skušamo nekako raziskovalno poiskati način, kako bi — s stvarnim delom — na mlade čimbolj prenašali tradicije revolucije in narodnoosvobodilnega boja. Mladim zgodovinarjem raziskujejo na terenu, obiskujejo nekdanje aktiviste in borce, zbirajo različno gradivo, ga pod vodstvom mentorjev strokovno urejajo in obdelujejo, oddajo v krajevni muzej, ki je nastal prav na pobudo šole. Tako obdelano gradivo je v muzeju na ogled vsem, zlasti mladim.«

LETA ISKANJA

Že ob bežnem obisku na osnovni šoli Spomenik NOB v Cerknem lahko brez slabe vesti pritrdim ravnatelju, da prav ves učiteljski kolektiv zavzeto pomaga učencem pri njihovem delu, saj se zaveda poslanstva, ki ga je šola prevzela tedaj, ko so jo odprli in poimenovali. Gradivo, ki so ga zbrali, obdelali in uredili učenci te šole, uporabljajo tudi nekateri drugi muzeji, pošiljajo ga na pri-

ložnostne razstave. Prav tedaj, ko sem bila na obisku, so se dogovarjali, da bodo zbrano gradivo o partizanskem šolstvu in učiteljih na Cerknjanskem poslali na razstavo, ki jo pripravljajo v Novi Gorici.

Omenila sem že, da je osnovna šola Spomenik NOB v Cerknem hospitacijska šola in da so jih obiskovalci sprva kar oblegali. Vendar šola sama, učitelji in učenci od tega nimajo veliko. Jože Stucin malce prizadevo pripoveduje: »Odločbo, da smo hospitacijska šola, imamo že nekaj časa in s tem so naše naloge seveda jasno opredeljene. Pouk zgodovine in vso našo dejavnost naj bi prikazali tudi drugim, zlasti učiteljem zgodovine — ne le na Cerknjanskem, pač pa tudi drugim v republiki. Nekaj poskusov smo na šoli že imeli, strokovnjakom smo prikazali našo dejavnost, prisostvovali so nekaterim našim raziskavam, vendar, žal, še zdaj ne vemo, koliko smo bili pri tem uspešni. Bolj ali manj smo prepričani sami sebi, svojim spoznanjem in znanju. Sami raziskujemo in iščemo načine, kako bi novejšo zgodovino in predvsem tradicije narodnoosvobodilnega boja čimbolj približali mladim. Najbolj pa se trudimo pri iskanju učinkovitih načinov in poti za doseganje smotrov pouka novejšo zgodovine — ne le pri vsebini, pač pa tudi z metodami in oblikami dela. Pri vsem tem pa smo, žal, osamljeni. Zavzeto iščemo stike s strokovnimi organizacijami, inštituti, saj bi bilo naše delo z njihovo pomočjo in nasveti gotovo boljše in bi doseglo svoj namen — posredovati naša spoznanja, iskanja in uspehe drugim učiteljem zgodovine in mentorjem interesnih dejavnosti. Pred leti, natančneje leta 1975, smo imeli zelo zelo dobre stike s Pedagoški akademijo v Ljubljani, skupaj smo naredili tudi nekaj uspešnih poskusov. Tako so se nam še posebej posrečile učne ure zgodovine na terenu, študenti pedagoške akademije so sodelovali na

nekaterih srečanjih naših učencev z aktivisti in borci, pa tudi nekaj skupnih posvetov smo imeli. To je bilo zelo uspešno sodelovanje, žal pa je trajalo premalo časa, saj je po komaj dveh

TO BI MORALI ZVEDETI TUDI DRUGI

Pogovor z ravnateljem je nanesel tudi na sodelovanje z raziskovalnimi ustanovami na področju vzgoje in izobraževanja, na pomoč in nasvete Zavoda SRS za šolstvo.

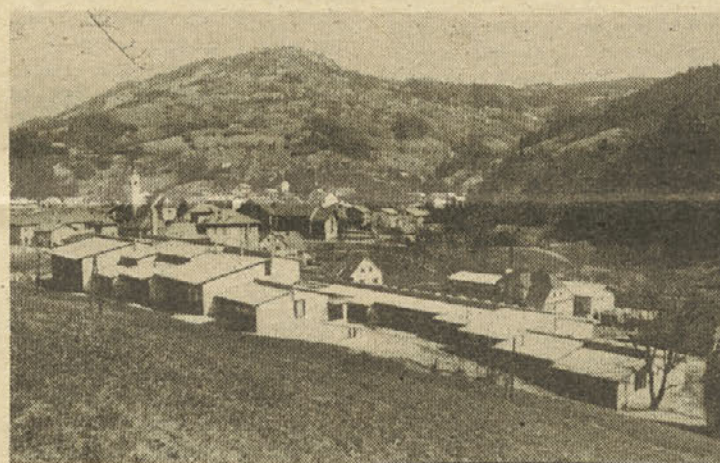
»Pedagoški inštitut Univerze

letih skoraj povsem zamrlo. Manj organizirane stike imamo še zdaj z oddelkom za zgodovino na Filozofski fakulteti, toda teh je gotovo premalo.«

Edvarda Kardelja v Ljubljani je pred dvema letoma opravil na naši šoli raziskavo, s katero so ugotavljali učinkovitost našega dela. Žal ugotovitev raziskave do zdaj še nismo dobili, zelo nas seveda zanima, kakšne so, da bi

Praznovanje 80-letnice rojstva Mihe Marinka na Osnovni šoli v Cerknem

Osnovna šola Spomenik NOB v Cerknem

cev in učiteljev. Na kratko lahko rečemo, da so te šole že prerasle v družbene vzgojno-izobraževalne organizacije.

Povezovanje šole in okolja

Številne celodnevne šole so še pred sprejemom zakona o osnovni šoli, v skladu s celotno družbeno usmeritvijo široko odprle vrata družbenemu okolju. Tako so predvsem te šole nakazale nove in uspešne vsebinske in organizacijske oblike povezovanja šole in okolja, ki se kaže v skupnem dogovarjanju in načrtovanju dela, v skupnem iskanju boljših možnosti za delo in ureničitev nalog, v različnih oblikah svobodne menjave dela. To se neposredno kaže v pristnejšem in poglobljenem vzgojno-izobraževalnem delu, v pobudnosti in izvirnosti rešitev in tudi v bogastvu dejavnosti. Tako so v številnih okoljih že odstranili pregrade, npr. med šolo in proizvodnimi delovnimi organizacijami, šolo in različnimi interesnimi skupnostmi (telesnokulturno, kulturno, komunalno, zdravstveno ipd.), ter družbeno-političnimi organizacijami, društvi in klubi.

Povezovanje pouka z drugimi dejavnostmi

Posebna in zlasti pedagoška kakovostna lastnost celodnevne šole je funkcionalno povezovanje pouka z drugimi enako pomembnimi sestavinami vzgojno-izobraževalnega dela, s samostojnim učenjem, organizirano rekreacijo, interesnimi dejavnostmi in s praktičnim delom učencev. Prav v teh dejavnostih, ki jih imajo celodnevne šole za vse učence, se kaže razširjeno

delovanje šol, večje možnosti za vzgojno delovanje pa tudi večja odgovornost za dosežke in kakovost dela. Vzgojno-izobraževalno delo je raznoliko, drugače strukturirano in bolj zahtevno. Zato se ni čuditi učiteljem, ki so izšolani predvsem za pouk, da jih zlasti drugo delo zelo obremenjuje, pa tudi bogati. Ker se učitelji vključujejo v vse sestavine dela, temeljiteje spoznavajo učence bolje pa jih tudi vodijo in usmerjajo v vzgojnem in izobraževalnem procesu. V drugih sestavinah se oblikujejo tudi pristnejši medsebojni odnosi, bolj sproščeni, neposredni in človeški. Tako tudi učenci globlje spoznavajo učitelja. Vse to se kaže tudi pri pouku, ki je veliko bolj sproščen. Praksa tudi že nakazuje razne načine povezovanja obeh sestavin dobro poznavanje učencev in načinov njihovega učenja ter smotno obremenjevanje učencev, ne pa širjenje vsebin zaradi povečanega časovnega okvira. Povezovanje pouka z drugimi sestavinami tudi nakazuje večjo zahtevo po vzgojni usmerjenosti dela, po večjem prispevku šole k vzgoji učencev za samoupravljanje, za samoizobraževanje, za pravilne medčloveške odnose, za delo in drugo. Prav to vzgojno sestavino celodnevna šola še posebej poudarja.

Učinkovito uveljavljanje delovne vzgoje

Številne celodnevne šole učinkovito uveljavljajo delovno vzgojo tako posredno s svojo celotno dejavnostjo in še zlasti z različnimi vrstami in oblikami proizvodnega in drugega družbeno potrebnega dela. Pri tem je

odprta
šola

vedeli, kaj delamo prav, kaj narobe in kako naj bi napake popravili. Zavod SRS za šolstvo našo dejavnost podpira, omogočil nam je celo, da smo letos prvič prek občinske izobraževalne skupnosti dobili nekaj dodatnega denarja. Ugotavljamo pa, da Zavod SRS za šolstvo nima primernih svetovalcev za pouk zgodovine, ker ga tu v naših krajih, žal, ne vidimo. Veliko podpora, tako kadrovske kot finančne, pa ima osnovna šola Spomenik NOB v Cerknem samem, saj je tovarna Eta njena pokroviteljica in marsikateri prepotrebni dinar se iz te tovarne preseli v šolske blagajne. Tudi mentorji od časa do časa najdejo pot v šolske učilnice, še pogostejše pa sprejmejo v tovarno učence osnovne šole. Prav tako dobro je sodelovanje z drugimi delovnimi organizacijami v kraju in s krajevno skupnostjo, saj je šola zares rasla in zrastle s krajem. Ko je ravnatelj govoril o sodelovanju šole z delovnimi organizacijami in s krajevno skupnostjo, ni omenjal sodelovanja s krajevnim odborom zveze borcev kot posebnost, saj je le-to tako tesno in vsakdanje, da je nanj skoraj pozabil. Tako samo po sebi umevno je, da je postalo že kar del vsakdanjika.

Naj končam pripoved o delu osnovne šole Spomenik NOB v Cerknem s mislimi, ki so me prevevale, ko sem se vračala skozi čudovito Poljansko dolino v sivo Ljubljano. Strnile so se v nekakšno jezo in ogorčenje na vse republiške in druge ustanove, na raziskovalne organizacije in strokovne službe, ki zaradi svoje nepovezanosti, morda tudi zaradi preobremenjenosti z delom ali pa zgolj zaradi malomarnosti, prepuščajo iskanje novih vsebin, predvsem pa oblik dela učiteljem samim. Pa to še ni najhujše. Hujše je, da zanje ne zvedo tudi drugi učitelji in tako sami, prepuščeni svoji dobri volji in iznajdljivosti iščejo tisto, kar so drugi že našli.

JASNA TEPINA

PREJELI SMO

Dosežki celodnevne šole

Koordinacijski odbor za uvajanje celodnevne osnovne šole predsedstvu RK SZDL je na seji dne 1. 10. 1981 razpravljalo o dveh pomembnih vprašanjih v zvezi z nadaljnjim razvojem celodnevne osnovne šole in sicer o raziskovalni dejavnosti o celodnevni šoli (gradivo je pripravil Pedagoški inštitut pri Univerzi Edvarda Kardelja v Ljubljani) in o predlogu akcij za nadaljnji razvoj celodnevne osnovne šole v SR Sloveniji (gradivo je pripravil Republiški komite za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo).

Na seji je bilo izrečeno marsikaj kritičnega o zaostajanju in slabem povezovanju raziskovalne dejavnosti, težavah pri uveljavljanju ugotovitev in pozitivnih izkušnjah, težkih razmerah, v katerih delujejo nekatere celodnevne osnovne šole, nekaterih nerešenih teoretičnih vprašanjih, neustreznih usposobljenosti učiteljev, samostojnem in stvarjalnem delu učiteljev in šol in še o čem.

Po drugi strani pa si je treba še bolj prizadevati za hitrejšo širjenje in uveljavljanje celodnevne osnovne šole. Ob tem pa ni tako ostranskega pomena, kaj nam je celodnevna osnovna šola v estletnem obdobju dala, kaj je isto dobro in boljše, česar brez nje ne bi imeli že zdaj. Ni treba posebej dokazovati, da je celodnevna osnovna šola veliko prispevala k oblikovanju predelitve v zakonu o osnovni šoli, prav gotovo pa bo prispevala tudi veliko k oblikovanju drugih dokumentov programa življenja in dela osnovne šole. Ni taleč od resnice trditev, da je celodnevna osnovna šola vnesla v neposredno vzgojno-izobraževalno delo velik polet in seveda tudi velike spremembe, takšne,

ki jih verjetno v povojnem obdobju in osnovni šoli še nismo doživljali. Žal pa marsikatera novost ni teoretično osvetljena in razčlenjena in tako ni razširjena tudi v drugih šolah.

Zavod SR Slovenije za šolstvo je v skladu s svojimi nalogami sistematično spremljal in usmerjal razvoj celodnevne šole in s svojimi ugotovitvami seznanjal šole in tudi druge zainteresirane organizacije in skupnosti. Poleg globalnega spremljanja življenja in dela celodnevne šole, ki je razčlenilo žal samo nekatera vprašanja v zvezi z organizacijsko zasnovano, njeno ustreznostjo in njenim izpopolnjevanjem, novimi oblikami, ki se pojavljajo v razmerjih celodnevne osnovne šole — učenec — učitelj (zlasti obremenjenost, zdravstveno varstvo, dejavnost, ustvarjalnost, samoupravno delovanje, socializacija, celodnevna osnovna šola) — družina — družba (zlasti nove razsežnosti družinske vzgoje ter nove vezi med šolo in starši, svobodna menjava dela in skupno načrtovanje življenja in dela šole) in povezavo pouka z drugimi sestavinami vzgojno-izobraževalnega dela. Posebej pa je zavod razčlenil telesno vzgojo,

prehrano učencev, glasbeno dejavnost in tehnično in delovno vzgojo celodnevni osnovni šoli. Če dodamo k temu analize in raziskave, ki so jih o celodnevni osnovni šoli opravili Pedagoški inštitut, Zavod SR Slovenije za zdravstveno varstvo, Visoka šola za telesno kulturo, in analize, ki so jih opravile nekatere celodnevne osnovne šole, vidimo, da tega niti ni malo. Prav te ugotovitve in izkušnje pa se postopno prenašajo tudi na vse druge osnovne šole.

Dejavnost in ustvarjalnost nekaterih celodnevni šol je, lahko rečemo, izredna. Ko smo pred leti ugotavljali, da imamo samo eno šolo v Podčetrtku, zdaj lahko rečemo, da je »Podčetrtek« veliko več; pogledati je treba v Tolbovje, Prestranek, Spodnjo Polskavo, Žirovnico, Bohinjsko Bistrico, Dobravo, Ravne, Pirniče in še kam. Te in druge osnovne šole niso samo središča kulturnega pa tudi družbenega življenja, pač pa tudi pobudnice in usmerjevalke življenja in dela ne samo učencev, temveč tudi staršev in drugih občanov. Postale so tista prizorišča dejavnosti, kjer se srečujejo in usklajajo programi in dejavnosti šole in okolja, kajti predvsem tako lahko osnovna šola uresničuje svoje temeljne prvine nadaljnjega razvoja, kot so povezovanje izobraževanja in dela, enako pomembno uveljavljanje različnih sestavin vzgojno-izobraževalnega dela ter uveljavljanje dejavnosti in ustvarjalnosti učen-

Skrb za celosten razvoj učencev

Z uvajanjem celodnevne šole smo začeli načrtno in učinkovito uresničevati zahteve zdravstvenega varstva in prehrane učencev. Ker so učenci v šoli dnevno daljši časa, je bilo nujno opredeliti tudi dejavnosti, ki jih razbremenjujejo in sproščajo, ter poskrbeti tudi za druge vidike zdravstvenega varstva. Poleg ustreznega razporeda dela in razvedrila (ob tem pa učence tudi Nadaljevanje na 8. strani

odprta
šola

Dosežki celodnevne šole

(Nadaljevanje s 7. strani)

vzajamo za koristno izrabo prostega časa) v dnevu in tednu, skrbi za higieno prostorov in dobrega počutja učencev, je prav celodnevna šola uveljavila nove sestavine zdravstvenega varstva, kot so »minuta za zdravje«, »rekreativni odmor«, telesnokulturno popoldne ipd. Če je prej šola skrbela predvsem za duševni razvoj učencev, moramo reči, da mora celodnevna šola skrbeti za celoten razvoj učencev. Da je to res, kažejo ugotovitve analiz in raziskav Zavoda SR Slovenije za zdravstveno varstvo in Visoke šole za telesno kulturo. Še posebej pa so pomembne ugotovitve celodnevne osnovne šole o obremenjenosti učencev z učenjem, ki izvira iz preobsežnih učnih načrtov, nepotrebnega širjenja obsega učne snovi pa tudi iz slabe učinkovitosti pouka. Vsi podatki tudi kažejo, da je prav obremenjenost učencev z učenjem ena najbolj trdovratnih oblik pritiskov in zapostavljanja učencev. Z novimi učnimi načrti, ki bodo usmerjeni na delo celodnevne šole pa tudi z analizami v posameznih šolah in z ustreznim prizadevanjem in odnosom vsakega učitelja bomo postopno odpravili tudi to slabost.

Uveljavljanje vsakega učenca

Pomembna novost, ki se pojavlja zlasti v celodnevni šolah, je uveljavitev vsakega učenca z delom in dejavnostjo in sicer zato, ker ima celodnevna osnovna šola različne sestavine od pouka do organizirane rekreacije in interesnih dejavnosti. Prav ta enaka pomembnost različnih področij daje učencem prilagodljivost, da se vsi lahko uveljavijo, eni pri pouku in učenju, drugi pri proizvodnem delu ali

interesnih dejavnostih. Prav to pa vpliva na razpoloženje in motiviranost učencev. Že s tem, ko opravijo učenci naloge in se naučijo v šoli, je njihovo delo in sodelovanje pri pouku boljše, če pa so še uspešni še na drugih področjih, jim je delo v šoli v veselje. Pri tem je treba opozoriti tudi na večjo demokratičnost vzgojno-izobraževalnega dela in tudi na učinkovitejšo uveljavljanje samouprave učencev.

Razširjene možnosti pedagoškega dela

Celodnevna šola daje z vključevanjem vseh učencev in delom učiteljev v vseh sestavinah vzgojno-izobraževalnega dela razširjene možnosti pedagoškega dela. Učitelji boljše spoznavajo učence, so z njimi v različnih situacijah od pouka do organizirane rekreacije ter imajo zato več možnosti in tudi več nalog v zvezi z vzgojnim delom. Prav zato celodnevna šola upošteva vzgojno usmerjenost dela in v zvezi s tem tudi zahteve po osebno urejenem učitelju, ki se zaveda svojih nalog in odgovornosti.

To so nekateri pomembni dosežki celodnevne šole. Celotni družbeni razvoj in izkušnje celodnevne osnovne šole pa narekujejo nadaljnje izpopolnjevanje zasnovane celodnevne osnovne šole z vidikov nadaljnjega združevanja vzgojno-izobraževalnega dela, funkcionalnega in učinkovitega povezovanja vseh sestavin, uveljavljanje proizvodnega in družbeno potrebne dela ter delovne vzgoje in v celoti in tudi posebne organiziranosti šol v različnih družbenih okoljih, npr. glede na velikost šole, okolje, starost učencev in druge okoliščine.

MILAN ADAMIČ

Ni dobro ves dan sedeti. Takole je bolje: ko delam, stojim; ko pišem, sedim; ko razmišljam, hodim in ko počivam, ležim.

DRAGO ULAGA

Sanjal sem, da je življenje neskončna radost. Pa sem se zbudil in spoznal, da je življenje napor. Potem sem delal in doumel, da je v delu radost.

TAGORE

Matej Bor

Odloženi

ODLOMEK

Borov roman ODLOŽENI (sprva napovedan z naslovom Bližine) je izšel pri založbi Obzorja z letnico 1980. Nekdanji partizan Gregor Lemež v njem ni edina oseba, ki se je po revoluciji znašla v škripčevju raznih silnih poklicne, poslovne in povsem intimne narave. Njihova končna usoda je ključna: splet teh silnic jih je iz življenjske sredotočnosti vrgel na rob vrtnice, kjer so ostali — odloženi.

Nekaj dni po znameniti pepelnični sredi se je Gregor Lemež po več kot dveh letih dela v gozdovih osrednje Afrike vrnil v Ljubljano. Bilo je že pozno zvečer. Vsi hoteli so bili zasedeni, ker je bil v mestu kongres. Sindikati ali nekaj podobnega.

Zakaj ti transparenti čez vso Miklošičevo? Mar bi poslali plamo za plenice zamorčkom. Nekeč jih tam niso potrebovali, odkar smo jim Evropejci prinesli omiko, pa tudi njihove ritke ne morejo več brez njih.

Hodil je s svojo popotno torbo po mestu od hotela do hotela.

Zaman. Nazadnje se je vrnil na kolodvor in poiskal taksi. Pozvonil je pri Marici. Čeprav je bilo že enajst, je prišla odpret. Kar v nočni halji. Ko ga je zagledala, se je razjokala. Gregor je vzel robec iz žepa.

»Tako. Najprej bova solze obrisala.«

»Ne, ne — to su suze sreče,« je rekla — bila je po rodu iz Gorskoga Kotara in je še vedno mešala hrvaške besede v svojo slovenščino. »Nemoj jih brisati. Suze sreče niso suze.«

Prenočil je pri Marici. Dala mu je na razpolago svojo posteljo, a

Gregor je dejal, da bo rajši prenočil kar na klopi v kuhinjskem kotičku, češ da ne zna več spati v postelji. Čim trša podlaga, tem trdnije spanje, je zatrjeval in se med tem že zavalil na klop.

»Truden sem, Marica, veš. Jutri kaj več. Kar pojdi nazaj spat.«

Srečanje z Mirico ga je presenetilo.

Zelo je zrasla. Koliko let že ima? Čakaj. Moral je premisliti. Menda že trinajst. Celo dekle bo kmalu. Zdelo se mu je, da se je spremenila. Nekeč je gledala najrajši stran ali v tla, kadar je z njim govorila — zdaj je izpostavila svoje oči njegovim, brez zadrege. Pač. Bila je v zadregi, a v nji je bilo nekaj prikupnega. Sramežljivega. Čudno. Dekleta trinajstih let postanejo ponavadi bolj od ljudna, kot so bila.

»Kako je, Mirica?«

»Dobro,« se je nasmehnila.

»Si dobila mojo pošto?«

»Sem. Hvala, da si pisal. Glej — tu je.«

Odprla je kredenco in mu pokazala kup njegovih razglednic iz Afrike.

»Pa pisma — si jih dobila?«

»Sem.«

Segla je v svojo šolsko torbo in jih izlekla ven. Lepo povezana z zlatim trakcem. Gregor kar ni

mo, ga sploh ne »ujamejo.«

Logično vprašanje: »Koliko torej sploh poslušajo radijsko šolo?«

Jurij Holy z obžalovanjem priznava, da natančnih ugotovitev in poročil o tem ni. Služba RTV Ljubljana za študij programov se tovrstnih raziskav še ni lotila, uredništvo samo pa za tenejše stike s šolami nima niti denarja niti možnosti (čeprav se jim ne izogiba). Odgovori s šol na anketo, ki je priložena vsakokratni publikaciji, so nepopolni — »toda lahko bi rekli, da oddaje vendarle poslušajo na več kot polovici vseh šol.«

»In kako kaže s kasetami?«

Odgovor: na leto »natisnejo« v RTV Ljubljana po nekaj kaset z oddajami radijske šole in nenačrtovanih pogovorov, in to v nakladi po 500 izvodov. Močnejšega povpraševanja za zdaj, žal, še ni.

Da imajo »radijski izobraževalci« želje in namene, ki presegaajo zdajšnje možnosti, je seveda na dlani. Radi bi, če nič drugega, uveljavili še radijske načine pouka tujih jezikov (kot jih gojijo drugod po državi), pa oddaje za usmerjeno izobraževanje, pa... Vse bi se dalo, če bi bilo dovolj denarnih možnosti. Sodelavce imajo, dobre volje je obilo, v oporo jim je »močan« sestav svetovetov za posamezne »type« izobraževalnih oddaj, toda možnosti...

Z urednikom Holyjem seveda tudi nekoliko pomodrujeva ob teh željah in (ne)možnostih. Neuradno, kajpak, mimo dnevnega načrta. Takole razmišljam in kometiram: ali je — navsezadnje — smiselno težiti k širjenju števila oddaj, ko pa vemo, da sedanje v vseh točkah še zdaleč niso dosegle tiste največje učinkovitosti, pa imejmo v milsih budi njihovo kakovost budi (še posebej) njihovo uporabnost in njihov učinek. Če s slednjim ni vse tako, kot bi — objektivno gledano — lahko bilo, tega sicer niso krivi oblikovalci radijskih izobraževalnih ciklov; kriva ga je splošna površnost, dovoljo katere puščamo v tej zadevi premalo izrabljeno (pa tudi povsem neizrabljeno) prenekatero ustvarjeno bogastvo. Naši založniški dosežki, denimo, in prav toliko storitve našega radia, naše televizije, našega filma in drugih sredstev ponujajo precej več, kot je v resnici uporabljeno. Uporaba ponujene je tako po obsegu kot po učinku precej manjša, kot bi lahko bila (in kot bi si ponudba glede na svojo kakovost zaslužila). Je torej smiselno ponudbo širiti, preden ta, dozdajšnja ne »razproda« vseh svojih »zalog«?

Ergo... — bi rekli razumni gospodarji in se zbrano, brez hlastne naglice, s kakršno smo se navadili ravnati pri nas (tudi v svojem odnosu do radijskih izobraževalnih oddaj) ozri po tem, kar že imajo. Izkazalo bi se, da je dvanaest izobraževalnih oddaj

vsak teden v radiu »paket«, ki bi ga kazalo odmotavati z veliko večjo zavzetostjo.

Da bi jih bolje slišali, bolj zavzeto poslušali in bolj intenzivno vsrkavali.

VIKTOR KONJAL

Pomembna pridobitev za dvojezično osnovnošolstvo

Pred dvema letoma smo v občini Lendava in Murska Sobota praznovali 20. obletnico dvojezičnega šolstva. Z veseljem ugotavljamo, da je dvojezično šolstvo, ki je sestavni del narodnostne politike v naši republiki, dobro zasnovano. Dosežki so precejšnji, kmalu pa jih bo treba tudi strokovno ovrednotiti.

Otroci iz obmejnih, narodnostno mešanih območij občine Murska Sobota so do zdaj obiskovali tri dvojezične osnovne šole, in sicer osnovno šolo v Domanjševcih, ki je bila v celoti dvojezična in osnovni šoli Šalovci in Fokovci.

Novo šolsko leto 1981-82 pomeni prelomnico v razvoju dvojezičnega osnovnega šolstva. Otroci iz obmejnih narodnostno mešanih območij so dobili novo, zelo lepo in sodobno premleto šolo. Sedež nove dvojezične osnovne šole je v Prosenjakovcih. Otroci obiskujejo od začetka novega šolskega leta 1981-82 namesto dosedanjih treh osnovnih šol eno samo šolo, v njej pa imajo vse možnosti za kakovostno vzgojnoizobraževalno delo, za dejavnosti prostega časa in za čim boljše sodelovanje s šolskim okoljem.

Poleg osrednje dvojezične osnovne šole bosta delovali še dve podružnični dvojezični osnovni šoli s po enim kombiniranim oddelkom, in sicer s 1. in 2. razredom na Hodošu in v Domanjševcih. Za predšolsko vzgojo otrok, za njihovo uspešno pripravo za vstop v osnovno šolo so na voljo tri dvojezične vzgojno-varstvene enote: na Hodošu, v Domanjševcih in v Prosenjakovcih. Vzgojno-varstvene enote so zelo pomembne, saj veliko prispevajo k uspešni vključitvi otrok iz narodnostno mešanih območij v osnovno šolo.

Nova dvojezična osnovna šola pomeni dragoceno pridobitev ne samo za narodnostno območje in narode, ki živijo v občini Murska Sobota, temveč za širšo družbeno skupnost. Takšna organiziranost dvojezičnega vzgojnoizobraževalnega dela je sprejemljiva za nas vse. To je nov dokaz, kako dobro je pri nas urejeno šolstvo glede na narodnosti.

Vsaka vzgojno-izobraževalna organizacija mora biti odprta, takšna naj bi bila tudi nova dvojezična šola, ki mora imeti poleg sodelovanja z okoljem šole tudi prijateljske stike z drugimi šolami iz notranjosti Slovenije, s sosednjimi republikami in s šolami v LR Madžarske.

Zdaj ko se je začelo novo šolsko leto, ko premagujemo tiste začetne organizacijske, tehnične in druge težave, smo vsi šolski delavci, posebno pa učitelji, pred veliko odgovornostjo: zavedamo se, da lahko vse dozdajšnje trnne naše širše in ožje družbene skupnosti upravičimo samo z nesebičnim, požrtvovalnim, pravičnim in uspešnim delom. Skušamo doseči čim boljše uspehe pri šolskem in zunajšolskem delu in kar najbolje pripraviti otroke za uspešno vključevanje v programe sumerjenega izobraževanja.

Ko govorim o zunajšolskem delu, mislim na vlogo šole kot ustanove na področju kulture in kulturne preobrazbe pokrajine, predvsem pri ohranjanju in razvijanju običajev in narodnostne kulture.

Prav zaradi vseh teh razlogov lahko rečem, da je nova šola velika pridobitev za nadaljnji razvoj dvojezičnega osnovnega šolstva v občini Murska Sobota.

EVGEN KOŠA

se mu je, da Mirica ni več takšna, kot je bila davi.

Kaj to pomeni? Je spet kaj narobe? Je tudi njena sprememba tako spremenljiva?

Ko sta stopila v njegovo sobo, je sedla na rob postelje in gledala, kako stika po kovčku, da bi ji dal darilo. Končno ga je našel. Lepa glava mladega Afrikanca, ponosnih, v daljavo uprtih oči iz črne, težkega in trdega tikovega lesa. Ena izmed redkih stvari, ki jih je prinesel s seboj.

»Ti je všeč?«

»Ja,« je rekla suho in odložila kip črnca k sebi na posteljo, ne da bi si ga ogledala, nakar je spet samo molčala.

»Kaj je? Je bilo v šoli kaj narobe?«

»Povedala sem, da se je moj oče vrnil.«

»No, in?«

»Si bil res v zaporu?«

»Kdo ti je povedal? Mama?«

»Ne. Ferjančičev Jule. Saj veš, kdo je njegov oče.«

»Vem.«

»Si bil res v zaporu?«

»Bil.«

»Ker si kradel?«

Gregor se je usedel k nji na posteljo in jo prijel za roko. Odmaknila jo je in potem z njo potisnila črnca iz tikovine še nekoliko dalje od sebe.

»Poslušaj —«

»Je res ali ni?«

»Včasih človeka obtožijo pri krivem —«

»So te obtožili po krivem?«

»Po krivem.«

»Mi prisežeš?«

»Ne, ker mu ne verjameš na besedo —«

Mirica je vstala in pobrala svojo torbo.

»Jaz nikomur ne verjamem v besedo. Vsi lažejo. Tudi Marica.«

Mirica je planila proti vratom.

Ujel jo je šele na stopnišču, ker je že sezul, ni si pa še nataknil copat, kar mu je vzelo nekaj časa.

»Mirica! Dohitel jo je in prijel za rame.«

Tvoj oče sem! In če ti pravim —

Mirica se mu je izvila, oprl je majoč se ograje z eno roko,

drugo pa stiskajoč torbo k sebi, kot bi bil prišel za njo zato, da jo izpuli iz roke.

»Pusti me!« je siknila stisnjeno ustnic.

»Pusti! Marica laže! Dala me v rejo k nji samo zato, da bi pravila pravljice o tebi!«

Napravil je korak proti nji.

»Mirica.«

To je rekel čisto tiho. Proseče, takim glasom je rotel nekoč tu.

Vlasto ob njunih prvih zakonskih svajah. Zgrozil se je. Ne!

(Nadaljevanje na 9. strani)

Prispevek pedagoškega inštituta k teoriji in praksi jezikovne vzgoje

Naj vam na kratko predstavimo deli, ki smo ju namenili za razvijanje pedagoške prakse in poglobljanje zavesti o jeziku in njegovih vlogah v družbi.

Vika Slabe —
Olga Kunst Gnamuš: BESEDE
NAŠE SO ŽIVE

To je delovni zvezek za učence osnovne šole, posebej petega razreda. V njem obravnavamo besedne vrste in obliko besed. Z vajami ki jih lahko učenci rešujejo v šoli, celodnevni šoli ali doma, si samostojno pridobijo temeljno znanje iz oblikoslovja. »Gradivo Besede naše so žive, ki zajema vprašanja besednih vrst, predstavlja bistveni kakovostni premik obravnavane problematike in tudi pouka slovenskega knjižnega jezika sploh. Po eni strani ga odlikuje sodobna strukturalna teoretična osnova in izredna živost ponazorovalnih primerov, po drugi strani pa, kolikor lahko presodim, tudi takšna metoda, ki sili k lastnemu spoznavanju in odkrivanju jezikovnih zakonitosti« (Iz strokovne ocene mag. Muha-Vidovič Ade).

Ocenjevalka Irma Kolar, ki dobro pozna praktične potrebe, saj je več let delala v razredu, je delo ocenila takole:

— To jezikovno gradivo je spodbudno za učenčev spoznavni razvoj in ga hkrati sili k jezikovni ustvarjalnosti in spoznavanju oblikovnih in estetskih vrednosti slovenske leksike;

— z njim oblikujemo učenec aktivni besedni zaklad ter besedje ustrezno pomensko predstavimo;

— z besedili daje učencem dosti ustvarjalnega veselja, saj so dobro izbrana in polna vedrine, glede jezikovnih sredstev so peštra in dajejo dovolj možnosti za opazovanje jezika in njegovega delovanja v besedilu.

Delovni zvezek smo tudi funkcionalno in bogato likovno opremili. Upamo, da smo z njim vsaj deloma izpolnili učiteljeva in učenčeva pričakovanja po jezikovnem pripomočku, ob katerem bodo lahko učenci uživali, učitelji pa poglobljali svoje metodne postopke.

Olga Kunst Gnamuš:
POMENSKA SESTAVA
POVEDI

S tem delom sem želela pojasniti obliko povedi in v njej raz-

zbrati njeno sporočilo; obliki sem želela vrniti pomen in funkcijo. Nevarno je, da bi jo s formalističnim in normativnim poukom o jeziku izgnali iz šole. Tako bi se tudi pri jezikovni vzgoji šola odmikala od življenja.

V sporočilu povedi sem odkrila pomenske sestavine, ki govorijo o zunanje jezikovni dejanskosti, o kateri sporočevalec sporoča; podatke, ki govorijo o njem in njegovih razmerjih do naslovnika in upovedovalne vsebine. Poved je pomensko in oblikovno odsej sporočevalčevega znanja, njegovih družbenih in spoznavnih postavk, govornega položaja in sobesedila, katerega sestavina je.

Večina poglavij se izteče v didaktično-metodična priporočila.

Komu je knjiga namenjena?

Vsem, ki so se pripravili jezikoslovno in metodično izobraževati in ki morajo izobraževati druge, torej učiteljem na vseh šolskih stopnjah. Z delom želim spodbuditi njihovo jezikoslovno mišljenje in po njih jezikoslovno mišljenje njihovih učencev. Vsako leto, ki govori o jeziku, izraža pisčev jezikoslovni nazor. Jezik me zanima s pomenskega vidika, kot sporočilo o dejanskosti in njeni miselni pretvorbi ter o medsebojnih razmerjih. Jezikovno obliko opazujem iz zornega kota sporazumevalnih in spoznavnih funkcij, ki jih udejanja. V razmerjih sporočevalca zunaj jezikovna dejanskost, sporočevalec-naslovnik, sporočevalec-okoliščine sporočanja je mogoče tudi jezikovne pojave pojasnjevati logično, vzročno-posledično.

Kako naj naslovnik knjige bere?

Delo je precej obsežno, časa pa malo. Prilagodite branje času in potrebam! Če se poglobljeno ukvarjate z jezikoslovjem, boste radi prebrali zgodovino jezikoslovne misli, ki je pripeljala do opisne pomenske sestave povedi. Če jezikoslovna, psiholingvistična, sociolingvistična ter didaktično-metodična dela berete le toliko, kolikor od vas zahteva poučevanje v razredu, potem nikar ne mislite, da lahko teoretična poglavja preskočite in se ustavite samo pri didaktično-metodičnih izpeljavah. Zagotovo je treba prebrati poglavje o

pomenski sestavi povedi. Kajti šele po branju tega poglavja je mogoče predstavljene metode ovrednotiti, sprejeti, zavrniti ali pa jih ustvarjalno razviti.

Nekatera poglavja so obarvana bolj jezikoslovno, druga psiholingvistično, sociolingvistično ali metodično. Če bolje poznate samo v eno izmed teh strok, bodo mogoče nekatere vsebine bolj ali manj tuje. Prav tem namenite največ pozornosti. Potrpežljivo branje in temeljit premislek vas bosta privedla do interdisciplinarnega pogleda na jezik.

Z delom smo hoteli ohraniti vez z domačim jezikoslovnim prizadevanjem, predvsem pa smo

želeli odgovoriti na vprašanje, kaj je pravzaprav poved, najmanjša samostojna enota sporočila. Na to vprašanje je treba temeljito odgovoriti, če naj z vpeljanim izrazom vpeljemo tudi nov pogled na jezik, ki ga izraz vsebuje. Jezikoslovna, psiholingvistična, sociolingvistična, pedolingvistična, pragmalogvistična dela se v svetu neverjetno množijo. Pri nas pa jih je še zmeraj izredno malo, zlasti takih z eksplicitno teoretično in interdisciplinarno zasnovano. Obe deli lahko naročite na naslov: Pedagoški inštitut, Gerbičeva 62, Ljubljana.

OLGA GNAMUŠ

Izobraževanje za delo in samoupravljanje

Pri družboslovni zbirki založbe Delavska enotnost je izšla knjiga dr. Emila Rojca Izobraževanje za delo in samoupravljanje.

Knjiga obravnava sistem socialističnega samoupravljanja, ki vse bolj uveljavlja vlogo delavcev kot nosilcev samoupravne vzgojno-izobraževalne politike. Do kod smo prišli v tem procesu in kaj moramo storiti, da bodo delavci v združenem delu še bližje Titovi in Kardeljevi viziji delavca-gospodarja nad pogoji in dosežki dela? Kako bomo uresničili to vizijo, ki daje možnost delavcem, da razpolagajo z delom dohodka, namenjenega razvoju kadrov in izobraževanju, in o tem odločajo? Kako bomo uveljavili delavca kot subjekt vzgojno-izobraževalne politike, da bo vplival na vsebino, obseg, organizacijo in nadaljnji razvoj vzgojno-izobraževalne dejavnosti?

Osrednji namen knjige je bil zbrati iz teorije in prakse čimveč spoznanj in odgovorov na taka in druga vprašanja.

Novosti pri Slovenski matici

Roman Branka Hofmana **Noč do jutra** lahko označimo kot psihološko pričevanje o polpretekli dobi; v bistvu gre za pisateljevo razmišljanje o obdobju informbiroja, podano skozi doživljanje glavne osebe — Petra in z vsemi travmami in soočenji, ki jih prinaša ta prelomni čas. Čas dogajanja obsega osem ur, vanj pa so vključeni še retrospektivni posrežki, s katerimi Hofman psihološko sledi glavni osebi. V začetku je roman na videz kriminalna zgodba, saj gre za raziskovanje

usode dekleta, ki je umrlo v čudnih okoliščinah, nato pa stopi v ospredje razmerje med Petrom kot glavno osebo in preiskovalnim sodnikom, ki je nekaj krojil usodo Petra, ki je bil obtožen informbirojske miselnosti. Silovit pritisk na državo v prelomnem času odseva v Hofmanovem romanu zlasti v etičnem razmerju med osebami, ki so v navzkrižju, ki iščejo in razmišljajo. Hofmanov roman je klasičen, vsebuje pa tudi nekatere moderne metode pisanja

— retrospektivo, introspektivo, notranji monolog. Kompozicijsko je roman v prvem delu bolj zgoščen, v drugem delu pa je dogajanje tu in tam razvlečeno.

Knjiga **Klici** Mirka Mahničja pa je isto drugačnega kova. Gre za dolgoletne izkušnje gledališkega lektorja, za človeka, ki je intenzivno spremljal naše gledališko življenje. Mirko Mahnič ni želel podati strokovnega dela

nove
knjige

suho in brezosebno, nasprotno, ob vsej strokovnosti je želel ohraniti oseben odnos do gledališke problematike in do gledališča samega. Tako je njegovo pisanje živo in mikavno. Vanj vpleta tudi druga dogajanja, da bi dal svojemu pogledu na kulturo širšo humanistično podobo. Prav ti avtorjevi osebni pogledi vabijo bralca k razmišljanju.

I. GEDRIH

Partizansko šolstvo na Slovenskem

V letošnjem jubilejnem letu bo založba Borec poleg drugih knjig izdala tudi dolgo pričakovano delo **Partizansko šolstvo na Slovenskem**. Že samo to, da je od prve zamisli o izdaji te pomembne knjige preteklo že več kot trinaest let, nam potrjuje, da je bilo delo skrbno pripravljeno. Prvo zamisel zanj so dali delavci Slovenskega šolskega muzeja, ki so več let zbirali in urejali arhivsko gradivo in pripravili o tej tematiki tudi razstavi, svet za razvijanje in ohranjanje tradicij NOB pri glavnem odboru ZZB NOV Slovenije pa je zamisel o izdaji podprl. Tako bomo kmalu dobili knjigo, ki bo v strnjeni obliki prikazala nastanek, organizacijo in delo partizanskih šol v času, ko je bila slovenska beseda zatirana. Prvi opis partizanskega šolstva je delo dolgoletnega šolskega inšpektorja Draga Vončina. Znana je njegova knjiga **Kronika šolstva med NOB** v Beli krajini, ki je zbudila med bralci veliko zanimanja; z njo so bili ustvarjeni prvi temelji za širšo raziskavo.

Monografija o partizanskem šolstvu na Slovenskem je razdeljena v dva dela. V prvem nas Venceslav Winkler (po njegovi smrti je delo nadaljevala Slavica Pavličeva) seznaja z razvojem osnovnega šolstva na Slovenskem pred 2. svetovno vojno in na začetku okupacije; drugi del, ki ga je napisal Viktor Smolej, pa obravnava partizanske srednje šole. V obeh delih so nadrobno prikazani nastanek, razvoj in delovanje osnovnih in srednjih šol na osvobojenem ozemlju, ki so ga nadzorovali NOV in POS. Take šole je bilo izredno težko organizirati; to so dosegli v tistih časih le po zaslugi Osvobodilne fronte in prizadevnih učiteljev, ki so s svojim požrtvovalnim in vztrajnim delom veliko prispe-

vali k razvoju partizanskega šolstva. Že spomladi 1942 je IOOF izdal odlok o poslovanju šolstva na slovenskem osvobojenem ozemlju in navodila za delo. To je bil temelj partizanskega šolstva.

V knjigi je nadrobno prikazan razvoj partizanskega šolstva od pomladi 1942 na belokranjskem, grosupeljsko-stiškem, notranjo-ribniškem in novomeškem okrožju. Prikazan je tudi razvoj šolstva v Primorski Sloveniji, Trstu in Beneški Sloveniji. Partizansko šolstvo se je razvijalo v izredno težkih razmerah tudi na Štajerskem in Gorenjskem, kjer je skušal okupator zadušiti vsako misel o slovenski besedi in čimprej obe »zreli« pokrajini priključiti k rajhu.

Ker je primanjkovalo učiteljev, so organizirali več pedagoških tečajev, v katerih so se pripravniki seznanili s poglavitnimi pedagoško metodnimi napotki za delo v razredu. O tem govori posebno poglavje v knjigi.

Obdelani so tudi: šolsko nadzorništvo, roditeljski sveti, učbeniki, pedagoški in mladinski tisk, šolska dokumentacija, razna tekmovanja in delo pionirske organizacije. Posebna pozornost je namenjena partizanskemu učenemu načrtu za osnovne šole. Zanimivo je, da so nekatera poglavja napisali delavci, ki so bili udeleženci dogajanj in to daje knjigi še poseben pečat.

Knjigo bogatijo tudi zbrana bibliografija, skrbno izdelani zemljevidi in slikovno gradivo.

Ker gre za edinstveno tovrstno publikacijo pri nas, ki bo zapolnila vrzel v proučevanju problematike razvoja šolstva na Slovenskem in ker je namenjena predvsem učiteljem, menimo, da bi si jo morala priskrbeti vsaka šola.

DRAGO NOVAK

(Nadaljevanje z 8. strani)

»Mirica!« je ponovil robato — a dosti preveč, dosti preveč.

Tako ne prideš nikamor. Z njo ne. Tvojo kri ima v sebi.

»Vrniva se v sobo, da se pomemiva. No, daj, poslušaj me.«

Mirica je spustila torbo iz rok in si zamahnila ušesa.

»Ne bom te poslušala! Ne bom, ne bom! Ne bom!«

Gregor ji je pobral torbo in jo trdo prijel za laket. Skušala se mu je izviti, a ji ni dal. V sobo jo je malone privlekel in jo posadil nazaj na posteljo.

»Tu sedi in se najprej pomiri, potem se pa pogovoriva.«

Sel je v kopalnico in si omočil senca, ker ga je bolela glava, obenem pa je hotel pridobiti na času. Že spet ta slaboumna nemoč, kadar se mora opravičevati.

Ko se je vrnil v sobo, je Mirica že zmerom sedela na robu postelje.

»Mirica,« je rekel otiraje si lice z brisačo — deloma tudi zato, da ne bi videla, če bi zardel. »Jaz nisem nikoli krade!«

Ta hip mu je zdrsnila otirača iz rok. Po Miričinih očeh je spoznal, da se je že spet zgodilo tisto, česar se je bal. Sklonil se je k brisači, ki je obležala pred njim na preprogi in jo znova — kakor zlikovec, ki nekaj taji, ponesel k obrazu.

Mirica je vstala.

»Mirica.«

Stekla je iz sobe. Ni šel za njo, temveč zgrabil zamorca, ki ga je pustila na postelji, ter ga zalučal z vso silo v vrata.

Pri vratih, ko je odhajal v mesto, je našel pismo. Njegovo podjetje mu je naročilo, naj bi se pogovoril z novinarko za nek časopis. V bistvu reklama, pa še brezplačna.

Opravil je intervju z novinarko. Najprej sta čenčala kar tako. So črnci vsi črne polti? Kakšne neki pa? Ni nobenega, ki bi bil manj črn? Mogoče, a on ga ni videl. Kako da ne? Najbrže se je tisti kam skril. Zakaj neki? Ker ga je bilo sram, da je belcem podoban. Pa njega, mar ni bilo, da je belec? Samo podnevi. Kako da samo podnevi? Ker so ponoči tudi belci črni. Na to nisem pomislila. Moram si zapisati. Pravijo tudi v švahiščini avto avto? Ne, pač pa v svahiščini? Sta to dva jezika? Ne, trije. Trije? Čudno. Jedo mravlje? Ne? kdaj so jih odvadili in če so jih, je to znamenje progressa? Gos, a prikupna. Oponaša zapadne novinarke — tiste iz filmov. Učinkovite. Brez zadrege. Zafkljive. Nosila je veliko torbo iz temnega usnja in imeniten magnetofon, ki ga ni delal, hvalabogu. Mirica je rekla

magnetofon, ko ga je prinesel domov. Takrat so bili magnetofoni še redki in ogromni, vsaj tisti, ki so jih uvozili iz Madžarske. Težki, okorni, ropotajoči, venomer v okvari — kakor začeti socializma. Pri njih pa tudi pri nas.

Ko je naslednji dan bral o pomenu v časopisu, se je prijel za glavo. Iz njega je napravila nekakšnega pionirja. Tarzana. Junačka, ki prodira v divji afriški pragozd in ga podira s pomočjo fantastično učinkovitih in odrezavih motornih žag. Niti enega stavka, ki bi imel rep in glavo. Vse skupaj nemogoče. Prismojeno.

Članek je kljub temu imel nepredvidene daljnosežne posledice. Televizija, kjer se jim je zdel očitno zanimiv, ga je povabila na pogovor o našem poslovanju z zamejstvom — s posebnim oziranjem na dežele v razvoju. Gregor ni mogel odkloniti povabila, ker je šlo za ekonomsko »propagando«, kot so pravili zadnje čase, menda zato, ker reklama zveni preveč kapitalistično.

Sklenil je počakati v Ljubljani tistih nekaj dni do oddaje. Pravzaprav mu je bilo to dobrodošlo. Klara, ki je iz časopisa izvedela, da je v Ljubljani, ga je namreč brzojavno povabila, naj pride na otvoritev Novega doma. Streho nad glavo že imamo, de glave še

ni, tako se je telegram končal. Ta glava naj bi bil menda jaz. Pa kakar? Hm, prej ali slej bom res moral tja gor, je pomislil — Liza je navsezadnje še vedno moja žena. Kako dolgo še bo? Čudno, da še ni terjala ločitve. Ženske, kot je ona, hočejo vse ali nič, in ker nima vsega, se bo rajši odločila za nič — kolikor se še ni, namreč takrat, ko se je odločila zame. Kaj pa si drugega kot nič? — in od tega nič je pričakovala vse! Dokaz, da le ni tako modra, kot sem mislil.

Večer je prebil v kinu, ker ni vedel, kam naj se dene. Začetek marca, vseeno pa še zima, kupi snega ob trtoarjih — je kaj bolj žalostnega kot umazan, speštan, gnij sneg? Morda ravno zato, ker je bil še včeraj tako bel, čist. Privid brezmadežnosti. Kot bi bil svet na novo ustvarjen in pravičnejši, ker je ves bel. Nobene (rasne) diskriminacije. Ljubljana je bila znosna le še v kinematografu, a tudi tam je kmalu zatislil oči in zadržal. Zbudili so ga indijanci, ko so napadli vlak.

Iz kina je šel v kavarno Slon, od tam pa dol v bar. Že dolgo ni videl nobene bele ženske slečene. Začel si je njih beline. Gledal jih je in mislil o Lizi. Kadar se ji je oglasil, je imel slabo vest, da se je — če je dlje časa molčal, pa mu je vest

očitala, ker molči. Zaradi tega je ubral srednjo pot. Ni molčal, pa tudi pisem ji ni pošiljal, ker ji ni hotel lagati ali zbuhati upanja. Pošiljal ji je razglednice.

Belina teh žensk, ki se slačijo, ga je spominjala na tisti dan, ko ju je zatekla nevihta v gozdu nad Vrhovljami, pa tudi njenega potovanja. Pravzaprav jima je bilo lepo. Zakaj sta se razšla? Bila je sama deviška strast. Pred njim je imela le enega moškega, česar pa ji ni štel v dobro. Kako neki je mogla tako dolgo vzdržati? Je v nji res hladna kri? Mar res le igra poželenje? A tudi če ga, od te njene igre je imel več kakor od resnične strasti drugih. Morda ravno zato, ker je podzavestno čutil, da jo mora vedno znova osvojiti. Osvajanje pa je razburljivše od posedovanja.

Kaj naj napravim? Naj grem tja gor ali ne: tako ali tako, narobe bo. Edino dobro delo, ki ga lahko storim zanj, je, da molčim o Klari kakor grob. Če bi to znal. Bojim se, da bi ji ob uri slabosti povedal vse. Iz resnicoljubnosti. Ali pa mogoče tudi iz hudodelske zvedavosti. V tebi je zavrnjenost, ki rada gleda, kako se ruši svet v ludeh. Še ne spominjaš več, kako si, še v škornjih, korakal med njihovimi razvalinami — kakor poosebljen potres.

»Ne, ne spominjam se!« je revsnil na glas, že okajen od konjaka in piva. »Jaz se spominjam samo stvari, ki nam živeti pomagajo! Po-ma-ga-jo! Nočem se spominjati. Nočem!«

»Mogoče ti tudi jaz lahko pomagam?« je dejal nekdo. Bila je starejša ponočnjakinja, ki se je takoj zatem s svojim kozarcem preselila k njegovi mizi. Trčil je z njo, nakar je plačal in pustil precejšen ostanek nji. Natakaj, ki je bil prepričan, da je namenjen njemu, se je spustil s cipo v pridušeno svajo, ki se je končala tako, da sta si denar razdelila.

Pogovor (neposredna oddaja), pri katerem mu je bilo sodelovati, je bil določen za popoldne. Gregor se je želel pred nastopom nekoliko okrepčati, zato je zlit vase dve vodki in ker je bilo do začetka še dovolj časa, je dolič še kozarec Tuborga. Tako okrepčen je prišel v studio z zamudo. Vsi so bili že posajeni vsak na svoj stol kot obtoženci. Tudi žarometi so bili uprti vanje, medtem ko je njihov zasliševalec stal s hrbtom obrnjen proti izdajalski luči.

»Ravnokar je prisel tudi tovariš Gregor Lemež, predstavnik Lesovita v Centralni afriški republiki,« je dejal in se skušal nasmejniti občinstvu.

»Prosim, tovariš Lemež.«

doma
drugod

Veliki dosežki integracije

Gradbeni inštitut v Zagrebu

Zagrebački gradbeniški inštitut je nastal leta 1977. Zdaj združuje štiri temeljne organizacije združenega dela: fakultete gradbeniških znanosti v Zagrebu in Splitu in zavoda za material in konstrukcijo na Reki in v Osijeku, istovrstne laboratorije v Dubrovniku, Sibeniku, Zadru, Karlovcu, Puli, na Krku, v Sisku in Varaždinu. Postopoma se vključujejo v inštitut tudi sorodne delovne organizacije gradbeniške dejavnosti. Inštitut »domuje« na devetnajstih krajih v trinajstih mestih, ima laboratorijsko opremo, vredno okrog 150.000.000 din (s svojim računskim centrom), v njem pa študira več kot 3.500 študentov. Celotni prihodek v lanskem letu je znašal 845.000.000 din. V inštitutu dela 1.234 delavcev (od teh jih ima 571 visoko strokovno izobrazbo, med temi pa so 303 znanstveni delavci in raziskovalci).

Temeljni namen, zaradi katerega je bil ustanovljen inštitut, je po besedah dr. Veselina Simovića, predsednika inštituta, prav prizadevanje za reformo, da bi v gradbeniški dejavnosti združili znanstveno, učno in strokovno delo z materialno proizvodnjo. Dozdajšnji dosežek takega integracijskega procesa je deloma nakazan prav s temi številkami. Popolnejšo predstavbo o dosežkih bomo dobili ob podatkih, da ima inštitut že podpisane samoupravne sporazume o združevanju in dolgoročnem sodelovanju na dohodkovnih odnosih z več gradbeniškim organizacijami (splitško poslovno skupnostjo za gradbeništvo, z zagrebškim Viaduktom, Hidroelektrarno, Industrogradnjo, Tempom ter s splitskim I. L. Lavčevićem, Dalmacijacementom in z drugimi), pripravljajo pa se tudi na združitve v zagrebško poslovno skupnost gradbeniških delovnih organizacij.

Inštitut namenja posebno pozornost razvoju znanstveno-raziskovalne dejavnosti. Vse organizacije združenega dela imajo svoje sklade za znanstveno delo, ki oddeljujejo za znanstvene namene najmanj štiri odstotke čistega dohodka; v te sklade so

oddelili lani 15.297.000 din, imajo pa tudi skupni sklad za znanstveno delo na ravni inštituta, v katerem je bilo lani 5.094.000 din, in sklad za financiranje novih dejavnosti in izdelavo zahtevnih načrtov inštituta (lani se je zbralo 3.864.000 din). Z vsemi temi skladi financirajo znanstveno-raziskovalne in razvojne projekte, ki so pomembni za inštitut in gradbeniško dejavnost.

Tokrat ne bomo opisovali posameznih vidikov delovanja gradbeniškega inštituta, te za naše razmere prav gotovo izjemne znanstveno-strokovne in izobraževalne delovne organizacije, čeprav je treba poudariti, da dohodkovno povezovanje inštituta z delovnimi organizacijami materialne proizvodnje ni preprosto. Gre počasi, toda dobro, poudarja Veselin Simović. Na nekaterih področjih hitreje, na drugih počasneje, najpomembnejše pa je, da se je integracija začela in da pozitivne izkušnje, ki so jih dobili na različnih področjih (pa najsi gre za razvoj in napredovanje gradbeniške stroke, praktično uporabo znanstveno-raziskovalnih dosežkov, uporabo teoretičnih in praktičnih izkušenj pri pouku, združevanje strokovnih zmogljivosti, strokovnih knjižnic, prostorov, laboratorijske opreme in podobnega) povsem upravičuje prizadevanja, da je treba z začetim nadaljevati.

Nič čudnega torej, če gradbeniški inštitut čedalje pogostje sodeluje z mnogimi našimi delovnimi organizacijami, in se pojavlja na številnih delovnih prostorih doma in na tujem. Gre za sistem, čigar zmogljivostim je treba nameniti pozornost, za sistem, ki je že do zdaj upravičil svoj obstoj. Hkrati je tudi zgled, kako je treba začeti uresničevati reformo izobraževanja v celotnem združenem delu.

ANTE SELAK

Ocene in potrdila — dvomljiva merila

Nekateri menijo, da je mogoče zgolj s šolskimi ocenami opraviti poklicno usmerjanje in preusmerjanje ter tako naložiti učitelju vso odgovornost za otrokov prihodnost. Da zadeva ni tako preprosta, povedo izkušnje iz sosednje Hrvaške, o katerih pišejo Školske novine z dne 15. 9. 1981. Ker ima sklepna ocena iz osnovne šole odločilno vlogo pri vpisu v srednje šole, se je ponekod število odličnikov v osmih razredih izredno povečalo. V nekaterih oddelkih osmega razreda je bilo letos odličnih že kar osemdeset odstotkov učencev!

Dobrega srca pa niso le učitelji. Ker daje zdravniško potrdilo več možnosti za vpis v neproizvodne usmeritve, je na primer na Reki ob vpisu v drugo stopnjo srednjega usmerjenega izobraževanja kar 6,5 odstotka učencev predložilo zdravniško potrdilo. Na enem izmed teh potrdil je bilo povsem določeno zapisano, da je za učenca iz zdravstvenih razlogov primerna samo — upravno-pravna usmeritev!

Reforma srednjega izobraževanja v LR Kitajski

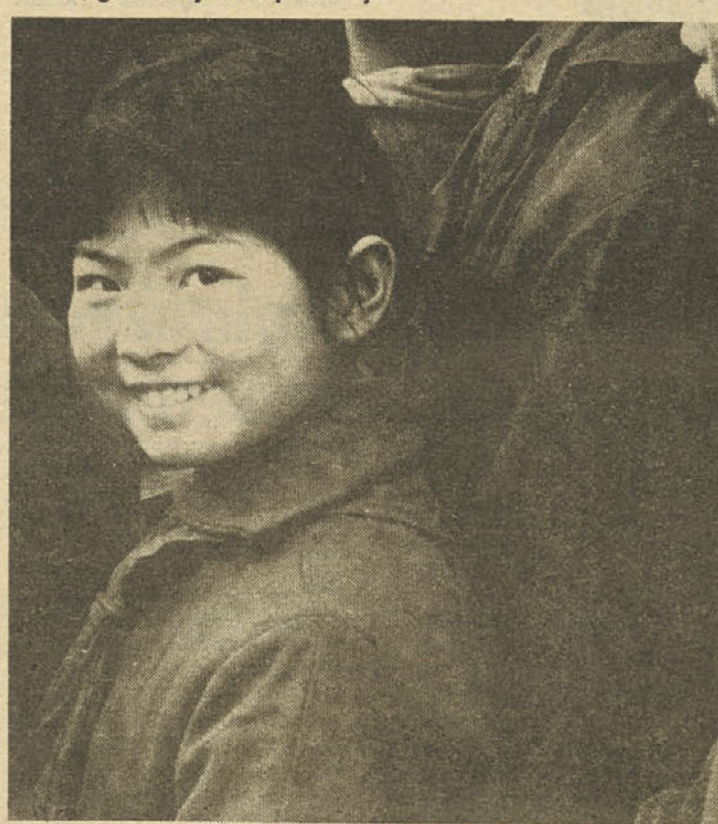
Poudarek je na strokovnem šolstvu, gimnazija se spreminja

Srednje izobraževanje je v LR Kitajski doseglo velik napredek. Povečalo se je zlasti število srednjih strokovnih šol, ki jih je bilo v letu 1980 več kot 2000, z nekaj čez 1.200.000 učenci. Ti bodo imeli v prihodnje pomembno vlogo v gospodarskem življenju LR Kitajske, tako kot okoli tri milijonov diplomantov srednjih šol, ki so končali študij v zadnjih tridesetih letih.

Srednje strokovne šole se delijo po usmeritvah na industrijske, kmetijske, zdravstvene, finančno-ekonomske, pravno-politične, umetniške itd. V teh usmeritvah je vključenih nekaj več kot 350 smeri. Kljub doseženim uspehom imajo v srednjem izobraževanju nekatere razvojne težave in slabosti, ki so ovirale ali še ovirajo njegov napredek.

V sestavu srednjega izobraževanja predstavljajo strokovne šole 79 odstotkov, splošno-izobraževalne gimnazije pa 21 odstotkov. To smotno razmerje je kulturna revolucija porušila, saj je pripisovala večji pomen samo gimnazijam in zapostavljala, delno celo ukinjala srednje strokovne šole. Zdaj je večji poudarek prav na razvoju strokovnega šolstva. Pomanjkanje strokovnih delavcev s srednjo izobrazbo je občutno na vseh področjih družbenega življenja. Občutno je tudi pomanjkanje dobrih učiteljev in potrebne tehnične opreme v srednjih šolah, kar vse je spodbudilo reformo srednjega izobraževanja.

Reforma, ki poteka, je povezana s socialističnim posodabljanjem Kitajske in z reformo njenega gospodarskega sistema.

Z razstave Marka Aljančiča — Kitajska srečanja v Kranju leta 1978

Srednje izobraževanje mora prispevati k hitrejšemu gospodarskemu napredku in zagotoviti potrebne strokovne kadre.

Z reformo spreminjamo organiziranost in upravljanje srednjega izobraževanja. Strokovne šole so dobile pravico in možnost, da se tesneje povezujejo z gospodarstvom, to pa ugodno vpliva na njihovo delovanje. Tudi vodenje šol se spreminja. Po letu 1945 so imeli pri tem odločilno

vlogo direktorji šol, partijska organizacija pa je imela nadzorno vlogo. Po letu 1957 so prevzeli vodstvo partijski komiteji, direktorjeva vloga pa je postala predvsem izvajalska. Ta sistem vodenja se je zdaj spet uveljavil — kulturna revolucija je namreč začasno načela tudi sistem vodenja srednjih šol. Na mnogih srednjih šolah dobiva odločilno vlogo delegatska skupščina učiteljev in delavcev, katere dejav-

nost samo usmerja partijski komitej. Pokazalo se je, da tak način vodenja spodbuja sodelovanje učiteljev in delavcev.

Srednje izobraževanje doživlja tudi večje notranje spremembe. Poudarek je na pospešenem razvoju poklicnega in tehniškega izobraževanja in na preusmeritvi dozdajšnjih splošnih gimnazij v strokovne šole. V mestih in pokrajinah nastajajo tako gimnazije različnih strokovnih usmeritev, npr. poklicno-tehniške, kmetijske, industrijske, trgovske in druge gimnazije. V pokrajini Šantung bo npr. polovica od 16.732 oddelkov dobila poklicno usmeritev.

Ena od najpomembnejših nalog reforme je izboljšati usposabljanje učiteljev za srednje izobraževanje. Ustanovljenih bo več višjih in visokih šol, ki bodo pripravljale učitelje za poklicno izobraževanje. Za uspeh reforme je pomembna tudi gnetna krepitev šol in njihovo opremljanje z učili in drugimi pripomočki.

V reformi srednjega izobraževanja veliko pričakujejo od znanstveno-raziskovalnega dela na tem področju. Doslej je že 28 pokrajin in mest ustanovilo posebne organizacije in svete za proučevanje in razvoj srednjega izobraževanja. Njihova naloga je spremljanje, proučevanje in pospeševanje srednjega izobraževanja.

Z vsemi temi ukrepi bomo nedvomno pospešili napredek srednjega šolstva ter povečali njegovo kakovost in učinkovitost, da bosta skladni s potrebami izgradnje LR Kitajske.

LJU JUN ŠEN

Izobraževanje zaposlenih — del gospodarskega razvoja

Šole za odrasle obiskujejo milijoni ljudi

Izobraževanje odraslih je sestavni del kitajskega vzgojno-izobraževalnega sistema in pomembno vpliva na posodabljanje, gospodarski in kulturni napredek današnje Kitajske. Izobraževanju in usposabljanju zaposlenih je LR Kitajska vedno pripisovala veliko vlogo. Tako so bili že takoj po letu 1950 ustanovljene posebne šole za delavce in kmete in šole za usposabljanje političnih in drugih javnih delavcev. Mnogi strokovnjaki pa so šli izpopolnjevati svojo izobrazbo v druge države.

Velik napredek je naredilo izobraževanje odraslih po letu

1965. V teh letih smo domala izkoreninili nepismenost. Osnovno izobraževanje je ob delu končalo 8.400.000 zaposlenih, gimnazijo 1.660.000 in visoko šolo 200.000 delavcev.

Po zastoji, ki je nastal v času kulturne revolucije, namenamo izobraževanju zaposlenih spet veliko pozornosti. Danes ima na Kitajskem okoli polovica podjetij (teh je samo v industriji okoli 400.000) šole za zaposlene. Obiskuje jih okoli 30 milijonov delavcev, to je skoraj 20 odstotkov vseh zaposlenih (vseh zaposlenih je na Kitajskem bilo leta 1980 104.440.000). Z izobraževa-

njem se ukvarjajo tudi sindikati. V njihovih srednjih in višjih šolah se izobražuje 1.130.000 delavcev. Glede na obseg vsega tega izobraževanja je razumljivo tudi veliko število učiteljev, ki poučujejo odrasle, 320.000.

Na zdajšnji razmah izobraževanja odraslih so ugodno vplivali posebni sveti za izobraževanje zaposlenih, ustanovljeni v pokrajinah, mestih in avtonomnih pokrajinah.

Kljub napredku še nismo povsem zadovoljni z vsem tem izobraževanjem in njegovo učinkovitostjo. Še zmeraj je premalo delavcev s srednjo, višjo in visoko izobrazbo, veliko je tudi takih, ki nimajo končane osnovne šole. Tak izobrazbeni sestav zavira hitrejši razvoj in rast storilnosti. Tudi s programi in kakovostjo izobrazbe nismo povsem zadovoljni, saj niso povsem usklajeni s potrebami sedanje socialistične posodabljanja dežele.

SMER PRIHODNJEGA RAZVOJA

Med nalogami prihodnjega razvoja izstopajo zlasti nekatere. Da bi zvišali raven splošne in tehnične izobrazbe zaposlenih in njihovo strokovnost, bo treba tudi v prihodnje hitreje razvijati posebne šole za zaposlene. To so industrijske, trgovske in druge šole, kjer traja izobraževanje od enega do treh let. Pomembna oblika strokovnega usposabljanja so tudi daljši strokovni tečaji, ki trajajo do dveh let in jih organizirajo delovne organizacije, pokrajine pa tudi univerze. V nekaterih krajih so v te tečaje vključili skoraj polovico strokovnih delavcev.

Vodstvenim kadrom so namenjene tudi posebne šole in tečaji, ki jih organizirajo ministrstva in nacionalni inštituti. Take nacionalne kadrovske šole so postale pomembna središča za usposab-

ljanje in izpopolnjevanje vodilnih delavcev in strokovnjakov.

Za potrebe širših krogov prebivalstva ustanavljajo kulturne domove in klube (v letu 1980 jih bo deluje okoli 14.000). Tudi ti pripravljajo razne oblike izobraževanja odraslih.

Da bi uskladjali izobrazbeni sestav zaposlenih s potrebami družbenega razvoja, bo treba povečati delež proizvodno-tehničnih strokovnjakov, znanstvenih, pedagoških, zdravstvenih in drugih delavcev ter zmanjšati po številu splošnih administrativnih delavcev.

V prihodnje bo velik poudarek zlasti na razvoju srednjega in visokega izobraževanja, ki daje strokovnjake in specialiste, večje bo tudi usposabljanje vodilnih kadrov. Za pospešen napredek gospodarstva in spodbujanje nadaljnega razvoja izobraževanja zaposlenih je državni svet LR Kitajske izdal odlok o krepitvi izobraževanja delavcev in novih razvrstitvi izobrazbe in strokovnosti. Delo na posameznih zahtevnejših področjih je razčlenjeno na več zahtevnostnih stopenj (npr. v ekonomiki višji ekonomski inženir, ekonomski inženir, pomočnik inženirja, ekonomist; v uredništvih glavni urednik, namestnik glavnega urednika, urednik, pomočnik urednika itd.). Tako stopnjevanje zahtev in odgovornosti naj bi spodbujalo zaposlene pridobiti višje izobrazbene ravni in strokovnosti.

Tem ukrepom moramo dodati tudi predvideno organizacijsko kadrovske in gmetno utrditev organizacij za izobraževanje odraslih in nove naložbe, ki jih načrtujejo v ta namen. V LR Kitajski smo prepričani, da bodo vsa ta prizadevanja učinkovito pripomogla k našemu nadaljnjemu gospodarskemu in splošnemu družbenemu napredku.

LJU JUN ŠEN

Proizvodno delo — dobra ali slaba reklama?

Ob tem, ko se pri nas šele pripravljamo na uvajanje proizvodnega dela in delovne prakse, se v drugih republikah, kjer imajo več izkušenj z usmerjenim izobraževanjem, že kritično sprašujejo, ali proizvodno delo, tako kakršno je zdaj, privablja učence v proizvodne poklice ali pa jih od njih morda celo odvrača. V glasilu prosvetnih delavcev Hrvaške (Školske novine 22. 9. 1981) ugotavlja Ivo Klarić na temelju kritične ocene sedanjega stanja tole trpko resnico: Če hočemo doseči želeno razmerje pri vpisu v usmerjeno izobraževanje v korist proizvodnih poklicev, bi bilo marsikje bolje, če učence ne bi poslali v proizvodno delo. Tako, kakršno je ponekod zdaj, učence prej odvrača od proizvodnih poklicev, kot pa jih privablja vanje.

Delo Hamida A. Tahirja, študenta iz Iraka — z razstave na Loškem gradu v Škofji Loki

Nezadostno iz obrambe in zaščite

Zakaj je na seminarju manjkala več kot polovica učiteljev?

Ob koncu lanskega šolskega leta, od 22. do 26. junija in od 29. junija do 3. julija 1981 sta Zavod SRS za šolstvo in Republiški sekretariat za ljudsko obrambo pripravila seminar za vsebinsko in metodično izpopolnjevanje učiteljev obrambe in zaščite na srednjih šolah. V pismu, ki sta ga naslovila ravnateljem srednjih šol direktor Zavoda SRS za šolstvo in republiški sekretar za ljudsko obrambo, je bilo poudarjeno, naj šolska vodstva omogočijo udeležbo na seminarju vsem učiteljem tega predmeta, tudi tistim, ki so v pogodbenem razmerju. To naročilo je bilo utemeljeno glede na to, da je bilo tega izpopolnjevanja v zadnjih letih razmeroma malo in da zahteva prehod na usmerjeno izobraževanje tudi višjo kakovost obrambe in zaščite v srednjih šolah.

Seminar je obsegal nekaj aktualnih tem (npr. aktualni vojaško-politični položaj v svetu in pri nas, vloga in pomen obrambe in zaščite v srednjih šolah, usmerjanje v vojaške in obrambne poklice); več predavanj je obravnavalo posamezna področja obrambe in zaščite (npr. sistem SLO, požarna varnost, padalska tehnika, kartografija in topografija, prva pomoč); nekaj tem je obravnavalo metodiko in organizacijo dela (npr. metodika obrambe in zaščite, uporaba kabine, obrambni in drugi krožki, obrambni dan itd.). Prireditelja sta pripravila za seminar več kot 20 predavateljev, da bi bil seminar pester, kakovosten in učinkovit. Seminar je ta pričakovanja tudi uresničil. Zataknilo pa se je drugje.

V šolskem letu 1980-81 je v srednjih šolah poučevalo obrambo in zaščito 193 učiteljev. Pričakovati je bilo, da se bo večina udeležila seminarja, še zlasti ker sta bila na voljo dva roka, udeleženci pa so imeli v Poljčah zagotovljeno tudi celotno oskrbo po zmerni ceni. Na seminar pa je prišlo samo 94 učiteljev, kar predstavlja komaj 47 odstotkov vseh kandidatov. Najslabše so se izkazali tisti, ki so Poljčam najbližji: od 22 učiteljev iz organizacijske enote Zavoda SRS za šolstvo Kranj jih je prišlo na seminar komaj 9. Veliko bolj ne bilo tudi na ljubljanskem območju (prisotnih 26 od 64), v Novi Gorici (prisotni 3 od 8 učiteljev) itd. Častna izjema je bilo murskosoboško območje, ki je poslalo na seminar vseh 7 učiteljev obrambe in zaščite.

Kdo zasluži nezadostno oceno?

Najbolj kritično moramo obravnavati predvsem vodstva tistih srednjih šol, ki niso vzela resno pisma republiškega sekretarja za ljudsko obrambo in direktorja Zavoda SRS za šolstvo. S tem da niso poslali svojih učiteljev na seminar, so pokazali, da ne pripisujejo obrambi in zaščiti tistega pomena, kakršnega imata v naši družbi kot nujni sestavini našega samoupravnega življenja in naše neuvrščenosti. Tako gledanje pa ne zasluži pozitivne ocene.

Nekateri učitelji obrambe in zaščite so baje zavrnili vabilo na seminar, češ da so strokovno in metodično dovolj podkovani in jim zato seminar ni potreben. Tudi tak odnos do svojega stro-

kovnega izpopolnjevanja pa tudi do kakovosti in učinkovitosti obrambe vzgoje na šolah ne zasluži pozitivne ocene.

Tretji, ki sodi na zatožno klop, je način dogovarjanja in sklepanja pogodbenih razmerij med šolo in učitelji obrambe in zaščite. Med temi učitelji jih je več kot polovica v pogodbenem delovnem razmerju. Nedopustno je, da pogodbe ponekod poleg učiteljeve učne obveznosti ne vključujejo tudi obveznega strokovnega izpopolnjevanja, ki ga zahteva delo. Nekatere pogodbe obvezujejo učitelja samo do konca pouka, podaljšujejo pa se šele s 1. septembrom. Tak učitelj se ne čuti dolžnega, da bi v vmesnem času prišel na aktiv ali seminar.

Vodstva šol, učitelji, odnos do predmeta, odnos do strokovnega izpopolnjevanja in še kaj drugega je tokrat padlo na izpitu — in to na precejšnjem številu

srednjih šol. Morda bo ta ali oni od prizadetih zamahnil, češ, saj vse to ni tako pomembno. Družbena stališča pa so drugačna: obramba in zaščita mora biti na šolah enakovredno vzgojno-izobraževalno področje, enakovredna in enako kakovostna dejavnost.

Na srednjih šolah, kjer so ob letošnjem seminarju za učitelje obrambe in zaščite pokazali, da v teh vprašanih niso usklajeni s sprejetimi družbenimi stališči o obrambi in samozaščitni vzgoji in usposabljanju mladih, bi morali o tem razpravljati ne le učiteljski zbori, ampak tudi družbeno-politične organizacije in samoupravni organi. Ne toliko zaradi letošnje nezadostne ocene iz obrambe in zaščite, temveč zato, da bi v prihodnje z drugačnim odnosom in večjo zavzetostjo zagotovili višjo raven te dejavnosti.

Boj za razvoj samoupravljanja in obramba samoupravljanja sta neločljiva.
FRANC ŠETINC

Pionirji — partizanski kurirji

Deseta jugoslovanska revija znanja in spretnosti na področju splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite

Zlata, mestece v Hrvaškem Zagorju, je ob koncu septembra že deseti priredilo jugoslovansko revijo znanja in spretnosti na področju splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite pod naslovom Pionirji — partizanski kurirji. Na srečanju je sodelovalo 128 pionirjev iz vseh krajev Jugoslavije, ki so se združili v enotni pionirski odred Maršal Tito.

Te zanimive pionirske vojaške igre pod pokroviteljstvom zveznega odbora SUBNOR Jugoslavije je med drugimi visokimi vojaškimi in političnimi osebnostmi prisostvoval tudi Stanko Naležič, predsednik republiškega odbora SUBNOR Hrvaške. Namen revije je bil, da pionirji preskusijo svoje znanje in spretnosti na področju splošne ljudske obrambe in družbene samo-

Prve opredelitve novih socialističnih vzgojnih smotrov v NOB

O članku »Vzgojni cilji« iz 1944

Že v obdobju NOB je ljudska oblast na osvobodjenem ozemlju namenjala veliko skrb vzgoji in izobraževanju. Pomembna so bila predvsem praktična organizacijska in idejna vprašanja. V tem času so poskušali opredeliti tudi splošne vzgojne smotre v prihodnji svobodni družbi. Eden prvih, če ne celo prvi teoretični članek, ki tedaj opredeljuje nove poglede na vzgojo v prihodnji socialistični in svobodni družbi, je članek Vzgojni cilji — nekaj okvirnih pripomb. Članek je podpisan s imenom Katarina (Milena Mohorič?) in je izšel v 2. številki časopisa PROSVETA — lista za učiteljska in šolska vprašanja, septembra 1944. Časopis je izdajal (odsek za prosveto pri predsedstvu SNOS).

Članek že na začetku ugotavlja, da so »vzgojni cilji, ki si jih zastavlja neka družba, nesporno merilo njene višine«. (Vsi navedki, če niso posebej označeni, so iz članka). Smoter vzgoje v novi svobodni in demokratični družbi pa opredeljuje takole: »Slehernemu posamezniku mora biti dano, da do skrajnih meja razvije in uidevstvi vse svoje pozitivne sile.« Gre torej za vsestranski in celosten razvoj človeka. Za uresničevanje takega smotra vzgoje pa so nujno potrebna drugačna, permissivna vzgojna sredstva in metode: »Terorja naš vzgojni sistem ne sme vsebovati.« Naša mladina nam je predragocena zakladnica sil, da bi se ji bližali z ubijajočimi metodami propagandajočega sveta in jo okrnili za najbolj dragocene lastnosti človeka, za samozavest, za dostojanstvo, za spoštovanje do osebe.« Če Katarina leta 1944 zahteva human vzgojni odnos do mladine, je za današnji čas toliko aktualnejše in nikančne od vedne

vprašanje, koliko nam vzgojitelj, staršem, učiteljem v zdajšnjem vzgojno-izobraževalnem sistemu uspeva pri naših otrocih in mladini oblikovati »najbolj dragocene lastnosti človeka: samozavest, dostojanstvo, spoštovanje do osebe«?

Članek postavlja kot temeljno vrednoto in bistvo razvoja človekovih pozitivnih sil, njegovo delo. »Odrešilnih moči dela,« piše Katarina, »ki ga kdo opravlja s prepričanjem, veseljem in zanosom in v njem v resnici razvija in preizkuša vse svoje sile, mora danes še ne znamo pravilno oceniti in zajeti vse njegove dalekosežnosti za življenje posameznika. Na delo se v največji meri veže njegova osebna sreča. Prek dela človek vrašča v celoto in zavest, da je njej koristen, dviga njegovo življenjsko občutje do najvišje možne mere.« V presenetljivem antropološkem jeziku je torej podana marksistična opredelitev dela kot človekovega bivanja in osrednjega vprašanja njegovega uresničevanja kot človeka. Nadaljnji razvoj socialistične družbe v smer etatizma je po osvoboditvi kmalu zanikal in zavrl tako razmišljanja. Že nekaj let kasneje ni več sledu o delu kot antropološki kategoriji. Po tem zapisu je delo v duhu povojne etatistične pedagogike sicer eno od glavnih vrednot in ciljev vzgoje, vendar le kot korist in interes države (ljudske oblasti). Še leta 1950 lahko beremo, da je treba »doseči, da bodo ljudje opravlali neko delo ne glede na to, ali jih zanima, to je smoter našega vzgojnega dela, to je v najboljšem primeru njegov rezultat.« (V. Sczmidt, Stil vzgojnega dela z učenci in pionirji, Kongres pedagoških delavcev LRS na Bledu, str. 153). Začeta

bogata misel iz 1944 se je pač mogla uveljaviti šele v obdobju razvoja socialističnega samoupravljanja, ne na podlagi državne, ampak družbene lastnine: »V pogojih družbene lastnine proizvodnih sredstev,« pravi program ZKJ 1958, »je osvobodeno delo edini faktor svobodne človekove osebnosti.«

V skladu z novim pojmovanja

Vprašanje dejavnikov človekovega razvoja je eno od temeljnih teoretičnih vprašanj vsake vzgojne koncepcije in vzgojnih smotrov. Razvoj naše družbe v smer etatizma je prav tako porajal v pedagoški teoriji odklonilno stališče do dednosti kot pomembnega dejavnika. Še več, pedagogika je zanikala pomembne vzgojne učinke tudi iz

Ive Šubic: Na kurirski stezi, 1956, lesorez z razstave grafik in ilustracij v Velenju

njem in funkcijo človeka v socialistični družbi — njene zasnove se kažejo že v NOB — in v skladu z revolucionarnim pedagoškim optimizmom, je tudi neupoštevanje dednosti kot dejavnika razvoja človeka. Tako piše Katarina: »Človek je plod okolja in vzgoje. Vzgojni cilji, ki si jih zastavlja družba, ga oblikujejo in usmerjajo njegovo hotenje.«

funkcionalnega okolja in je vedno bolj poudarjala pomen intencionalnega (državno usmerjenega) vplivanja na posameznika. Etatistična pedagogika prav tako ne prizna aktivnosti kot enega glavnih dejavnikov razvoja človekovih sil, skratka, priznava gojenčovo dejavnost le v vlogi državljske vzgoje in usmerjajo njegovo hotenje.

1944 še zaveda pomembnega vpliva funkcionalnega okolja na mladega človeka: »Pojem vzgoje ne obsega samo šolstva, marveč se razteza na vse, kar v družbi vpliva na mišljenje in čustvovanje... Sem spada tisk, cerkev, radio, film, gledališče, koncertna dvorana, prireditve.« Najmanj, kar lahko pripomnimo k temu je to, da avtorica članka iz 1944 ve to, kar ni upoštevano v Enciklopedijskem rječniku pedagogije iz 1963 (Zagreb), ki opredeljuje vzgojo samo in deciderano kot »svesnu, namernu i plansku djelatnost« ter kategorično zavrača pojme intencionalna in funkcionalna vzgoja. (Glej geslo: Odgoji!)

Kakor v vsaki revoluciji je bila tudi pri nas ena glavnih zahtev demokratičnega vzgajanja in izobraževanja: »Posamezniku mora biti odprta pot do znanja... Zato je naloga nove vzgoje, da omogoča širokim množicam, da si osvojijo vse orodje, ki ga moderna nudi sodobna znanost in tehnični razvoj... Kajti osnova prekratne zgodovine na kateri se nahajamo je, da precepi prvič v zgodovini sveta vse pridobitve na široko množično podlago. (podčrtal O. A.).« Bolj natančno tega najbrž ni moč povedati! Demokratičnija vzgoje in izobraževanja, ki jo je naša socialistična družba po osvoboditvi vgradila temelj nove prosvetne politike pedagoške teorije in jo v praksi uresničevala na ravni ustavnih zakonskih norm, na ravni prizadevanj po čim večji enotnosti vzgojno-izobraževalnega sistema in šolstva, ter na ravni individualizacije in notranje diferenciacije vzgojno-izo-

obramba zaščita

nekaj tudi sam kurir, zdaj aktivni vojaški starešina, je poudaril, da ostane vloga kurirja nespremenjena ne glede na razvoj tehnike in sredstev za zvezo, zato jo je treba še nadalje razvijati in negovati.

Od 128 pionirjev jih je 107 uspešno izpeljalo nalogo. Najbolj uspešna je bila četa Boško Buha iz Konjščice, saj je vseh njenih štirinajst članov nalogo uspešno izvedlo. Med najbolj uspešnimi posamezniki je bil pionir Aljoša Pečan iz Ljubljane. Sporočilo je skril v harmoniko, ki so jo »plavi« razstavili, toda sporočilo niso našli, tako da je srečno prišlo do »rdečih«. Pionir iz Ljubljane bo do naslednje revije komandant združenega pionirskega odreda »Maršal Tito«. Pri spretnem prenašanju sporočil se je odlikovalo še sedem drugih pionirjev in pionirk z vseh krajev Jugoslavije. Vsi, ki so uspešno končali nalogo, so prejeli zlat značko, priznanje in izkaznic pionirja-kurirja, vsaka četa pa j prejela tudi zastavo desete revije znanja in spretnosti na področju splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite.

Na zadnji dan srečanja so pionirji obiskali Kumrovec, kjer se zaobljubili pred domom svojega velikega učitelja in posla pozdravne brzojavke predsedstvu SFRJ, ZKJ, generalštabu JLA in Zveznemu odboru SUBNOR. Obiskali so še Vojaški tehniški šolski center v Zgrebu, in si ogledali sodobno oborožitev JLA in se seznanili življenjem in delom gojencev.

IVAN ŽIGIČ

iz zgodovine

brazevalnega procesa, ta demokratizacija torej, je v resnici pr razlika med socialistično zasno vzgoje in vsemi poprejšnji humanističnimi zasnova vzgoje v zgodovini.

Razumljivo je, da se m NOB vzgoja usmerja predvsem podrejanje interesa posameznika interesu skupnosti, ali, k pravi članek: »prostovoljna p dreditve posameznika celot Zato sta tudi avtoriteta in disciplina glavni vrednoti vzgoje.« »discipliniranost je eden na glavnih ciljev vzgoje.« Zav dolžnosti posameznika do skupnosti pa je najlepše izražena misli: »Ne vem sicer kaj bon določenem trenutku čutil, te vedno vem, kaj bom storil!«

Pedagoške ideje v tem član vsekakor izražajo tiste vredn vzgoje, ki predstavljajo gib revolucije, ideale nove družbe novega človeka. Vendar člar »Vzgojni cilji« 1944, kakor s videli, ne ostaja le na ravni ne srednjih zahtev in potreb NC temveč že daljnosežno pod marksistično podobo razv »vseh posameznikovih poz njih sil« in tako vsebuje skorj osnovne zasnove naše sodol marksistične vzgojne koncepc celostnega človeka, prav t kakor tudi v NOB (pre)vzgoj praksi in misli marsikdaj za dimo ideal neodtujenega, celk tega človeka. Vsekakor pa na bežen pregled tega zanimiv članka usmerja k temu, da treba natančneje raziskati kladnico pedagoških idej, k nastajale med NOB kot anticija prihodnje socialistične vz je.

OSKAR AUTOR

Mimo razpisa

Na višji stopnji osnovne šole že 20 let poučuje učiteljica brez ustrezne izobrazbe in strokovnega izpita. Njenega delovnega mesta šola nikoli ne razpisuje. Ali si lahko šola dovoli to, da vsa leta ne upošteva predpisov? Kdo je za to odgovoren in kdo bi moral biti kaznovan? D. B.

Za sprejemanje delavcev na delo v osnovni šoli (učitelji, vzgojitelji predšolskih otrok, šolski svetovalni in drugi strokovni delavci) veljajo pogoji in način, ki jih določata zakon o osnovni šoli (Uradni list SRS, št. 5-80) in zakon o delovnih razmerjih (Uradni list SRS, št. 24-77 in 30-78). Tako je z zakonom o osnovni šoli (100. člen) predpisano, da osnovna šola sprejema delavce na delo na podlagi javnega razpisa. V zvezi s tem pa zakon nalaga osnovni šoli, da mora vsako leto objaviti razpis prostih in neustreznih zasadenih del in nalog. Brez javnega razpisa lahko osnovna šola sprejme delavca oz. sklene delovno razmerje le izjemoma, in to samo v primerih, ki so posebej določeni v zakonu o delovnih razmerjih (24. člen), in od katerih prihajajo v osnovni šoli v poštev zlasti naslednji primeri: če gre za pripravnike, ki jih je osnovna šola štipendirala; če gre za sklenitev delovnega razmerja za opravljanje del in nalog, ki po svoji naravi trajajo največ 60 dni. Neupoštevanje omenjenih določb je v obeh navedenih zakonih opredeljeno kot prekršek, za katerega so predpisane denarne kazni ne samo za osnovno šolo, ampak tudi za odgovorno osebo. Tako se po drugi točki prvega odstavka 219. člena zakona o delovnih razmerjih kaznuje osnovna šola za prekršek, če sklene delovno razmerje z delavcem brez javnega razpisa v nasprotju s 24. členom tega zakona, z denarno kaznijo od 5000 do 50.000 dinarjev, odgovorna oseba osnovne šole pa z denarno kaznijo od 500 do 5000 dinarjev. Po določbah 150. člena zakona o osnovni šoli pa se kaznuje z denarno kaznijo od 5000 do 20.000 dinarjev osnovna šola, če ne razpiše prostih in neustreznih zasadenih del in nalog v skladu z drugim odstavkom 100. člena tega zakona, odgovorna oseba osnovne šole pa z denarno kaznijo od 500 do 2000 dinarjev.

Nadzor nad zakonitostjo dela osnovne šole, ki obsega tudi nadzor glede izvajanja z zakonom določenih pogojev in načina sprejemanja na delo delavcev osnovne šole, opravlja občinski upravni organ, ki je pristojen za vzgojo in izobraževanje. Za spoštovanje in uresničevanje zakonov in na njihovi podlagi izdanih predpisov in sprejetih samoupravnih splošnih aktov so dolžni skrbeti vsi delavci osnovne šole in njeni samoupravni organi, za zakonitost dela osnovne šole pa je neposredno odgovoren ravnatelj šole kot njen poslovodni organ.

VILI VERŠAJ

Širimo krog naročnikov

»Prva akcija naše osnovne organizacije sindikata v novem šolskem letu je bila: Vsak prosvetni delavec naj ima Prosvetnega delavca!« Tako nam piše Danica Stojko z Osnovne šole Šmartno ob Paki in prilaga naslove novih naročnikov. Na tako ali podobno pobudo smo prejeli nova skupinska naročila tudi od Osnovne šole Dekani (12 novih naročnikov), Osnovne šole Peter Kavčič, Škofja Loka (12 novih naročnikov), Osnovne šole Tinje (8 novih naročnikov) in Šolskega centra Radovljica (4 naročnike).

Na našo propagandno akcijo za širjenje Prosvetnega delavca med učenci in študenti šol pedagoške usmeritve se je prva odzvala Pedagoška akademija v Mariboru in nam poslala seznam 20 novih naročnikov.

Zgledi, vredni pohvale in posnemanja!

UREDNIŠTVO

Vabilo

Osnovna šola Stopiče vabi vse učitelje, ki so po vojni poučevali v Stopičah, da se udeležijo odprtja prizidka osnovne šole v Stopičah, ki bo v nedeljo, 25. oktobra 1981, ob 11. uri. Želimo, da bi učitelji o svojem prihodu obvestili osnovno šolo Stopiče.

Obvestilo

Rdeči križ Slovenije vabi občane in delovne ljudi, da se v čim večjem številu udeležijo krvodajalske akcije. Prijave sprejema občinski odbor Rdečega križa, v delovnih organizacijah pa aktivisti RK, odgovoren za krvodajalstvo.

NOVEMBER	KOČEVJE	4., 5., 6.
DORNBERK	LITIJA	10., 11.
DOBROVO V BRDIH		

RDEČI KRIŽ SLOVENIJE

Zaposlitev

Rada bi se zaposlila za nedoločen ali določen delovni čas kot vzgojiteljica v dijaškem domu ali zavodu.

Končala sem prvo stopnjo študija na filozofski fakulteti, smer pedagogika (domska vzgoja) — sociologija, in bi želela dokončati študij ob delu. Naslov v uredništvu Prosvetnega delavca.

Razpisna komisija

CELODNEVNE OSNOVNE ŠOLE ADAM BOHORIČ BREŠTANICA

razpisuje prosta dela in naloge

— učitelja razrednega pouka, za nedoločen čas s polnim delovnim časom.

Pogoj: učitelj z diplomom.

Prijave s potrebnimi dokazili pošljite v 15 dneh po razpisu na gornji naslov.

Kandidati bodo obveščeni o izbiri v 15 dneh po preteku razpisnega roka.

prosvetni
delavec

Ustanovitelj: Republiški odbor Sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti ter izobraževalna skupnost Slovenije — Izhaja štirinajstredno med šolskim letom.

Izdajateljski svet CZP Prosvetni delavec: Metka Rečnik, predsednica, Jože Deberšek, Tea Dominko, Milanka Dragar, Leo-

Sporočilo

O V. kongresu pedagogov Jugoslavije

V splošnih družbenih prizadevanjih za samoupravno preobrazbo vzgoje in izobraževanja organizira Zveza pedagoških društev Jugoslavije V. kongres pedagogov Jugoslavije s temo:

SAMOUPRAVLJANJE UČENCEV IN UČITELJEV V VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNEM PROCESU.

Glavni referat bo imel dr. Nikola Filipović, redni profesor Filozofske fakultete v Sarajevu.

Tema kongresa zajema tale problemska področja:

- Mesto in vloga vzgojno-izobraževalnega dela v enotnem sistemu združenega dela — bistvena določilnica samoupravljanja učencev in učiteljev
- Samoupravna utemeljitev življenja in dela v vzgojno-izobraževalnem kolektivu
- Samoupravljanje subjektov pri načrtovanju in izvažanju vzgojno-izobraževalnega procesa
- Samoupravna organizacija vzgojno-izobraževalnega dela mladih v prostem času
- Vloga družine pri uresničevanju samoupravnega položaja učencev
- Pripravljanje in usposabljanje učencev, študentov in učiteljev za uresničevanje življenja in dela v šoli in družbi.
- Kongres bo potekal plenarno in v komisijah.
- Temeljna področja dela komisij:
 - Organizacija vzgojno-izobraževalnega dela s funkcijo uresničevanja samoupravnega položaja učencev in študentov
 - Samoupravni položaj in vloga učiteljev pri preobrazbi vzgoje in izobraževanja na samoupravnih socialističnih temeljih
 - Samoupravni položaj učencev in študentov v vzgojno-izobraževalnem delu.
- Med kongresom bo organiziran simpozij: **ZNAČILNOSTI DOSEDANJEGA TER MOŽNOSTI IN SMERI NADALJNJEGA RAZVOJA NAŠE PEDAGOGIKE.**
- V tej temi bodo zajeti tile problemi:
 - Teoretično-metodološke osnove razvoja naše povojne pedagogike
 - Struktura in značilnosti naše pedagoške znanosti v povojnem obdobju
 - Specifičnosti pedagoške znanosti pri preobrazbi vzgoje in izobraževanja na samoupravnih temeljih

ORGANIZACIJSKA VPRAŠANJA

Vsako republiško in pokrajinsko društvo mora v okviru določenih problemskih področij teme kongresa in simpozija zagotoviti najmanj 10 ali 15 poročil.

Obseg pisnih del mora biti: koreferati od 15—20 strani, a poročila od 7 do 10 strani.

Prispevke pošljite do 31. 12. 1981. leta.

Prijave za udeležbo na kongresu pošljite do 1. marca 1982 na naslov: Zveza pedagoških društev Jugoslavije, Beograd, Moše Pijade 12/V.

Kongres bo od 11. do 14. maja 1982 v Mostarju.

Višina denarnega prispevka bo določena kasneje.

Vse podrobne informacije o pripravi na kongres dobite na Zvezi pedagoških društev Jugoslavije, Beograd, Moše Pijade št. 12/V, telefon 339-381.

ZVEZA PEDAGOŠKIH DRUŠTEV JUGOSLAVIJE

Zveza društev pedagoških delavcev Slovenije želi, da bi bila udeležba slovenskih strokovnjakov na kongresu pedagogov Jugoslavije programsko usklajena. Zato prosimo, da teze, ki naj obsegajo kratko opredelitev namena in vsebine prispevka, pošljete na Zvezo društev pedagoških delavcev Slovenije, Gosposka 3 do vključno 15. 12. 1981.

Predsedstva posameznih društev pedagoških delavcev in sekcij naj po svojih možnostih animirajo svoje člane za prispevke z vsebino, ki je opisana v obvestilu o V. kongresu pedagogov Jugoslavije.

PREDSEDSTVO ZDPDS

VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNA ORGANIZACIJA ŠMARJE PRI JELŠAH, TOZD OSNOVNA ŠOLA BORIS KIDRIČ ROGAŠKA SLATINA

razpisuje prosta dela in naloge

— predmetnega učitelja za glasbeno vzgojo

Delo je za določen čas, s polnim delovnim časom (nadomeščanje delavke, ki je na porodniškem dopustu). Začetek dela takoj.

Prošnje z dokazili o izobrazbi pošljite na naslov TOZD osnovna šola Boris Kidrič Rogaska Slatina v 15 dneh po objavi razpisa.

Regresi za skupinska potovanja

Na svoji 3. seji, dne 12. oktobra 1981, je odbor podpisnikov družbenega dogovora o popustih in regresih za skupinska potovanja otrok in mladine obravnaval Informacijo o zbranih in porabljenih sredstvih in ugotovil, da združena sredstva za regresiranje ne bodo zadostovala do konca leta 1981.

Zato je odbor sprejel sklep, da se s 1. oktobrom 1981 začasno preneha izplačevati regres po 2. členu prvega odstavka družbenega dogovora o popustih in regresih za skupinska potovanja otrok in mladine.

pold Kejžar, Marjana Kunej, Vida Nered, Marija Skalar, Janez Sušnik, Valerija Škerbec, Zdravko Terpin, Jože Valentinič, Boštjan Zgonc.

Uredniški odbor Prosvetnega delavca: Geza Čahuk, predsednik, Breda Cajhen, Tea Dominko, Marjana Kunej, Rudi Lešnik,

Veljko Troha, Jože Valentinič, Dušan Zupanc.

Uredništvo: Jože Valentinič, glavni urednik, Marjana Kunej, odgovorna urednica, Tea Dominko, tehnična urednica. Naslov uredništva in uprave: Poljanski nasip 28, tel.: 315-585, poštni predal 21, Ljubljana 61104

kolegom
v
slovo

Štefka Galoič

V toplem poletnem dnevu v začetku julija smo zvedeli, da Štefka Galoič ni več. Sprva sploh nismo mogli verjeti, čeprav smo že dolgo vedeli, da njeno zdravje ni najboljše.

Rojena je bila pred petintridesetimi leti v številni Tovornikovi družini sredi Kozjanskih hribov v Suhem pri Dobju, v šentjurski občini. V teh krajih je preživela tudi svojo mladost.

Po končani osnovni šoli se je vpisala v nekdanjo nižjo gimnazijo in nato na učiteljsko v Celju. Leta 1965 je dokončala šolanje in se zaposlila. Potem je vsa leta prizadevno vzgajala in učila mladino.

Ko si je ustvarila družino in dom v prijetni vasi Kompole nad Štorami, je prišlo tisto najhujše. Kljub močni volji, veri v

življenje in ljubezni do otrok ni mogla kljubovati boleznim, ki je neusmiljeno napredovala. Morala je kloniti, čeprav je bila njena volja po življenju in delu močnejša. Skoraj do konca je delala z mladimi, jih učila, vzgajala in jim pomagala vstopati v življenje. Že ko so ji moči pošle nismo hoteli verjeti, da je bolezen tako huda. Upali smo, da bo ozdravela, bolezen pa jo je zmeraj bolj slabila. Tako smo tistega julijskega dne spet izgubili dragocenega človeka, skrbno in ljubečo mater in ženo, pridno in plemenito kolegico. Utihi je blagi glas učiteljice, ki je učila mladino spoznavati in ljubiti svet.

Ostal pa je spomin na delovno vestno in dobro kolegico. SODELAVCI

Anica Lah

Zatopljeni v vsakdanje skrbi za življenje doma in daleč od njega nas je pred nedavnim presenetila žalostna vest, da se je izteklo življenje naše drage kolegice Anice Lah, rojene Pertl, ki je učiteljevala dolgo vrsto let, vse do upokojitve. Veliko prežgodaj je zbolela za neozdravljivo boleznijo in letošnjo jesen za vedno končala svojo življenjsko pot. Kako zelo radi bi jo še imeli med nami!

Rodila se je 26. 6. 1904 na Kapeli, sončnem delu Slovenskih goric. Tam je preživljala svojo mladost, tam je vpijala vso lepoto pokrajine, ki je odsevala v njenem značaju in delu. Oče je bil nadučitelj, starejša sestra učiteljica, mlajši brat pa znan zdravnik.

Bilo je proti koncu prve svetovne vojne, ko se je napotila v Maribor na učiteljsko. Kljub velikemu pomanjkanju, ki so ga tedaj okušali vsi, predvsem mladina, ki se je šolala, je bila Anica zelo marljiva. Na učiteljsko je maturirala leta 1923 in se javila v službo.

Poučevati je začela v Negovi in tam je ostala do okupacije naših krajev, ko so jo nacisti z možem, hčerjo in sestro že 28. 4. 1941 kar čez noč izgnali. Po vojni se je vrnila v svoj kraj, v zapuščenoto šolo in se z veliko vnemo lotila dela z mladino in odraslimi, da bi zabrisala sledove mrčnih dni.

Poučevati je začela v Negovi in tam je ostala do okupacije naših krajev, ko so jo nacisti z možem, hčerjo in sestro že 28. 4. 1941 kar čez noč izgnali. Po vojni se je vrnila v svoj kraj, v zapuščenoto šolo in se z veliko vnemo lotila dela z mladino in odraslimi, da bi zabrisala sledove mrčnih dni.

M. K.

VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNA ORGANIZACIJA ŽALEC TOZD OSNOVNA ŠOLA BRATOV JUHART, ŠEMPETER V SAVINJSKI DOLINI

razpisuje prosta dela in naloge

— učitelja angleščine za določen čas, poln delovni čas (nadomeščanje delavke, ki bo na porodniškem dopustu do 22. 1. 1982)

Sprejememo tudi absolventa. Razpis velja do prevzema del in nalog

VIZ SLOVENSKE KONJICE, TOZD OSNOVNA ŠOLA VITANJE

razpisuje prosta dela in naloge

— učitelja razrednega pouka, PA — razredni pouk

Delovno razmerje bo sklenjeno za nedoločen čas s polnim delovnim časom.

Prijave pošljite delovni skupnosti TOZD OŠ Vitanje v petnajstih dneh po objavi razpisa.

Rokopisov in fotografij ne vračamo. Letna naročnina znaša 200 din za posameznike, 350 din pa za organizacije združenega dela in delovne skupnosti. Cena izvoda 10 din. Študentje imajo pri skupinskih naročilih poseben popust. Številka tekočega računa: 50101-603-46509.

Tiska ČZP Ljudska pravica. Y

ISSN 0033-1643
Po mnenju Republiškega komisija za vzgojo in izobraževanje časnik »Prosvetni delavec« prost temeljnega davka od prvega leta izdajanja (glej 7. točko odstavka 36. člena zakona o davčenju proizvodov in storitev prometu).